

Rusmidler i Norge

Alcohol and Drugs in Norway

SIRUS

Norwegian Institute for Alcohol
and Drug Research

Standardtegn i tabellene**Standard symbols in the tables**

		Symbol
Tall kan ikke forekomme	Category not applicable	.
Data mangler	Data not available	..
Null	Nil	-
Mindre enn 0,5	Less than 0.5	0
Mindre enn 0,05	Less than 0.05	0,0
Foreløpige tall	Provisional figures	*

Please note that commas are used as decimal points in the tables, in accordance with the Norwegian system.

Rusmidler i Norge

Alcohol and Drugs in Norway

2004

Narkotika og behandling

Drugs and treatment

Redaktør (Editor):

Anders Bryhni

Redaksjonsutvalg (Editorial group):

Elin K. Bye, Anne Line Bretteville-Jensen, Ragnar Hauge, Sturla Nordlund og Astrid Skretting

Utgitt av:

Statens institutt for rusmiddelforskning

Produced by:

Norwegian Institute for Alcohol and Drug Research

Omslag (Cover):

www.kursiv.no

ISBN 82-7171-260-8

Forord

Med dette heftet presenterer Statens institutt for rusmiddelforskning (SIRUS) statistiske oppgaver om alkohol og andre rusmidler. Tallmaterialet er hentet fra offentlig statistikk og spesialundersøkelser.

Rusmidler i Norge 2004 er det sekstende hefte i en serie av årlige utgivelser. Inntil 2000 ble heftet utgitt i samarbeid mellom Rusmiddeldirektoratet og Statens institutt for alkohol- og narkotikaforskning (SIFA). Som følge av reorganiseringen av det statlige arbeidet på rusmiddelfeltet, ble SIFA og dokumentasjonsseksjonen i direktoratet fra 1. januar 2001 slått sammen til et nytt institutt, SIRUS, som med dette har fått eneansvaret for utgivelsen.

Rusmidler i Norge presenterer annet hvert år et spesialtema. Årets utgave omhandler narkotika- bruk og behandling. Følgende tema har vært presentert tidligere: i 1990 var temaet Alkoholforbruket i etterkrigstiden, i 1992 Narkotika og narkotikabruk, i 1994 Alkohol i de nordiske land, i 1996 Alkohol: omsetning, bevil- linger og økonomi, i 1998 Narkotika og narkoti-

kabruk, i 2000 Rusmiddelsituasjonen i Norden og i 2002 Norsk og nordisk alkoholpolitikk i et EU-perspektiv.

De talloppgavene som presenteres her er en del av de opplysninger som finnes i instituttets sta- tistiske databaser. På en del områder finnes lange tidsserier og mer detaljer, som er for utførlige til å tas med i nåværende publikasjon. Disse er til dels publisert tidligere, og de som måtte ønske slike opplysninger henvises til tidligere utgaver av Rusmidler i Norge, særlig til utgaven i 1991. Alle tabeller er også lagt ut på vår nettside: www.sirus.no.

Dette heftet er ment som et hjelpemiddel for alle som ønsker statistisk dokumentasjon når det gjelder rusmidler i Norge. Det er vårt håp at det vil kunne være til hjelp både i forbindelse med opplysningsvirksomhet, ved planlegging og gjennomføring av forebyggende tiltak, for forsk- ningsformål og ikke minst for dem som har ge- nerell interesse for rusmiddelfeltet. For å gjøre heftet mer tilgjengelig for en utenlandsk leser- krets, presenteres all tekst også på engelsk.

Oslo, november 2004

Knut Brofoss
Direktør

Innholdsfortegnelse

KAPITTEL 1 NARKOTIKAKRIMINALITET

TABELL 1.1	28	TABELL 1.6	36
Antall beslag av heroin, cannabis, amfetamin og kokain 1974-2003		Antall narkotikabeslag fordelt på stofftype og politidistrikt 2003	
FIGUR 1.1	29	TABELL 1.7	37
Antall beslag av cannabis, heroin, kokain og amfetamin 1974-2003		Beslaglagt mengde narkotika i gram fordelt på stofftype og politidistrikt 2003	
TABELL 1.2	30	TABELL 1.8	38
Antall beslag av ecstasy, LSD, khat, spiss fleinsopp, GHB og medikamenter 1989-2003		Antall beslag av narkotika i ulike europeiske land 2003	
FIGUR 1.2	31	TABELL 1.9	39
Antall beslag av ecstasy, LSD og khat 1989-2003		Beslaglagt narkotika i ulike europeiske land, i kg 2003	
TABELL 1.3	32	TABELL 1.10	40
Beslaglagt mengde heroin, kokain, cannabis og amfetamin i kilogram 1974-2003		Antall beslag av narkotika i de nordiske land 1995-2003	
TABELL 1.4	33	FIGUR 1.10	41
Beslaglagt mengde ecstasy, LSD, khat, spissfleinsopp og medikamenter 1989-2003		Antall beslag av narkotika i de nordiske land 2003	
TABELL 1.5	34	TABELL 1.11	42
Antall politidistrikt som har hatt beslag av ulike narkotiske stoffer 1991-2003		Beslaglagt narkotika i de nordiske land, angitt i kg 1996-2003	
FIGUR 1.5	35	TABELL 1.12	43
Antall politidistrikt (totalt 27) hvor det er beslaglagt ulike stoffer 2003		Antall anmeldte narkotikalovbrudd 1991-2002	
		FIGUR 1.12	44
		Antall anmeldte narkotikalovbrudd 1991-2002	
		TABELL 1.13	45
		Antall etterforskede lovbrudd og personer siktet for narkotikaforbrytelser 1976-2001	

FIGUR 1.13	46	TABELL 2.2	56
Antall etterforskede lovbrudd og personer siktet for narkotikaforbrytelser 1990-2001		Dødsfall som skyldes bruk av narkotika fordelt på alder ifølge KRIPOS 1995-2003	
TABELL 1.14	47	TABELL 2.3	57
Antall personer siktet for narkotikaforbrytelser fordelt på kjønn og alder 2001		Dødsfall som skyldes bruk av narkotika (underliggende årsak) fordelt på kjønn og alder ifølge Statistisk sentralbyrå 2000-2002	
FIGUR 1.14	48	TABELL 2.4	58
Antall personer siktet for narkotikaforbrytelser fordelt på kjønn 2001		Dødsfall som skyldes bruk av narkotika (underliggende årsak) fordelt på fylke ifølge Statistisk sentralbyrå 1996-2002	
TABELL 1.15	49	TABELL 2.5	59
Antall reaksjoner for narkotikaforbrytelser 1969-2003		Narkotikadødsfall i Oslo og resten av landet, antall og present i følge KRIPOS 1986-2003	
FIGUR 1.15	50	TABELL 2.6	60
Antall reaksjoner for narkotikaforbrytelser 1975-2003		Antall registrerte personer med HIV-infeksjon fordelt på risikofaktor og diagnoseår 1984-2003	
TABELL 1.16	51	FIGUR 2.6	61
Antall prøver fra bilførere fordelt på mistanke om påvirkning av alkohol og/eller andre rusmidler 1989-2003		Prosent registrerte personer med HIV-infeksjon fordelt på risikofaktor	
TABELL 1.17	52	TABELL 2.7	62
Antall prøver fra bilførere fordelt på mistanke om påvirkning av alkohol og/eller andre rusmidler og kjønn 1989-2003		Antall nye AIDS diagnostiserte tilfeller fordelt på risikofaktor, meldeår og antall døde av AIDS 1983-2003	
TABELL 1.18	53	FIGUR 2.7	63
Antall prøver fra bilførere som er testet positive for narkotiske stoffer 1989-2003		Antall personer døde av AIDS 1983-2003	
 KAPITTEL 2		 KAPITTEL 3	
DØDSFALL OG SYKDOM KNYTTET TIL BRUK AV NARKOTIKA		BEHANDLING	
TABELL 2.1	54	TABELL 3.1	64
Dødsfall som skyldes bruk av narkotika (underliggende årsak) fordelt på kjønn ifølge Kriminalpolitisen (KRIPOS) og Statistisk sentralbyrå 1977-2003		Antall opiatmisbrukere i legemiddelassistert rehabilitering fordelt på helseregioner 1999-2003	
FIGUR 2.1	55	TABELL 3.2	65
Dødsfall som skyldes bruk av narkotika fordelt på kjønn ifølge KRIPOS 1991-2003		Antall opiatmisbrukere i legemiddelassistert rehabilitering fordelt på fylke 2003	

TABELL 3.3	66	TABELL 4.4	76
Forgiftningsdødsfall hvor det er gjort funn av metadon relatert til metadonomsetning 1991-2003		Forbruk av anxiolytika, hypnotika og sedativa i ulike land angitt i definerte døgndoser per 1000 innbyggere per døgn i gjennomsnitt for årene 2000-2002	
FIGUR 3.3	67	FIGUR 4.4	77
Forgiftningsdødsfall relatert til metadonomsetning 1991-2003		Forbruk av anxiolytika, hypnotika og sedativa i ulike land i gjennomsnitt for årene 2000-2002	
TABELL 3.4	68	KAPITTEL 5	
Vedtak i fylkesnemndene for sosiale saker med hjemmel i sosialtjenesteloven § 6-2 og 6-2a 1996-2003		UNDERSØKELSER OM UNGDOMMENS BRUK AV NARKOTIKA	
KAPITTEL 4		TABELL 5.1	78
SALG AV AVHENGIGHETSSKAPENDE LEGEMIDLER		Prosent av ungdom i Norge i alderen 15-20 år som oppgir at de noen gang har brukt forskjellige stoffer 1990-2004	
TABELL 4.1	70	FIGUR 5.1	79
Salg av avhengighetsskapende legemidler angitt i definerte døgndoser (DDD) per 1000 innbyggere per døgn 1975-2003		Prosent av ungdom i Norge i alderen 15-20 år som oppgir at de noen gang har brukt forskjellige stoffer 1992-2004	
FIGUR 4.1	71	TABELL 5.2	80
Salg av benzodiazepiner og benzodiazepinderivater 1975-2003		Prosent av ungdom i Oslo i alderen 15-20 år som oppgir at de noen gang har brukt forskjellige stoffer 1975-2004	
TABELL 4.2	72	FIGUR 5.2A	81
Salg av anxiolytika (benzodiazepiner og øvrige preparater) fordelt på fylke, angitt i definerte døgndoser per 1000 innbyggere per døgn 1988-2003		Prosent av ungdom i Oslo i alderen 15-20 år som oppgir at de noen gang har brukt forskjellige stoffer 1992-2004	
FIGUR 4.2	73	FIGUR 5.2B	82
Salg av anxiolytika fordelt på fylke 2003		Prosent av ungdom i Oslo i alderen 15-20 år og hele landet som oppgir at de noen gang har brukt forskjellige stoffer 2004	
TABELL 4.3	74	TABELL 5.3	83
Salg av hypnotika og sedativa (benzodiazepinderivater og øvrige preparater) fordelt på fylke, angitt i definerte døgndoser per 1000 innbyggere per døgn 1988-2003		Prosent av ungdom i Norge i alderen 15-20 år som sier at cannabis bør kunne selges fritt og som kunne tenke seg å prøve hvis det ikke var fare for å bli arrestert 1990-2004	
FIGUR 4.3	75		
Salg av hypnotika og sedativa fordelt på fylke 2003			

TABELL 5.4	84	FIGUR 6.4	92
Prosent av ungdom i Oslo i alderen 15-20 år som sier at cannabis bør kunne selges fritt og som kunne tenke seg å prøve hvis det ikke var fare for å bli arrestert 1968-2004		Antall skjenkesteder for alkohol 1980-2003	
FIGUR 5.4	85	TABELL 6.5	93
Prosent som sier at cannabis bør kunne selges fritt og som kunne tenke seg å prøve hvis det ikke var fare for å bli arrestert		Antall kommuner uten salgs- eller skjenkesteder for alkohol 1980-2003	
KAPITTEL 6		TABELL 6.6	94
ALKOHOLSTATISTIKK		Prosentvis andel av befolkningen som bor i kommuner uten bevilling for salg eller skjenking av alkohol 1980-2003	
TABELL 6.1	86	TABELL 6.7	95
Årlig omsetning av alkohol i Norge totalt i 1 000 vareliter og i 1 000 liter ren alkohol 1980-2003		Antall engros- og tilvirkningsbevillinger fordelt på alkoholtype 1999-2003	
TABELL 6.2	87	TABELL 6.8	96
Årlig omsetning av alkohol i Norge per innbygger 15 år og over i vareliter og i liter ren alkohol 1980-2003		Realprisindekser for brennevin, sterkvin, svakvin og øl 1979-2003 (1998=100)	
FIGUR 6.2a	88	TABELL 6.9	97
Årlig omsetning av alkohol i Norge per innbygger 15 år og over 1980-2003		Indeks for forholdet mellom nominell prisindeks for ulike drikkesorter og indeks for lønn pr normalårsverk fra Nasjonalregnskapet 1979-2003	
FIGUR 6. 2 b	89	TABELL 6.10	98
Prosent av omsetning for de forskjellige drikkesortene i Norge 1980-2003		Forbrukernes nominelle utgifter til brennevin, vin og øl. Totale utgifter i millioner kroner og alkoholutgiftenes andel av konsum i husholdninger (prosent) 1988-2003	
TABELL 6.3	90	TABELL 6.11	99
Antall salgssteder for alkohol fordelt på bevillingskombinasjon 1980-2003		Forbrukernes nominelle utgifter til brennevin, vin og øl per innbygger 18 år og over i kroner 1988-2003	
TABELL 6.4	91	TABELL 6.12	100
Antall skjenkesteder for alkohol med kommunal bevilling fordelt på bevillingskombinasjon 1980-2003		Statens inntekter på omsetningen av alkohol i millioner kroner 1980-2003	

Rusreformen - mulighet for bedre behandlingsdata?

Astrid Skretting

Tilgang til pålitelige datakilder er viktig i utforming av rusmiddelpolitikk og oppfølging av rusmiddelpolitiske tiltak. Det gjelder så vel data om forbruk, ulike typer rusmiddelrelaterte skadevirkninger, behandlings- og kontrollinnsatser. Når det gjelder alkohol har vi i Norge gode data for å følge utvikling med hensyn til omsetning fordelt på ulike drikkesorter (se tabell 6.1 og 6.2). På bakgrunn av ulike datakilder foretas det også beregninger på omfanget av det uregistrerte alkoholforbruket, det vil si det som skrives seg fra turistimport, smugling og hjemmebrenning (se Horverak, Nordlund og Rossow, 2001). Det gjøres også regelmessige surveyundersøkelser som gir informasjon om drikkemønstre. Videre foreligger det pålitelig informasjon om antall salgs- og skjenkebevillinger (se tabell 6.3 og 6.4). Av naturlige grunner finnes det ikke tilsvarende data for narkotika. Dette har sammenheng med at all ikke-medisinsk bruk av narkotika er ulovlig og at det derfor ikke finnes legale innførsels- og salgskanaler. De data vi har om narkotika som kan knyttes til omsetning og bruk, knytter seg til beslag fra politi- og tollvesen, (se tabell 1.1 – 1.7) og brudd på narkotikalovgivningene (se tabell 1.12 – 1.16).

Med unntak av data for dødsfall med bakgrunn i alkohol (se kapittel 4, Rusmidler i Norge 2003)

og narkotika (se tabell 2.1 – 2.5), er datagrunnlaget for å belyse rusmiddelrelaterte skader svært begrenset. Det gjelder så vel medisinske som sosiale skadevirkninger. Det samme gjelder data som kan belyse effekt av ulike forebyggende tiltak og behandling for rusmiddelmisbruk. Selv om det gjennom flere år har eksistert et system for å kartlegge rusmiddelmisbrukere i behandlings- og omsorgstiltak, er de data som framkommer lite tilfredsstillende. Med bakgrunn i manglende konsesjon fra Datatilsynet foreligger eksempelvis ikke data på individnivå. Dette innebærer at det er antall inntak i behandlings- og omsorgstiltak som kartlegges, men ikke hvor mange personer det dreier seg om. Det er heller ikke mulig å bruke de behandlingsdata vi har til å belyse problemstillinger knyttet til ulike grupper av rusmiddelmisbrukere, eksempelvis særskilte aldersgrupper eller personer med ulike typer av rusmiddelmisbruk. De foreliggende data er også mangelfulle med hensyn til dekningsgrad. Dette har dels sammenheng med at tiltakene ikke sender inn informasjon om alle klienter/pasienter som er i behandling, dels at ikke alle tiltakene deltar i rapporteringssystemet. Med unntak av pasienter i legemiddelassistert rehabilitering (LAR), (se tabell 3.1 og 3.2), har ”Rusmidler i Norge” derfor ikke kunnet presentere data om rusmiddelmisbrukere i behandling.

DOKUMENTASJON OM RUSMIDDEL- MISBRUKERE I BEHANDLING

Dagens organisering av dokumentasjonssystemet kan skrives tilbake til 1994 da det daværende Rusmiddeldirektoratet fikk i oppdrag å etablere et nasjonalt dokumentasjonssystem for rusmiddelbehandlingstiltak. Etter reorganiseringen av den sentrale forvaltningen på rusmidfeltet (1.1.2001) ble ansvaret for dokumentasjonssystemet overført til SIRUS.

Et dokumentasjonssystem som dekker tiltak for rusmiddelmisbrukere bør ideelt sett ivareta følgende funksjoner:

1) Pasient-/klientkartlegging som grunnlag for å beskrive egenskaper ved pasienter/klienter, problemomfang, intervensjoner osv. Målsettingen med et fortløpende kartleggingssystem vil være å ha et tilfredsstillende datagrunnlag til bruk for lokal og sentral forvaltning, evaluering, forskning og rapportering til internasjonale organer. Et klientkartleggingssystem bør også ta sikte på å beskrive pasient-/klientstrøm mellom ulike behandlings-/omsorgstiltak. Pasient-/klientkartleggingen bør derfor være individbasert.

2) Tiltaksdatabase som gir informasjon om behandlings- og omsorgstiltak, henvisningsrutiner, beskrivelse av faglig innretting, bemanning, kapasitet osv. Den viktigste målgruppa for tiltaksbasen vil være den kommunale helse- og sosialtjenesten, fastlegene og enheter innen de regionale helseforetakene som har fullmakt til å henvisne pasienter til spesialisert tverrfaglig behandling for rusmiddelmisbruk. Tiltaksdatabasen vil imidlertid også være av verdi for lokal og sentral forvaltning. Tiltaksdatabasen bør også ha som mål å gi fortløpende rapportering om belegg/leddig kapasitet på samme måte som "fritt sykehusvalg" (www.sykehusvalg.net).

Som nevnt innledningsvis, har kvaliteten på data om rusmiddelmisbrukere i behandling hatt store mangler. Situasjonen er langt bedre med hensyn til den nevnte basen med oversikt over behandlings- og omsorgstiltak for rusmiddelmisbrukere. Rustiltak.no ble etablert i 2003 som en søkbar database i regi av SIRUS, og foreligger også i papirversjon som en katalog over tiltak.

Databasen blir fortløpende oppdatert etter hvert som det innkommer informasjon om endringer eller nye tiltak.

Iverksettingen av rusreformen innebærer en ny situasjon også når det gjelder rapportering av behandlingsdata. Sosial- og helsedirektoratet har på oppdrag fra Helsedepartementet gitt en tilråding om hvordan innhenting av pasientdata i behandlingstiltak for rusmiddelmisbrukere bør organiseres. Innhenting av informasjon om behandlingsinnsatser i spesialisthelsetjenesten innen somatikk og psykisk helsevern foregår i regi av Norsk pasientregister (NPR) som drives av SINTEF Helse, mens økonomiske og administrative data innhentes av Statistisk sentralbyrå (SSB). Direktoratet tilrår derfor at innhenting av data fra behandlingstiltak for rusmiddelmisbruk for framtida skal følge samme mønster. Dette innebærer at oppgaver knyttet til datainnsamling om pasienter i tverrfaglig spesialisert behandling for rusmiddelmisbruk, innlemmes i NPR, mens økonomiske administrative data for framtida ivaretas av SSB. Tiltaksdatabasen Rustiltak.no vurderes av direktoratet å inneholde nyttig informasjon og det tilrås at denne fortsetter i regi av SIRUS.

Helsedepartementet har sluttet seg til de vurderinger og forslag til framtidig organisering som direktoratet tilrår. Selv om heller ikke NPR i dag er individbasert og derfor har mange av de samme mangler som klientregistreringssystemet for rusmiddelmisbrukere i behandling, vil Sosial- og helsedirektoratets forslag om å gjøre Norsk pasi-

Rusreformen - mulighet for bedre behandlingsdata?

Will the alcohol and drug treatment reform give better treatment data?

entregister om til et individbasert/personentydig helseregister (Sosial- og helsedirektoratet 2004), også kunne omfatte pasienter i tverrfaglig spesialisert behandling for rusmiddelmisbruk. Dette vil blant annet gi grunnlag for å vurdere om og i hvilken grad rusmiddelmisbrukere med behov for behandling for både rusmiddelmisbruk og psykiske/somatiske problemer, får nødvendig hjelp fra de ulike deler av spesialisthelsetjenesten. Dette var en viktig intensjon med rusreformen.

En innlemming i NPR vil i utgangspunktet være begrenset til tiltak som yter spesialisert behandling for rusmiddelbruk. Klientkartleggingen slik den fungerer i dag, omfatter imidlertid også døgniltak som ikke ble omfattet av rusreformen. Dette gjelder så vel behandlingsrettede tiltak (plasser ved private behandlingstiltak hvor det ikke foreligger kjøpsavtaler) som omsorgsbaserte døgniltak. For å få et mest mulig dekkende bilde av rusmiddelmisbrukere som mottar ulike former for behandling og omsorgsbaserte døgn-tjenester, vil det være ønskelig at også disse kan inngå i rapporteringen til NPR og at det gis en felles hjemmel for et individbasert/personentydig registreringssystem. Det vil også være ønskelig at en innlemmelse av behandlingstiltak for rusmiddelmisbruk i NPR, legger tilrette for tilleggsmodule for særskilte behandlingssinnsatser. Dette gjelder eksempelvis legemiddelassistert rehabilitering (LAR), hvor Stortinget har ytret ønske om et eget register.

En omlegging av datainnhenting krever planlegging og det vil derfor ta noe tid før dagens rutiner kan endres. En eventuell etablering av NPR som et individbasert/personentydig helseregister vil kreve vedtak fra Stortinget og vil ikke kunne tre i kraft før i 2006. Helsedepartementet har derfor bedt Sosial- og helsedirektoratet i samarbeid med SIRUS om å bygge på eksisterende data tilfang for årene 2004 og 2005 med eventuelle

nødvendige endringer. Eksempelvis vil direktoratet at rapportering av data skal foreligge på tiltaksnivå og ikke aggregert på region, slik klientkartleggingssystemet fungerer i dag. Ut fra det som framkommer i tilrådingen fra direktoratet, vil rapporteringen for 2004 og 2005 omfatte:

- Videreføring og videreutvikling av det eksisterende klientkartleggingsskjemaet i regi av SIRUS i samarbeid med NPR og SSB. Rapportering av data på tiltaksnivå.
- Videreføring av Rustiltak.no som database i regi av SIRUS
- Innhenting og kontroll av kapasitets-, personell-, og regnskapsdata i regi av SSB (data for året 2004, ansvar overføres fra SIRUS).

Når det gjelder rapportering utover 2005, har Helsedepartementet gitt Sosial- og helsedirektoratet i oppdrag å legge en strategi for framtidige rapporteringssystem, rutiner og organisering. Det tas sikte på at en rapportering av rusmiddelmisbrukere i behandling integrert i NPR, kan settes i verk fra 2006.

HVA ER RUSREFORMEN?

Rusreformen innebærer en viktig organisatorisk endring på rusmiddelfeltet. Reformen legger samtidig grunnen for at datagrunnlaget med hensyn til rusmiddelmisbrukere i behandling kan bli bedre. Vi vil derfor redegjøre kort for innholdet i rusreformen.

Prosessen startet allerede ved sykehusreformen 1. januar 2002, da behandlingstiltak for rusmiddelmisbrukere som var regulert av spesialisthelsetjenesteloven, ble overført til staten ved de regionale helseforetakene. Ved rusreformen som trådte i kraft fra 1. januar 2004, ble også behandlingstiltak regulert av sosialtjenesteloven, overført fra fylkeskommunen til staten ved de regionale helseforetak. Behandling for rusmiddelmis-

bruk ble dermed en spesialisthelsetjeneste og fikk betegnelsen tverrfaglig spesialisert behandling for rusmiddelmisbruk. Som en følge av reformen er også ansvaret for organiseringen av legegiddelassistert rehabilitering (LAR) overført til de regionale helseforetakene.

Det overordnede mål med rusreformen er å sikre at behandlingstilbudet til rusmiddelmisbrukere skal bli bedre og mer helhetlig (Helsedepartementet 2004). Reformen skal legge til rette for at det skal bli enklere for rusmiddelmisbrukere å få de spesialiserte helsetjenester som er nødvendige for å redusere somatiske og psykiske plager, ved siden av at de skal få tverrfaglig spesialisert behandling av misbruk og avhengighet av rusmidler. Reformen skal også sikre at rusmiddelmisbrukeres rettigheter som pasienter blir ivaretatt på en bedre måte. Ved å gjøre behandling av rusmiddelmisbrukere til en spesialisthelsetjeneste på linje med somatisk og psykiatrisk spesialisttjeneste, er målet at også innholdet i behandlingstilbudet skal bli bedre. Rusreformen kan derfor sies å være **både** en ansvarsreform **og** en innholdsreform. Den kommunale sosialtjenesten har imidlertid fremdeles det helhetlige ansvaret for rusmiddelmisbrukere. Kommunen har med andre ord fortsatt ansvar for å dekke hjelpebehov som ikke kan sies å være spesialisthelsetjeneste.

Rusreformen kan sees på som svar på behovet for å bedre tjenestetilbudet til rusmiddelmisbrukere som er dokumentert i ulike utredninger og rapporter. Dette gjelder eksempelvis de såkalte "Nesvågrapportene" fra 1999 om behandlingstilbudet til rusmiddelmisbrukere (Arbeidsgruppe for å gjennomgå hjelpe- og behandlingstilbudet til rusmiddelmisbrukere delrapport 1999) og rapportene fra SINTEF Unimed om rusmiddelmisbrukeres helsetilstand og helsetilbud (Kurtze og Eide 2003, Rud og Reas 2003).

Reformen innebærer at rusmiddelmisbrukere som henvises til tverrfaglig spesialisert behandling, har fått pasientrettigheter på linje med pasienter som henvises til somatikk og psykiatri. Behandlingstiltakene er nå også gjennom lov pålagt å varsle sosialtjenesten i god tid før utskrivning, dersom utskrivningen krever oppfølgende tiltak fra sosialtjenesten og pasienten samtykker til det.

En rehabiliteringsprosess vil i de fleste tilfeller omfatte mange og ulike områder hvor man tar sikte på forandring og heving av funksjonsnivå. En tiltaksplan eller en individuell plan, vil derfor kunne bestå av ulike tjenester fra så vel den kommunale helse- og sosialtjenesten som spesialisthelsetjenesten, der et poliklinisk behandlingsopplegg eller et opphold i døgninstitusjon under spesialisthelsetjenesten, vil inngå som ett av flere tiltak. Mens retten til individuell plan for personer som har behov for langvarige og koordinerte tjenester, tidligere var begrenset til pasientrettighetsloven, spesialisthelsetjenesteloven, kommunehelsetjenesteloven og psykisk helsevernloven, er retten til individuell plan nå også hjemlet i sosialtjenesteloven.

Ved siden av ny organisering, er en viktig målsetting med rusreformen at også kvaliteten i den tverrfaglige spesialiserte behandlingen for rusmiddelmisbrukere skal bli bedre.

Behandlingstiltakene må derfor endre seg over tid i takt med endring i rusmiddelbrukernes behov, og kunnskap om effekt av ulike behandlingsmetoder. Helseforetakene vil stå fritt til å vurdere om det behandlingstilbudet de rår over, møter det "sørge for" ansvaret som er pålagt gjennom spesialisthelsetjenesteloven. Helseforetakene vil derfor kunne restrukturere behandlingstilbudet ut fra hva som vurderes som mest tjenlig ut fra de foreliggende behov og tilgjengelig kunnskap.

Rusreformen - mulighet for bedre behandlingsdata?

Will the alcohol and drug treatment reform give better treatment data?

Det er store forskjeller mellom de eksisterende behandlingstilstander med hensyn til lengde av planlagt behandlingstid og innhold i behandlingstilstandene. Grovt sett vil en finne at døgninstitusjoner som i hovedsak yter behandling til alkoholmisbrukere, har et langt kortere behandlingstilstand enn døgninstitusjoner som i hovedsak retter seg mot behandling av narkotikamisbrukere. Det er grunn til å tro at de regionale helseforetakene vil utvikle en klarere holdning til hva som er rusmiddelbrukerens behov for behandlingstilstand versus hva som mer går i retning av omsorg/langsiktig sosial rehabilitering og dermed er kommunenes ansvar.

En viktig utfordring for helseforetakene vil være å sikre mangfold samtidig som det stilles konkrete krav til kvalitet. Sammen med de offentlige behandlingstilstandene representerer private behandlingstilstander i regi av stiftelser og ideelle organisasjoner en viktig del av dette mangfoldet. En viktig utfordring for helseforetakene vil være å stille de samme krav til kvalitet og resultater til private som til offentlige behandlingstilstander.

Sosialfaglige tilnærminger har gjennom mange år dominert behandling av rusmiddelbrukere i Norge, samtidig som flere behandlingstilstander har tradisjon for også å yte medisinske tjenester. Tverrfaglighet i behandling av rusmiddelbrukere er derfor ikke nytt. De tradisjonelle klinikkenhetene for behandling av alkoholmisbrukere har i stor grad vært medisiniskfaglig forankret. De psykiatriske ungdomsteamene ble i sin tid etablert som et bindeledd inn i psykiatrien, og var allerede fra starten basert på tverrfaglighet med egne overlegestillinger (psykiatere). Helsefaglig personell (leger og sykepleiere) har vært sett på som nødvendig i akutt-/avrusingstilstander og i tiltak som driver substitusjonsbehandling. Mange behandlingstilstander har også hatt egne stillinger for sykepleiere og de fleste har hatt regulert tilgang på legetjenester. Videre har mange

behandlingstilstander som i utgangspunktet hadde en rendyrket sosialfaglig profil, etter hvert tatt konsekvensen av klientenes behov for helsetjenester og knyttet til seg helsefaglig personell.

Ved overføringen til spesialisthelsetjenesten er det lagt grunnlag for at det skal bli lettere å få den somatiske og psykiatriske spesialisthelsetjenesten til å yte tjenester til rusmiddelbrukere. Reformen gir imidlertid også føringer i retning av at den helsefaglige profilen i de tiltakene som gir tverrfaglig spesialisert behandling for rusmiddelbrukere, skal styrkes. Dette kan innebære at de regionale helseforetakene vil foreta omprioriteringer av personalsammensetningen innen de aktuelle behandlingstilstander. Det er imidlertid understreket at det er viktig å ta vare på de positive erfaringene fra den sosialfaglige behandlingstilstandens.

Kommunale tjenester utgjør en vesentlig del av den hjelpen rusmiddelbrukere mottar. Et viktig mål med rusreformen er derfor også å få til en større grad av sammenheng og samordning mellom tiltakene fra den kommunale sosial-/helsetjenesten og spesialisthelsetjenesten. Lovfestingen av rett til individuell plan i sosialtjenesten blir her sett på som et viktig virkemiddel. Retten til individuell plan skal legge til rette for større forutsigbarhet med hensyn til ansvarsforhold og sikring av nødvendige tjenester fra både sosialtjenesten, kommunehelsetjenesten og spesialisthelsetjenesten. Behandlingstilstandets plikt til å varsle sosialtjenesten dersom det vurderes at det er behov for tiltak fra sosialtjenesten og dersom pasienten ønsker det, vil også være et viktig bidrag i å søke en bedre koordinering av tjenestene.

Rusmiddelbrukere har i ulik grad kontakt med den kommunale sosialtjenesten og primærhelsetjenesten/fastlegen, alt etter generelt fungeringsnivå. For å gjøre det enklere for de ulike grupper av rusmiddelbrukere å få behandling

for sine misbruksproblemer, er helsetjenesten og sosialtjenesten nå likestilt i å henvise til spesialisert tverrfaglig behandling for rusmiddel-misbrukere i og utenfor institusjon.

Sosialtjenestens rett til henvisning omfatter imidlertid ikke de spesialiserte helsetjenester innen somatikk og psykiatri.

Den kommunale helse- og sosialtjenesten har i utgangspunktet som oppgave å vurdere hjelpe- og behandlingsbehov. For personer med omfattende rusmiddelproblemer og sammensatte problemer, vil det også ofte være nødvendig med ytterligere utredning og kartlegging fra spesialisthelsetjenesten. Dette for å diagnostisere eventuelle somatiske og/eller psykiske sykdommer. De regionale helseforetakene har således pekt ut hvilke behandlingstiltak i de ulike helseregionene som skal ta i mot henvisninger og vurdere behandlingsbehov og behov for eventuell videre utredning. Dette skal sikre rusmiddelmisbrukeren en bistand som i større grad er basert på hjelpebehov vurdert ut fra kartlegging og diagnoser. At spesialisthelsetjenesten får ansvar for vurdering, utredning og diagnostisering, understreker at det dreier seg om å fange opp behandlingsbehov i forhold til medisinsk og psykososial tilstand.

Pasientrettighetsloven gir rett til vurdering av helsetilstand innen 30 virkedager etter at henvisningen er mottatt. Bestemmelsen omfatter nå også rusmiddelmisbrukere. I de tilfeller der vurderingen konkluderer med at en rusmiddel-misbruker har rett til nødvendig helsehjelp fra spesialisthelsetjenesten, skal det gis en konkret individuell frist for når behandlingen senest skal gis.

Rusmiddelmisbrukere som skal motta tverrfaglig spesialisert behandling, omfattes av pasientrettighetslovens bestemmelse om rett til fritt valg av sykehus. Da bestemmelsen er begrenset til å gjelde behandling i sykehus, er de regionale hel-

seforetakene bedt om å praktisere en ordning der rusmiddelmisbrukere som skal motta tverrfaglig spesialisert behandling for rusmiddel-misbruk, gis rett til fritt valg av behandlingssted tilsvarende retten etter pasientrettighetsloven § 2-4. Det gis imidlertid ikke rett til å velge behandlingsnivå. Ved de endringer i pasientrettighetsloven som trådte i kraft 1. september 2004, gjelder det frie valget av behandlingssted også de private institusjoner som har avtaler med de regionale helseforetak. Rusreformen vil bli evaluert. Planen er at evalueringen skal foreligge ved utgangen av 2006.

BEHANDLINGSANSVAR OG -TILTAK SOM ER OVERFØRT TIL STATEN

Behandlingstiltakene som gjennom rusreformen er overført til staten ved de regionale helseforetakene, kan grovt sett deles inn i akutt-/avrusingstiltak, polikliniske behandlingstiltak og døgnbehandlingstiltak med programmer av ulik varighet. Som en følge av reformen er dessuten ansvaret for organisering av LAR overført til de regionale helseforetakene.

Akutt- avrusingstilbudet

Det kan i praksis opereres med tre hovedkategorier:

- ”Opptørking” eller det som kan kalles ”sosial avrusing”, etter en lengre periode med stort forbruk av alkohol- og/eller andre rusmidler.
- Medisinsk avrusing i situasjoner der tilstanden bedømmes som kritisk/livstruende.
- Avrusing som et ledd i en rehabilitering/behandling i døgninstitusjon eller poliklinisk behandling.

Mens ”sosial” avrusing, der det ikke er fare for medisinske komplikasjoner, stort sett vil kunne skje i kommunal regi, vil de to andre kategoriene inngå i de regionale helseforetakenes ansvar.

Rusreformen - mulighet for bedre behandlingsdata?

Will the alcohol and drug treatment reform give better treatment data?

Avrusing som vurderes å kreve kvalifisert medisinsk overvåkning, og avrusing som et ledd i en videre behandling, vil i hovedsak finne sted i sykehus eller behandlingsinstitusjon.

Poliklinisk behandling

Det er i de senere år lagt vesentlig vekt på utbygging av poliklinisk behandling av rusmiddelmissbrukere. Dette gjelder så vel behandling av alkoholmissbrukere som behandling av narkotikamisbrukere. Det er eksempelvis tverrfaglige psykiatriske ungdomsteam knyttet til voksenpsykiatrien i alle helseregionene. Mange av de psykiatriske poliklinikkene har i dag også egne rusteam. Det er også lang tradisjon med sosialmedisinske poliklinikker i flere av helseregionene. I tillegg foregår det poliklinisk behandling ved flere døgniltak.

Døgnbehandling

Det tidligere fylkeskommunale behandlingstilbudet som nå er overført til staten ved de regionale helseforetakene, omfatter i hovedsak behandlingstilbud som yter en tidsbegrenset mer eller mindre spesifikk behandling for rusmiddelmissbruk. Behandlingsinstitusjonene er dels offentlige, dels er det private institusjoner der de regionale helseforetakene har overtatt/inngått tidsbegrensede kjøpsavtaler. Mer langvarige bo- og omsorgstilbud uten det en kan kalle en "aktiv" behandlingskomponent vil fremdeles være et kommunalt ansvar. Derfor omfattes eksempelvis ikke kommunale omsorgstiltak og Evangeliesentrenes institusjoner av rusreformen.

Sosialtjenestelovens tvangsbestemmelser

Behandling av rusmiddelmissbrukere er i utgangspunktet basert på frivillighet. Det kan imidlertid fattes vedtak om inntak i institusjon og tilbakeholdelse i inntil tre måneder overfor rusmiddelmissbrukere som utsetter sin fysiske eller psykiske helse for fare ved et omfattende og

vedvarende rusmiddelmissbruk (jf. sosialtjenesteloven § 6-2). Vedtak om bruk av tvang overfor rusmiddelmissbrukere fremmes av den kommunale sosialtjenesten og blir fattet i fylkesnemnda for sosiale saker. Sosialtjenesten i kommunen kan, på visse vilkår, fatte et midlertidig vedtak om tvangsinnleggelse i påvente av vedtak fra fylkesnemnda (hastevedtak). Det kan også fattes tvangsvedtak overfor gravide rusmiddelmissbrukere inntil barnet er født, dersom det er overveiende sannsynlig at barnet vil bli født med skade som følge av misbruket, og hvor frivillige tiltak ikke er tilstrekkelige (jf. sosialtjenesteloven § 6-2a). En gravid rusmiddelmissbruker kan holdes tilbake i institusjon i hele svangerskapet.

En institusjon kan også sette som vilkår for inntak at rusmiddelmissbrukeren skal kunne holdes tilbake i opptil tre uker regnet fra inntaket (jf. § 6-3), dvs. samtykke om såkalt frivillig tvang. I slike tilfeller må det inngås skriftlig avtale mellom rusmiddelmissbrukeren og institusjonen.

Ved rusreformen har de regionale helseforetakene overtatt fylkeskommunens ansvar for å fastsette hvilke institusjoner som skal ta i mot rusmiddelmissbrukere på grunnlag av vedtak i fylkesnemnda eller samtykke om frivillig tvang.

Legemiddelassistert rehabilitering (LAR)

Substitusjonsbehandling av heroinavhengige startet som et landsdekkende tilbud i 1998. Det rettslige grunnlaget for substitusjonsbehandling skiller seg fra andre behandlingsintervensjoner ved at behandlingsformen dels er et resultat av stortingsvedtak, som blant annet forutsetter hvem som skal få slik behandling og hvordan den skal organiseres. Dels reguleres behandlingsformen gjennom nasjonale retningslinjer som nærmere angir målgruppe, organisering av tilbudet og kriterier for inntak og utskrivning. Det er ved statlige øremerkede midler etablert sentre

i de ulike helseregionene for å ivareta ulike funksjoner knyttet til behandlingen. I forbindelse med rusreformen er oppgave- og finansieringsansvaret for denne behandlingsformen overført til de regionale helseforetakene. Regionsentrene har ansvar for den spesialiserte delen av rehabiliteringstilbudet, herunder inntaks-, oppstart-, og veiledningsfunksjoner i de respektive helseregionene. Den sosialfaglige oppfølgingen av pasientene skal foregå i regi av den kommunale sosialtjenesten.

Legemidler kan bare rekvireres til den enkelte pasient som ledd i legemiddelassistert rehabilitering når vedkommende er med i tiltak godkjent av departementet (jf. forskrift om rekvirering og utlevering av legemidler fra apotek 1998). Retningslinjene for substitusjonsbehandling var i utgangspunktet spesifikt knyttet til metadon, men etter hvert ble det også åpnet for andre adekvate legemidler (buprenorfin) som ledd i legemiddelassistert rehabilitering ved narkotikamisbruk (Rundskriv I-35/2000). LAR-tilbudet er evaluert i inneværende år. Evalueringsrapporten vil bli publisert ved utgangen av 2004.

REFERANSER:

Arbeidsgruppe for å gjennomgå hjelpe- og behandlingstilbudet til rusmiddelmissbrukere. Delrapport 1, 2 og 3. Sosial- og helsedepartementet 1999.

Forskrift om rekvirering og utlevering av legemidler fra apotek av 27. april 1998 nr 455. Helsedirektoratet 1998.

Helsedepartementet. Bedre behandlingstilbud til rusmiddelmissbrukere. Perspektiver og strategier. Strateginotat. Helsedepartementet 2004.

Horverak, Øyvind, Nordlund, Sturla og Rossow, Ingeborg. Om sentrale deler av norsk alkoholpolitikk, SIRUS rapport nr 1 2001

Kurtze, Nanna og Eide Arne H. Helsetilstand hos tunge rusmiddelmissbrukere. SINTEF Unimed 2003

Rundskriv I-35/2000. Retningslinjer for legemiddelassistert rehabilitering av narkotikamisbrukere. Sosial- og helsedepartementet 2000.

Ruud, Torleif og Reas Deborah. Helsetjenestetilbudet for tunge rusmiddelmissbrukere. SINTEF Unimed. 2003.

Sosial- og helsedirektoratet. Personentydig norsk pasientregister. Sosial- og helsedirektoratet 2004.

Tabell 1.1

Antall beslag av heroin, cannabis, amfetamin og kokain 1974-2003

Number of seizures of heroin, cannabis, amphetamines and cocaine 1974-2003

	Heroin <i>Heroin</i>	Cannabis <i>Cannabis</i>	Amfetamin <i>Amphetamines</i>	Kokain <i>Cocaine</i>
1974	59	727	80	0
1975	57	521	87	0
1976	77	726	134	1
1977	53	636	62	1
1978	106	1 154	71	4
1979	157	1 313	77	14
1980	214	1 742	79	22
1981	202	1 911	127	7
1982	174	2 002	262	14
1983				
1984				
1985	256	2 478	282	11
1986	348	2 744	423	11
1987	452	2 747	534	13
1988	607	3 478	554	29
1989	691	4 252	514	14
1990	822	4 274	671	26
1991	979	4 811	621	25
1992	1 045	4 273	627	19
1993	1 193	4 708	983	36
1994	1 389	4 065	784	41
1995	1 923	4 941	1 650	58
1996	2 340	4 296	1 781	75
1997	2 485	5 712	2 441	144
1998	2 675	7 461	2 889	206
1999	2 390	8 485	3 089	309
2000	2 314	9 224	3 077	390
2001	2 501	10 844	4 596	496
2002	1 906	10 921	5 035	577
2003	1 707	10 411	4 614	492

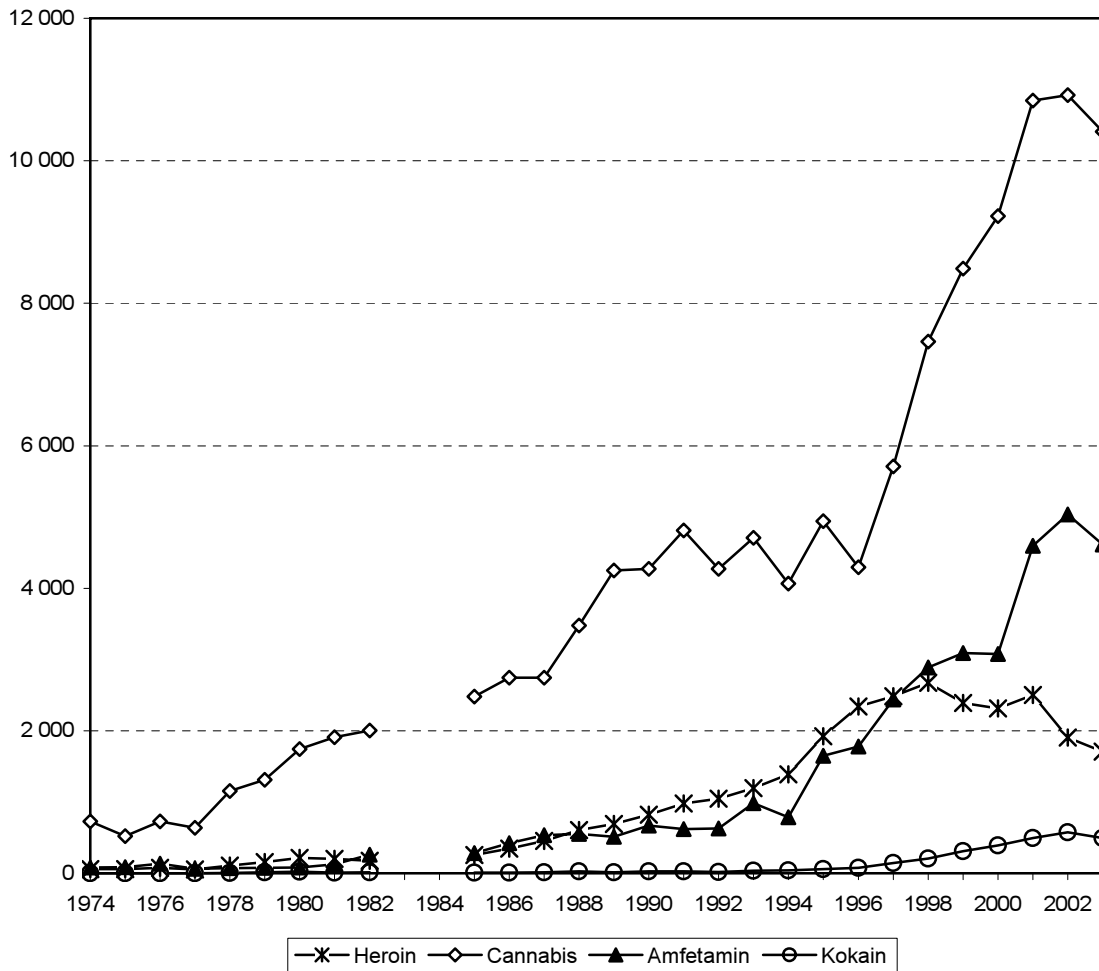
Note: Tall for 1983 og 1984 mangler fordi det ikke finnes tall fra Oslo politidistrikt for denne perioden.

Note: Figures for the years 1983-84 is missing because there is no figures available from Oslo Police District for this period.

Kilde: Kriminalpolitisenralen

Source: *The National Bureau of Crime Investigation*

Figur 1.1
Antall beslag av cannabis, heroin, kokain og amfetamin 1974-2003
Number of seizures of cannabis, heroin, cocaine and amphetamines 1974-2003

*Kilde(Source): Kriminalpolitisen
(The National Bureau of Crime Investigation)*

Tabell 1.2

Antall beslag av ecstasy, LSD, khat, spiss fleinsopp, GHB og medikamenter 1989-2003

Number of seizures of ecstasy, LSD, khat, magic mushrooms, GHB and tranquillisers 1989-2003

	Ecstasy o.l.	LSD	Khat	Spiss fleinsopp	GHB	Benzo- diazepiner	Opioidholdige medikamenter
	<i>Ecstasy etc</i>	<i>LSD</i>	<i>Khat</i>	<i>Magic mushrooms</i>	<i>GHB</i>	<i>Benzo- diazepines</i>	<i>Medicaments containing opioides</i>
1989	0	3	20	18	.	855	.
1990	1	6	19	25	.	1 142	.
1991	3	6	15	34	.	1 189	.
1992	14	20	14	36	.	1 573	.
1993	9	17	16	5	.	947	.
1994	39	11	30	28	.	1 344	646
1995	160	35	74	31	.	1 640	782
1996	198	36	102	26	.	1 887	804
1997	242	106	112	44	3	2 523	705
1998	174	63	164	37	2	2 988	889
1999	507	59	296	47	45	3 469	884
2000	827	87	259	54	82	4 265	860
2001	837	52	198	41	81	6 024	1 109
2002	716	15	238	46	75	8 056	1 237
2003	414	32	250	57	124	4 628	1 190

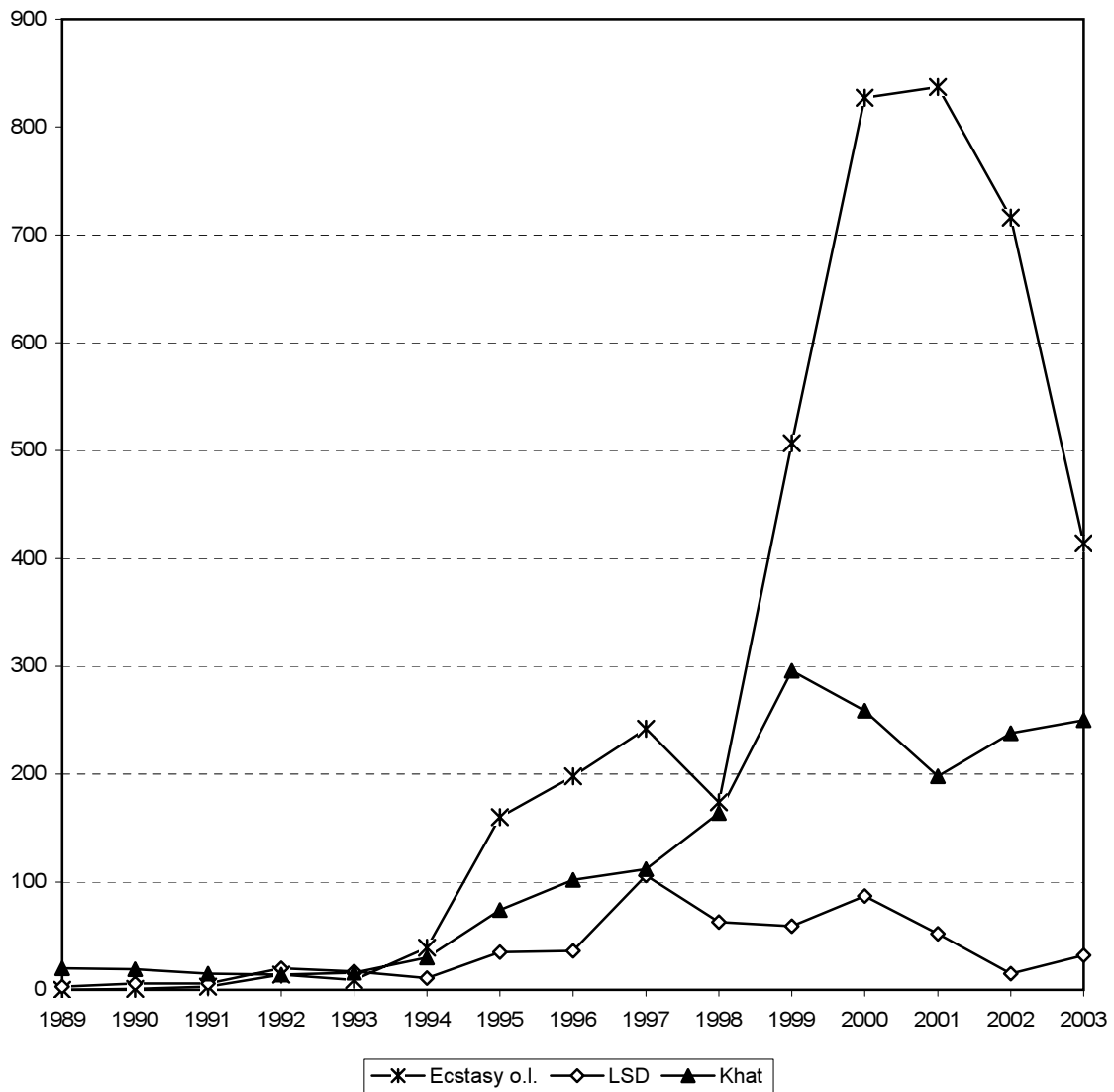
Note: Kriminalpolitisen reviderte i 2002 tallene for benzodiazepiner, og tall for perioden 1994-2001 ble revidert. Tallene i denne publikasjonen avviker derfor fra tallene i tidligere publikasjoner.

Note: In 2002 the National Bureau of Crime Investigation revised the figures for benzodiazepines for the period 1994-2001. The figures may therefore differ from those presented in earlier publications.

Kilde: Kriminalpolitisen

Source: the National Bureau of Crime Investigation

Figur 1.2
Antall beslag av ecstasy, LSD og khat 1989-2003
Number of seizures of ecstasy, LSD and khat 1989-2003

Kilde (Source): Kriminalpolitisen
(The National Bureau of Crime Investigation)

Tabell 1.3

Beslaglagt mengde heroin, kokain, cannabis og amfetamin i kilogram 1974-2003

Amount of confiscated opiates, cocaine, cannabis and amphetamines in kilogrammes 1974-2003

	Heroin <i>Heroin</i>	Kokain <i>Cocaine</i>	Cannabis <i>Cannabis</i>	Amfetamin <i>Amphetamines</i>
1974	5,4	0,0	38	0,0
1975	0,3	0,0	20	0,0
1976	17,2	0,0	29	3,2
1977	0,4	0,0	54	8,4
1978	0,3	0,0	80	1,4
1979	0,6	0,2	105	0,7
1980	4,9	0,2	114	0,8
1981	0,6	0,0	114	2,8
1982	0,8	0,3	127	5,2
1983	4,9	0,2	345	13,5
1984	2,5	0,2	295	9,5
1985	5,0	1,0	190	13,4
1986	5,8	0,3	206	19,7
1987	4,0	5,9	125	7,8
1988	12,0	2,2	144	13,1
1989	5,3	0,3	372	13,8
1990	3,2	0,9	230	25,1
1991	9,9	3,9	393	18,9
1992	10,8	2,4	177	11,7
1993	18,0	8,2	207	25,6
1994	26,9	5,1	480	16,0
1995	48,8	3,8	19 959	53,2
1996	74,1	24,1	711	30,3
1997	55,5	4,6	978	93,2
1998	37,4	92,7	1 992	208,0
1999	45,8	60,2	1 255	52,3
2000	51,5	12,2	664	93,0
2001	67,8	20,7	861	93,2
2002	59,1	35,8	1221	208,9
2003	51,1	30,4	2292	225,1

Note: Vektmengdene angir vekten på selve beslaget, og ikke vekten av det aktive stoffet. Mengden av aktivt stoff vil kunne variere sterkt.

Note: The weight represents the weight of the actual amount confiscated, not the weight of the active drug. The weight of the active drug can vary greatly.

Kilde: Kriminalpolitisen

Source: *The National Bureau of Crime Investigation*

Tabell 1.4

Beslaglagt mengde ecstasy, LSD, khat, spissfleinsopp og medikamenter 1989-2003

Amount of confiscated ecstasy, LSD, khat, magic mushrooms and tranquillisers 1989-2003

Ecstasy o.l. <i>Ecstasy etc</i>	LSD <i>LSD</i>	Khat <i>Khat</i>	Spiss - fleinsopp <i>Magic mushrooms</i>	Benzo- diazepiner <i>Benzo- diazepines</i>	Opioidholdige medikamenter <i>Medicaments containing opioides</i>	
Tabletter <i>Tablets</i>	Doser <i>Doses</i>	kg <i>kg</i>	Gram <i>Grammes</i>	Tabletter <i>Tablets</i>	Tabletter <i>Tablets</i>	
1989	0	73	189	121	36 218	..
1990	1	613	201	148	18 841	..
1991	15	194	205	141	17 666	..
1992	196	3 397	267	187	50 674	..
1993	325	243	246	8	15 780	..
1994	969	4 758	721	106	41 100	12 253
1995	9 965	1 325	1 330	164	27 000	11 325
1996	12 866	551	1 544	138	58 400	14 431
1997	13 182	6 888	1 720	433	153 100	16 076
1998	15 542	2 757	2 839	326	101 700	15 072
1999	24 664	483	4 761	560	183 000	19 800
2000	49 390	1 430	4 251	612	431 000	15 050
2001	61 575	417	2 296	205	847 000	18 800
2002	102 433	169	1 674	..	1 251 000	70 000 *
2003	99 427	148	5 000	..	545 525	17 465

*Ett beslag var på hele 50 000 tabletter

*One seizure was comprised of 50 000 tablets.

Note: 1989 er det første året hvor kun innsendt materiale til analyse og/eller destruksjon ved Kriminalpolitisen er lagt til grunn for denne statistikken. I 1989 ble khat oppført på narkotikalistene i Norge.

Kriminalpolitisen reviderte i 2002 tallene for benzodiazepiner, og tall for perioden 1994-2001 ble revidert. Tallene i denne publikasjonen avviker derfor fra tallene i tidligere publikasjoner.

Note: 1989 was the first year when only material sent for analysis and/or destruction to the National Bureau of Crime Investigation was used as the basis for these statistics. Khat was added to the list of narcotic substances in Norway in 1989. In 2002 the National Bureau of Crime Investigation revised the figures for benzodiazepines for the period 1994-2001. The figures may therefore differ from those presented in earlier publications.

Kilde: Kriminalpolitisen

Source: The National Bureau of Crime Investigation

Tabell 1.5

Antall politidistrikt som har hatt beslag av ulike narkotiske stoffer 1991-2003
Number of police districts that have had seizures of different drugs 1991-2003

	Heroin <i>Heroin</i>	Kokain <i>Cocaine</i>	Cannabis <i>Cannabis</i>	Amfetamin <i>Amphetamines</i>	Ecstasy <i>Ecstasy etc.</i>	LSD <i>LSD</i>	GHB <i>GHB</i>
1991	35	7	54	42	0	6	0
1992	26	6	54	41	0	8	0
1993	34	14	54	43	0	5	0
1994	39	11	54	45	0	4	0
1995	41	14	54	52	27	12	0
1996	43	16	54	49	26	15	0
1997	48	17	54	53	26	22	3
1998	46	33	54	52	26	17	2
1999	52	33	54	54	38	21	19
2000	50	35	54	54	47	24	19
2001*	27	26	27	27	27	14	18
2002	25	25	27	27	25	8	12
2003	23	24	27	27	26	10	21

*Tallene for 2001-2003 er basert på den nye inndelingen i 27 politidistrikter som trådte i kraft januar 2002. Før denne endringen var det 54 politidistrikter i Norge.

**The figures from 2001-2003 is based on the new division into 27 police districts which became operative from January 2002. There where 54 police districts until 2002.*

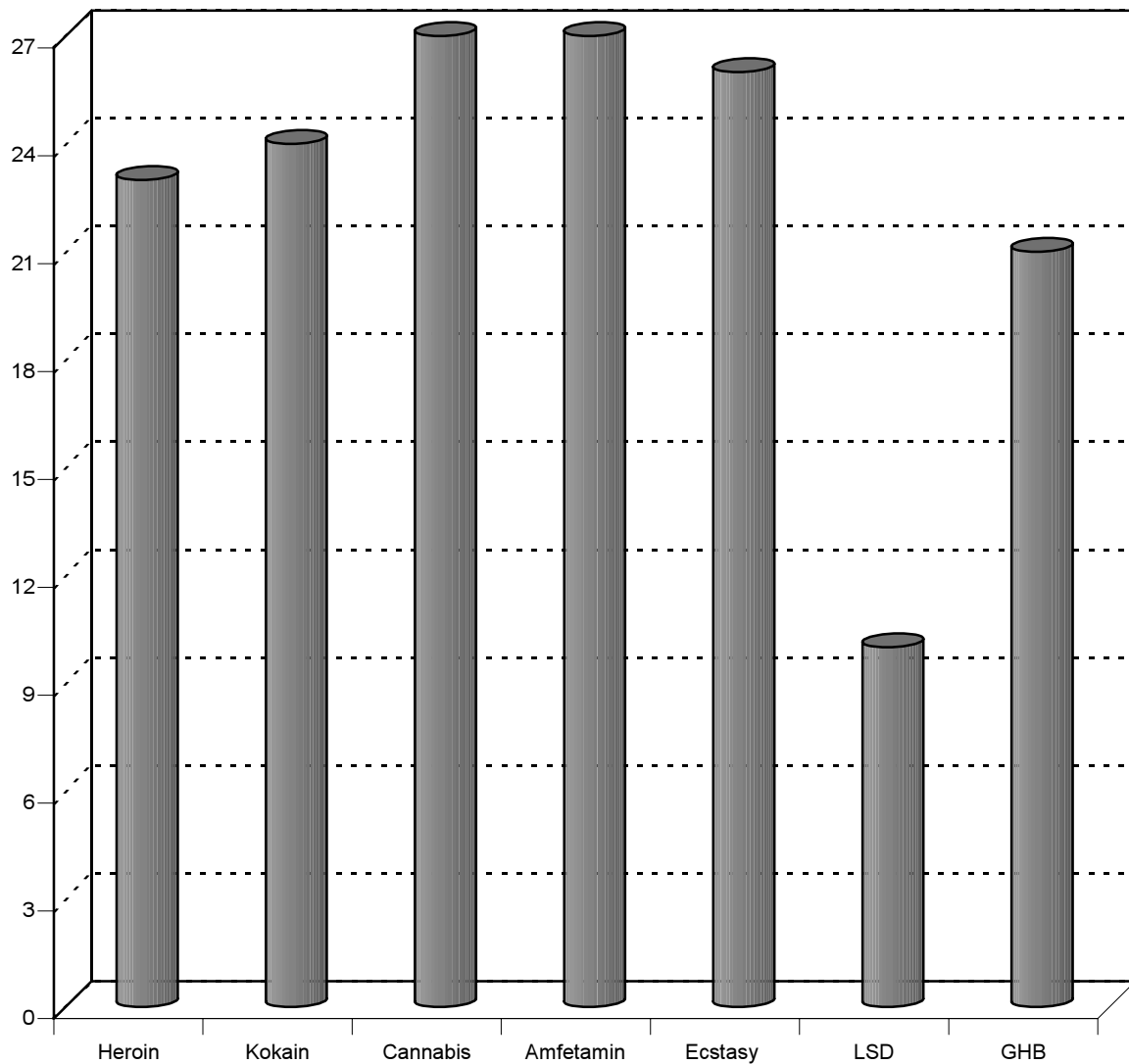
Kilde: Kriminalpolitisenralen

Source: *The National Bureau of Crime Investigation*

Figur 1.5

Antall politidistrikt (totalt 27) hvor det er beslaglagt ulike stoffer 2003

Number of police districts (27 in total) that have had seizures of different drugs 2003

Kilde (Source): Kriminalpolitisen
(The National Bureau of Crime Investigation)

Tabell 1.6

Antall narkotikabeslag fordelt på stofftype og politidistrikt 2003

Number of seizures of drugs by type of drug and police district 2003

Politidistrikt <i>Police district</i>	Cannabis <i>Cannabis</i>	Amfetamin <i>Amphe- tamines</i>	Kokain <i>Cocaine</i>	Heroin <i>Heroin</i>	Benzo- diazepiner	Ecstasy <i>Ecstasy</i>
Oslo	2 347	1 194	211	778	1300	88
Østfold	632	261	23	75	245	16
Follo	309	144	7	14	103	5
Romerike	630	298	41	38	209	30
Hedmark	261	154	7	41	95	5
Gudbrandsdal	48	20	-	5	12	1
Vestoppland	66	18	7	28	31	7
Nordre Buskerud	128	50	12	18	59	7
Asker og Bærum	443	213	37	59	205	20
Søndre Buskerud	334	236	26	61	199	23
Vestfold	526	309	27	44	257	27
Telemark	348	235	4	56	211	12
Agder	725	390	14	39	382	22
Rogaland	605	316	8	112	261	29
Haugaland og Sunnhordaland	170	105	7	37	121	7
Hordaland	923	355	22	186	444	44
Sogn og Fjordane	99	38	-	5	21	-
Sunnmøre	224	142	5	5	78	24
Nordmøre og Romsdal	111	68	2	15	48	12
Sør-Trøndelag	727	284	12	41	148	15
Nord-Trøndelag	105	49	1	3	22	1
Helgeland	78	37	1	-	14	2
Salten	142	50	1	9	27	5
Midtre Hålogaland	126	38	2	-	23	2
Troms	199	133	13	38	83	6
Vestfinnmark	51	31	2	-	24	3
Østfinnmark	39	10	-	-	4	1
Total	10 396	5 178	492	1 707	4 626	414

Kilde: Kriminalpolitisen

Source: The National Bureau of Crime Investigation

Tab. 1.7

Beslaglagt mengde narkotika i gram fordelt på stofftype og politidistrikt 2003

Amount of confiscated drugs in grams by type of drug and police district 2003

Politidistrikt <i>Police district</i>	Cannabis <i>Cannabis</i>	Amfetamin <i>Amphetamine</i>	Kokain <i>Cocaine</i>	Heroin <i>Heroin</i>	LSD* <i>LSD*</i>	Ecstasy* <i>Ecstasy*</i>
Oslo	124 580	9 970	8 095	25 124	320 811	38 399
Østfold	18 600	2 600	9 057	10 133	10 197	50 629
Follo	14 190	170	3	5	4 278	60
Romerike	1 870	220	6 130	2 064	23 620	592
Hedmark	1 990	80	23	43	2 374	19
Gudbrandsdal	30	20	-	1	188	2
Vestoppland	120	40	35	46	626	154
Nordre Buskerud	510	20	101	14	1 397	349
Asker og Bærum	40 330	880	230	104	5 879	648
Søndre Buskerud	1 030	1 570	41	189	39 910	356
Vestfold	2 920	2 430	6 378	921	17 983	2 085
Telemark	1 290	560	3	10 958	16 167	217
Agder	3 300	2 850	70	43	11 168	3 034
Rogaland	2 830	1 060	89	276	69 181	276
Haugaland og	280	80	9	156	3 023	279
Hordaland	6 310	1 080	64	1 301	8 017	684
Sogn og Fjordane	170	10	-	7	417	-
Sunnmøre	950	80	9	7	2 368	401
Nordmøre og Romsdal	180	60	3	54	672	65
Sør-Trøndelag	3 360	600	30	560	3 800	102
Nord-Trøndelag	1 210	170	1	3	282	2
Helgeland	100	60	2	-	165	50
Salten	540	70	-	11	203	852
Midtre Hålogaland	390	20	3	-	375	22
Troms	1 790	300	53	166	1 156	90
Vestfinnmark	390	20	16	-	1 031	10
Østfinnmark	40	3	-	-	224	50
Til sammen	229 300	25 023	30 445	52 186	545 512	99 427

Note: * Angitt i doser, enheter eller tabletter.

*Note: * Stated in doses, units or tablets.*

Kilde: Kriminalpolitisenralen

Source: The National Bureau of Crime Investigation

Tab. 1.8

Antall beslag av narkotika i ulike europeiske land 2003

Number of seizures of different drugs in the European countries 2003

		Heroin	Kokain	Cannabis	Amfetaminer	Ecstasy	LSD
		<i>Heroin</i>	<i>Cocaine</i>	<i>Cannabis</i>	<i>Amphetamines</i>	<i>Ecstasy</i>	<i>LSD</i>
Belgia	<i>Belgium</i>	51	644	18 850
Danmark	<i>Denmark</i>	894	1 095	5 942	1 264	322	7
Finland	<i>Finland</i>	90	49	5 678	3 687	316	20
Frankrike	<i>France</i>	2 560	2 636	67 443	181	1 864	90
Hellas	<i>Greece</i>	4 341	482	5 509	30	188	41
Luxemburg	<i>Luxembourg</i>	155	69	578	8	8	0
Norge	<i>Norway</i>	1 707	492	10 411	4 614	414	32
Spania	<i>Spain</i>	4 820	22 048	96 885	280	4 694	113
Sverige	<i>Sweden</i>	1 057	545	8 247	6 972	485	18
Tyskland	<i>Germany</i>	6 138	3 822	22 641	3 841	2 571	149
Østerrike	<i>Austria</i>	1 263	1 271	5 422	294	276	33

Kilde: EMCDDA, Annual Report on the State of the Drugs Problem in the European Union

Source: EMCDDA, Annual Report on the State of the Drugs Problem in the European Union

Tab. 1.9

Beslaglagt narkotika i ulike europeiske land, i kg 2003

Confiscated drugs in different European countries, in kilograms 2003

		Heroin	Kokain	Cannabis	Amfetaminer
		<i>Heroin</i>	<i>Cocaine</i>	<i>Cannabis</i>	<i>Amphetamines</i>
Belgia	<i>Belgium</i>	1 104	1 825	14 345	3 702
Danmark	<i>Denmark</i>	16	104	3 829	66
Finland	<i>Finland</i>	2	1	488	115
Frankrike	<i>France</i>	545	4 172	82 515	275
Hellas	<i>Greece</i>	247	201	7 243	1
Luxemburg	<i>Luxembourg</i>	4	11	21	28
Norge	<i>Norway</i>	51	30	2 292	225
Spania	<i>Spain</i>	242	49 280	785 454	10 432
Sverige	<i>Sweden</i>	13	42	980	354
Tyskland	<i>Germany</i>	626	1 009	10 886	484
Østerrike	<i>Austria</i>	43	58	926	54

Kilde: Nasjonale rapporter, EMCDDA

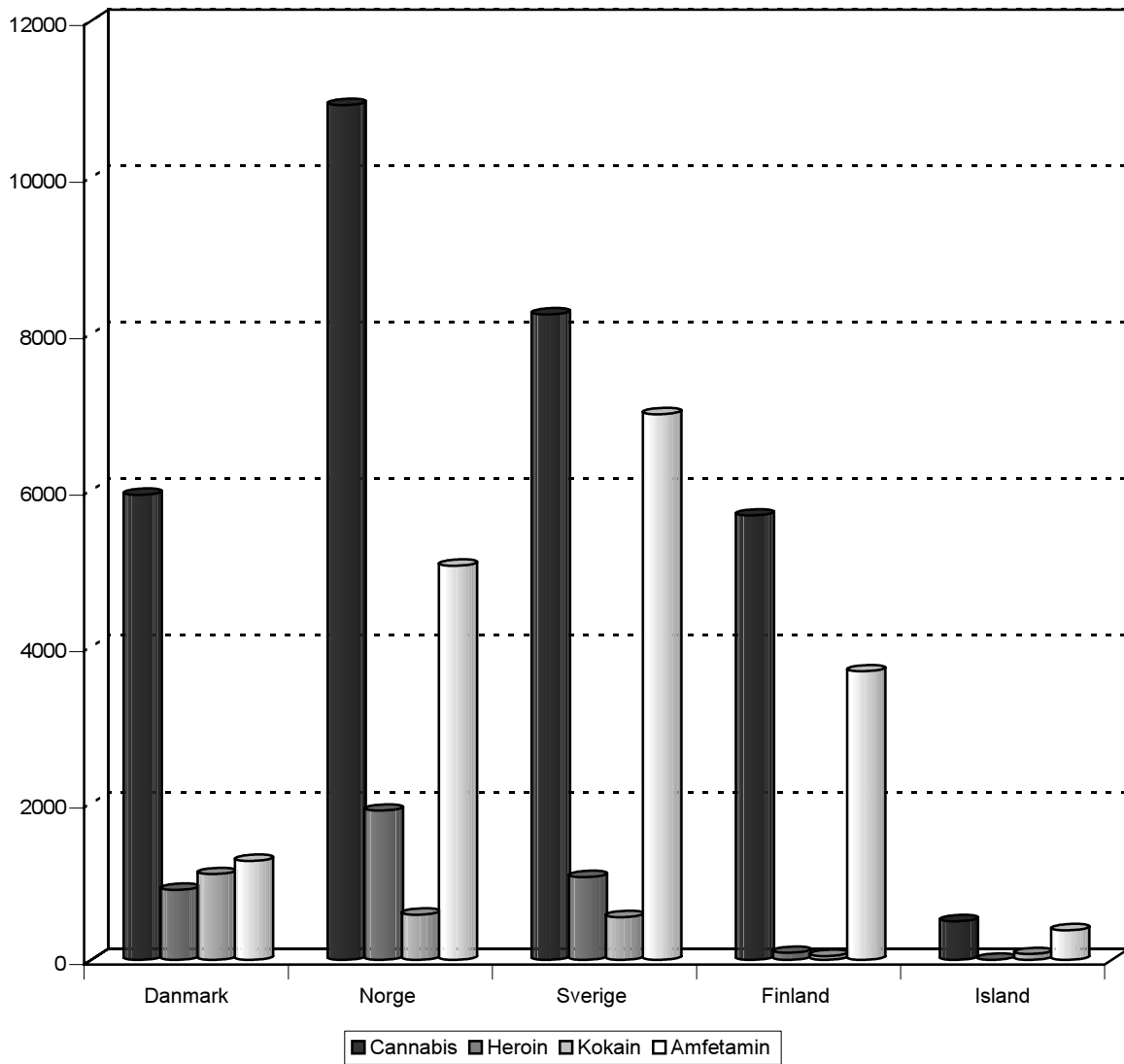
Source: National reports, EMCDDA

Tab. 1.10
Antall beslag av narkotika i de nordiske land 1996-2003
Number of seizures of drugs in the Nordic countries 1996-2003

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Danmark <i>Denmark</i>								
Cannabis	5 187	4 886	5 904	4 569	5 561	5 788	5 234	5 942
Heroin	3 161	2 509	2 199	1 230	1 499	1 304	966	894
Kokain	659	723	885	744	780	815	881	1 095
Amfetaminer	1 386	1 324	1 609	1 250	1 152	954	1 134	1 264
Finland <i>Finland</i>								
Cannabis	1 312	1 686	1 997	2 259	2 482	5 234	5 162	5 678
Heroin	145	153	210	342	437	557	145	90
Kokain	15	16	24	49	40	55	45	49
Amfetaminer	972	1 339	1 641	1 943	2 369	3 778	3 399	3 687
Norge <i>Norway</i>								
Cannabis	4 296	5 712	7 421	8 485	9 224	10 844	10 921	10 921
Heroin	2 340	2 485	2 614	2 378	2 314	2 501	1 906	1 906
Kokain	75	144	506	309	390	496	577	577
Amfetaminer	1 775	2 394	2 774	3 089	3 077	4 596	5 035	5 035
Sverige <i>Sweden</i>								
Cannabis	3 557	4 545	5 061	5 989	6 050	6 935	7 397	8 247
Heroin	780	833	1 285	1 244	1 264	1 271	1 052	1 057
Kokain	107	116	172	346	405	328	440	545
Amfetaminer	4 199	4 639	4 859	5 073	4 756	5 513	6 922	6 972
Island <i>Iceland</i>								
Cannabis	264	327	363	492
Heroin	1	2
Kokain	44	58	53	74
Amfetaminer	169	196	255	377

Kilde: EMCDDA
Source: EMCDDA

Fig. 1.10
Antall beslag av narkotika i de nordiske land 2003
Number of seizures of drugs in the Nordic countries 2003

Tab. 1.11
Beslaglagt narkotika i de nordiske land, angitt i kg 1996-2003
Confiscated drugs in the Nordic countries in kilograms 1996-2003

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Danmark <i>Denmark</i>								
Cannabis	1 772	467	1 572	14 021	2 914	1 763	2 635	3 829
Heroin	61	38	55	96	32	25	63	16
Kokain	32	58	44	24	36	26	14	104
Amfetaminer	27	119	25	32	57	161	35	66
Finland <i>Finland</i>								
Cannabis	103	209	169	510	210	606	530	488
Heroin	6	2	2	3	6	8	3	2
Kokain	0	0	2	2	39	7	0	1
Amfetaminer	22	22	25	71	80	137	129	115
Norge <i>Norway</i>								
Cannabis	711	978	1 992	1 254	664	861	1 221	2 292
Heroin	74	56	38	46	52	68	59	51
Kokain	24	5	93	60	12	21	36	30
Amfetaminer	30	93	211	52	93	93	209	225
Sverige <i>Sweden</i>								
Cannabis	283	657	489	1 151	1 238	733	817	980
Heroin	26	12	71	64	30	32	59	13
Kokain	18	34	19	420	50	39	41	42
Amfetaminer	127	186	135	124	105	231	350	354
Island <i>Iceland</i>								
Cannabis	14	42	32	48	63	72
Heroin	0	-	-	0	0
Kokain	1	2	1
Amfetaminer	2	5	10	1	7	3

Kilde: EMCDDA
Source: EMCDDA

Tabell 1.12
Antall anmeldte narkotikalovbrudd 1991-2002
Number of drug offences reported to the police 1991-2002

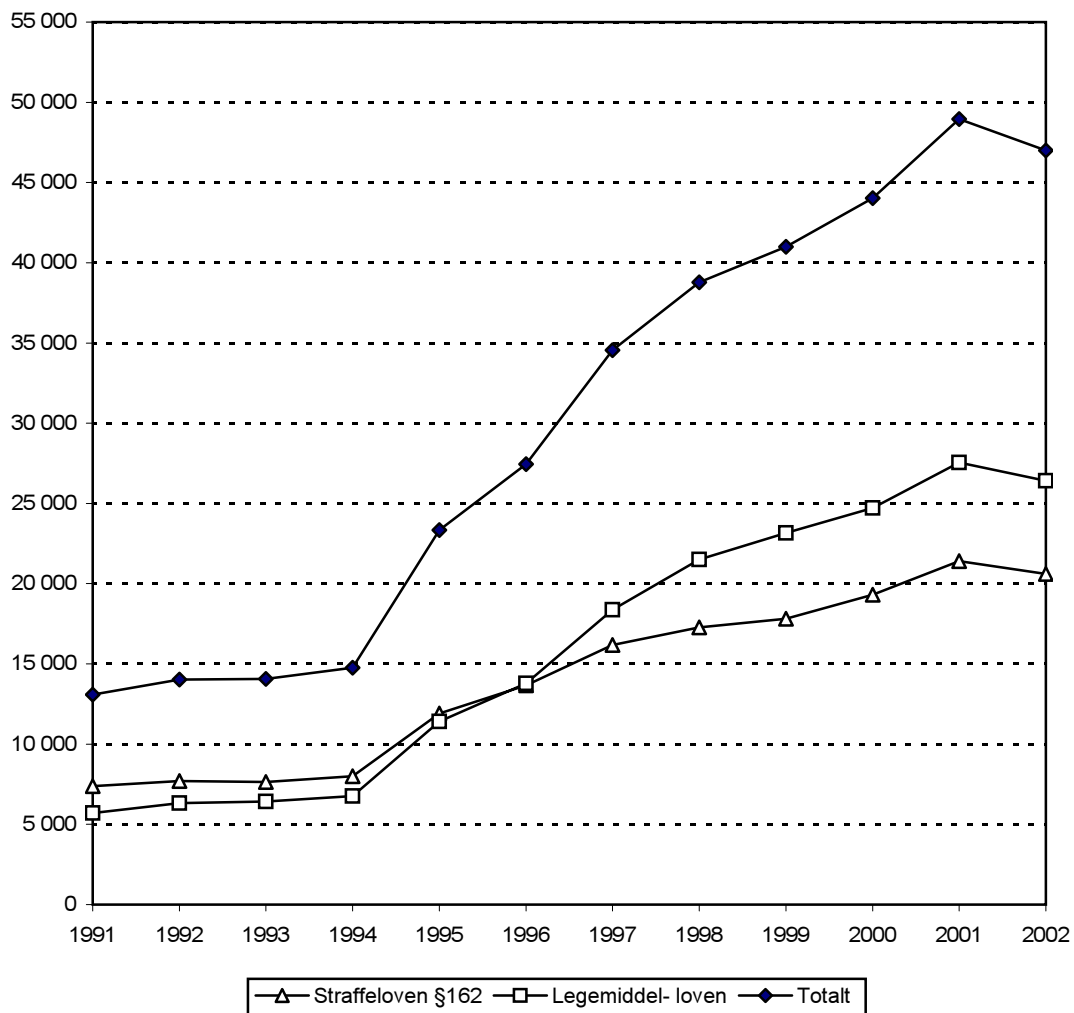
	Straffeloven §162 <i>Penal Code §162</i>	Legemiddel- loven <i>Act Relating to Medicinal Goods</i>	Totalt <i>Total</i>
1991	7 377	5 711	13 088
1992	7 692	6 328	14 020
1993	7 640	6 432	14 072
1994	8 005	6 759	14 764
1995	11 911	11 420	23 331
1996	13 669	13 786	27 455
1997	16 169	18 376	34 545
1998	17 276	21 498	38 774
1999	17 820	23 167	40 987
2000	19 302	24 726	44 028
2001	21 411	27 548	48 959
2002	20 600	26 410	47 010

Note: 1991 er det første året statistikken over anmeldte lovbrudd ble utarbeidet.

Note: The statistics on offences reported to the police were prepared for the first time in 1991.

Kilde: Statistisk sentralbyrå
Source: Statistics Norway

Figur 1.12
Antall anmeldte narkotikalovbrudd 1991-2002
Number of drug offences reported to the police 1991-2002

Kilde (Source): Statistisk sentralbyrå
(Statistics Norway)

Tabell 1.13
Antall etterforskede lovbrudd og personer siktet for narkotikaforbrytelser
1976-2001

Number of cases investigated and persons charged with drug crimes 1976-2001

	Straffeloven §162 <i>Penal Code §162</i>		Legemiddeloven <i>Act Relating to Medicinal Goods</i>		Totalt <i>Total</i>	
	Saker <i>Cases</i>	Siktete <i>Persons charged</i>	Saker <i>Cases</i>	Siktete <i>Persons charged</i>	Saker <i>Cases</i>	Siktete <i>Persons charged</i>
1976	46	49	1 087	653	1 133	702
1977	55	71	1 365	747	1 420	818
1978	63	72	1 554	823	1 617	895
1979	67	88	1 639	865	1 706	953
1980	56	57	1 994	1 131	2 050	1 188
1981	52	60	2 942	1 401	2 994	1 461
1982	81	98	2 853	1 299	2 934	1 397
1983	156	123	3 637	1 762	3 793	1 885
1984	293	247	4 115	1 736	4 408	1 983
1985*	1 137	609	3 666	1 332	4 803	1 941
1986	1 794	825	2 789	1 150	4 583	1 975
1987	2 364	915	2 244	1 021	4 608	1 936
1988	3 624	1 260	2 605	1 064	6 229	2 324
1989	4 266	1 367	3 837	1 690	8 103	3 057
1990	4 697	1 511	4 394	1 821	9 091	3 332
1991	5 328	1 584	4 621	1 993	9 949	3 577
1992	6 250	1 974	5 059	1 929	11 309	3 903
1993	6 458	2 282	5 281	1 508	11 739	3 790
1994	6 458	2 143	5 384	1 303	11 842	3 446
1995	8 044	2 496	7 629	1 442	15 673	3 938
1996	10 310	2 878	10 442	1 577	20 752	4 455
1997	11 639	3 424	12 360	1 764	23 999	5 188
1998	13 809	4 056	16 489	2 430	30 298	6 486
1999	16 040	4 891	20 135	3 111	36 175	8 002
2000	16 718	5 539	21 574	3 651	38 292	9 190
2001	18 667	6 287	25 073	4 459	43 740	10 746

*På grunn av endringer i lov og praksis er tallene fra før og etter 1985 ikke helt sammenlignbare.

**Due to changes in law and practice, figures before and after 1985 are not completely comparable.*

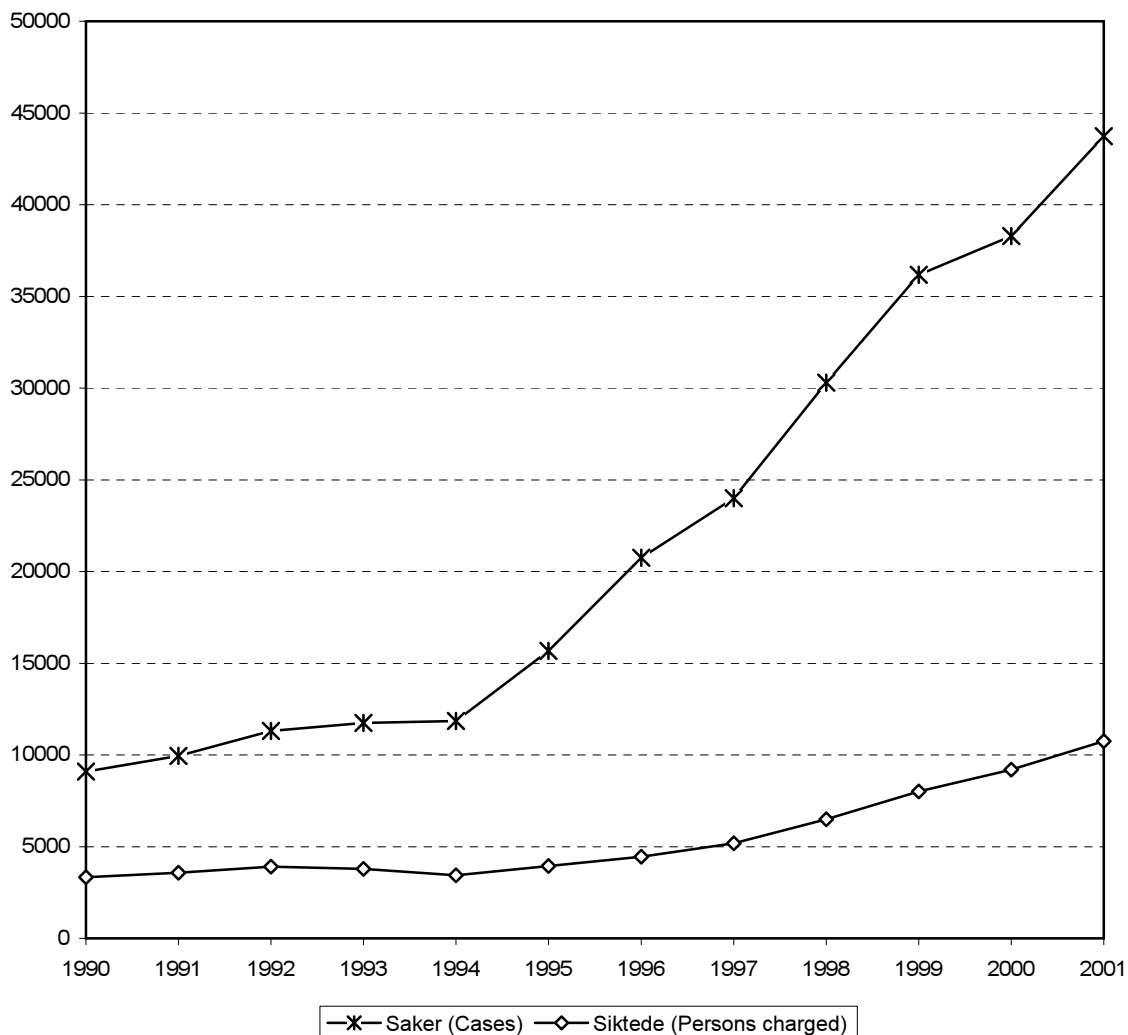
Kilde: Statistisk sentralbyrå. Kriminalstatistikk

Source: Statistics Norway. Crime statistics

Figur 1.13

**Antall etterforskede lovbrudd og personer siktet for narkotikaforbrytelser
1990-2001**

Number of cases investigated and persons charged with drug crimes 1990-2001

Kilde (Source): Statistisk sentralbyrå
(Statistics Norway)

Tabell 1.14

Antall personer siktet for narkotikaforbrytelser fordelt på kjønn og alder 2001

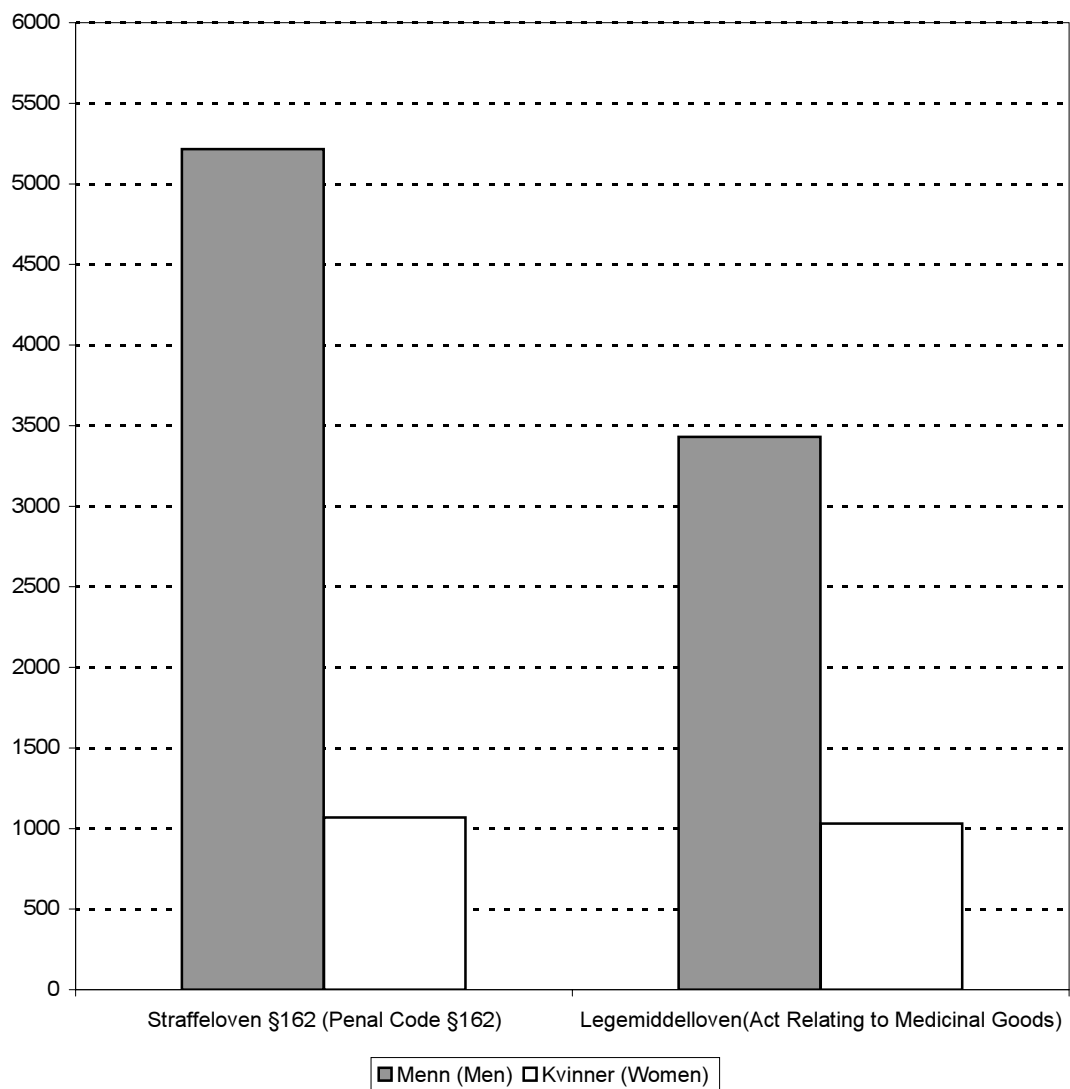
Number of persons charged with drug crimes by gender and age 2001

	Straffeloven §162 <i>Penal Code §162</i>	Prosent <i>Percentage</i>	Legemiddeloven <i>Act Relating to Medicinal Goods</i>	Prosent <i>Percentage</i>
Kjønn <i>Gender</i>				
Menn <i>Men</i>	5 216	83,0	3 429	76,9
Kvinner <i>Women</i>	1 068	17,0	1 030	23,1
Alder <i>age</i>				
-14	13	0,2	41	0,9
15 - 17	434	6,9	481	10,8
18 - 20	1 229	19,5	1 158	26,0
21 - 24	1 257	20,0	965	21,6
25 - 29	1 102	17,5	692	15,5
30 - 39	1 458	23,2	774	17,4
40 - 59	780	12,4	347	7,8
60 +	14	0,2	1	0,0
Totalt <i>Total</i>	6 287	100	4 459	100,0

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Kriminalstatistikk

Source: Statistics Norway. Crime statistics

Figur 1.14
Antall personer siktet for narkotikaforbrytelser fordelt på kjønn 2001
Number of persons charged with drug crimes by gender 2001

Kilde (Source) : Statistisk sentralbyrå
(Statistics Norway)

Tabell 1.15
Antall reaksjoner for narkotikaforbrytelser 1969-2003
Number of sanctions in cases involving drug crimes 1969-2003

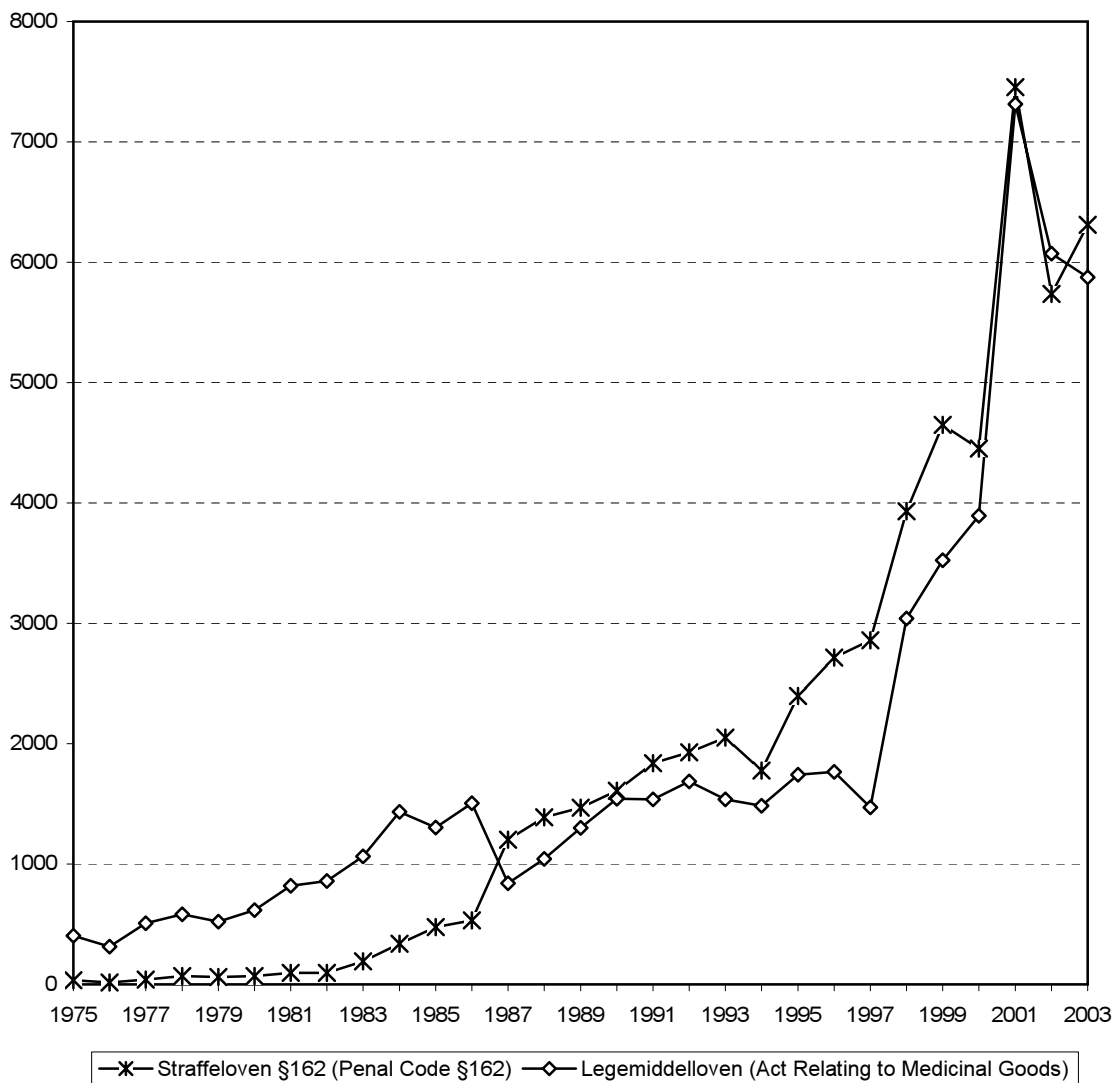
	Straffeloven §162 <i>Penal Code §162</i>	Legemiddel- loven <i>Act Relating to Medicinal Goods</i>	Totalt <i>Total</i>
1969	170
1970	289
1971	478
1972	344
1973	582
1974	648
1975	35	403	438
1976	16	313	329
1977	40	509	549
1978	69	582	651
1979	61	522	583
1980	70	617	687
1981	95	820	915
1982	97	859	956
1983	191	1 063	1 254
1984	337	1 433	1 770
1985*	477	1 303	1 780
1986	531	1 504	2 035
1987	1 203	840	2 043
1988	1 389	1 043	2 432
1989	1 469	1 301	2 770
1990	1 610	1 542	3 152
1991	1 839	1 536	3 375
1992	1 928	1 686	3 614
1993	2 050	1 537	3 587
1994	1 777	1 483	3 260
1995	2 397	1 741	4 138
1996	2 716	1 765	4 481
1997	2 858	1 472	4 330
1998	3 932	3 039	6 971
1999	4 648	3 525	8 173
2000	4 451	3 893	8 344
2001	7 456	7 314	14 770
2002	5 738	6 072	11 810
2003	6 310	5 874	12 184

*På grunn av endringer i lov og praksis er tallene før og etter 1985 ikke helt sammenliknbare.

**Due to changes in law and practice, figures before and after 1985 are not completely comparable.*

Kilde: Statistisk sentralbyrå: Kriminalstatistikk.
Source: Statistics Norway: Crime statistics.

Figur 1.15
Antall reaksjoner for narkotikaforbrytelser 1975-2003
Number of sanctions in cases involving drug crimes 1975-2003

Kilde (Source) : Statistisk sentralbyrå
(Statistics Norway)

Tabell 1.16

Antall prøver fra bilførere fordelt på mistanke om påvirkning av alkohol og/eller andre rusmidler 1989-2003

Number of tests from drivers suspected of driving under the influence of alcohol and/or drugs 1989-2003

	Mistanke om påvirkning av av alkohol			Mistanke om påvirkning andre rusmidler		Totalt
	Luft (<i>air</i>)	Blod (<i>blood</i>)	Total (<i>total</i>)			<i>Total</i>
	<i>Suspicion of driving under the influence of alcohol</i>			<i>Suspicion of driving under the influen of drugs</i>		
1989	0	8 842	8 842	2 076		10 918
1990	0	8 052	8 052	2 166		10 218
1991	0	7 818	7 818	2 230		10 048
1992	0	6 637	6 637	2 718		9 355
1993	0	5 333	5 333	2 924		8 257
1994	0	5 610	5 610	2 819		8 429
1995	0	5 448	5 448	3 329		8 777
1996	1 200	4 150	5 350	3 188		8 538
1997	2 050	3 320	5 370	3 743		9 113
1998	2 477	2 793	5 270	4 417		9 687
1999	2 557	2 403	4 960	4 800		9 760
2000	2 400	3 462	5 862	3 883		9 745
2001	2 400	3 075	5 475	4 354		9 829
2002	2 404	3 082	5 486	5 161		10 647
2003	2 458	3 028	5 486	4 381		9 867

Kilde: Nasjonalt Folkehelseinstitutt

Source: Norwegian Institute of Public Health

Tabell 1.17

Antall prøver fra bilførere fordelt på mistanke om påvirkning av alkohol og/eller andre rusmidler og kjønn 1989-2003

Number of tests from drivers suspected of driving under the influence of alcohol and/or drugs, by type of suspicion and gender 1989-2003

	Mistanke om påvirkning av alkohol <i>Suspicion of driving under the influence of alcohol</i>				Mistanke om påvirkning av andre rusmidler enn alkohol <i>Suspicion of driving under the influence of drugs</i>			
	Kvinner <i>Women</i>		Menn <i>Men</i>		Kvinner <i>Women</i>		Menn <i>Men</i>	
	Antall <i>No.</i>	%	Antall <i>No.</i>	%	Antall <i>No.</i>	%	Antall <i>No.</i>	%
1989	619	7,0	8 223	93,0	219	10,5	1 857	89,5
1990	518	6,4	7 534	93,6	234	10,8	1 932	89,2
1991	588	7,5	7 230	92,5	233	10,4	1 997	89,6
1992	489	7,4	6 148	92,6	290	10,7	2 428	89,3
1993	422	7,9	4 911	92,1	323	11,0	2 601	89,0
1994	459	8,2	5 151	91,8	299	10,6	2 520	89,4
1995	424	7,8	5 021	92,2	375	11,3	2 954	88,7
1996	359	8,5	3 824	91,5	430	13,5	2 758	86,5
1997	277	8,5	2 981	91,5	505	13,5	3 238	86,5
1998	468	8,9	4 802	91,2	510	11,5	3 907	88,5
1999	466	9,4	4 494	90,6	585	12,2	4 215	87,8
2000	608	10,4	5 254	89,6	484	12,5	3 399	87,5
2001	558	10,2	4 917	89,8	536	12,3	3 818	87,7
2002*	306*	9,9	2 776*	90,1	648	12,5	4 523	87,5
2003	600	10,9	4 886	89,1	595	13,6	3 786	86,4

*Kun blodprøver/Only blood samples

Kilde: Nasjonalt folkehelseinstitutt, divisjon for rettsstoksikologi og rusmiddelforskning
Source: Norwegian institute of public health, division of Forensic Toxicology and Drug Abuse

Tabell 1.18

Antall prøver fra bilførere som er testet positive for narkotiske stoffer 1989-2003

Number of tests from drivers which are tested positive for drugs 1989-2003

Antall positive prøver på: <i>Number of positive tests for:</i>									
	Tetrahydro- cannabinol	Diazepam	Flunitrazepam	Amfetamin <i>Amphetamine</i>	Morfin <i>Morphine</i>	6-MAM*	Kokain	Ecstasy <i>Ecstasy</i>	Metadon
1989	605	423	187	156	-	-	-	-	-
1990	564	430	235	235	72	-	-	-	-
1991	627	475	255	216	108	6	-	-	-
1992	842	676	212	391	107	29	-	-	-
1993	741	541	221	475	142	64	-	-	-
1994	660	577	198	533	193	92	-	-	-
1995	995	712	270	937	261	179	9	6	-
1996	708	741	320	897	313	189	6	23	-
1997	1 165	914	455	1 079	390	263	19	27	-
1998	1 502	1 004	540	1 327	476	317	40	67	-
1999	1 504	860	603	1 274	533	318	80	123	-
2000	1 686	808	656	1 312	601	307	118	194	22
2001	1 732	1 050	1 252	1 587	539	295	135	194	64
2002	1 886	1 113	2 107	1 972	452	219	166	180	102
2003	1 543	850	838	1 534	377	162	103	75	93

*6-MAM (6-monoacetyl morfin) er et omdannelsesprodukt av heroin.

**6-MAM (6-monoacetyl morphine) is a metabolic product of heroin.*

Kilde: Nasjonalt folkehelseinstitutt, divisjon for retts toksikologi og rusmiddelforskning

Source: Norwegian institute of public health, division of Forensic Toxicology and Drug Abuse

Dødsfall og sykdom knyttet til bruk av narkotika

Deaths and illnesses associated with use of narcotics

Tabell 2.1

Dødsfall som skyldes bruk av narkotika (underliggende årsak) fordelt på kjønn ifølge Kriminalpolitisen (KRIPOS) og Statistisk sentralbyrå 1977-2003

Deaths caused by use of drugs (underlying cause of death) by gender according to the National Bureau of Crime Investigation (KRIPOS) and Statistics Norway 1977-2003

Antall døde ifølge KRIPOS <i>Number of deaths according to KRIPOS</i>			Antall døde ifølge Statistisk sentralbyrå * <i>Number of deaths according to Statistics Norway</i>		
Menn <i>Men</i>	Kvinner <i>Women</i>	Totalt <i>Total</i>	Menn <i>Men</i>	Kvinner <i>Women</i>	Totalt <i>Total</i>
1977	5	0	5
1978	19	5	24
1979	25	10	35
1980	23	9	32
1981	14	6	20
1982	..	25	20	4	24
1983	..	31	29	4	33
1984	..	40	22	8	30
1985	..	53	35	10	45
1986	..	55	..	5	44
1987	..	60	33	10	43
1988	..	63	37	11	48
1989	..	64	36	9	45
1990	..	75	52	18	70
1991	74	22	66	22	88
1992	78	19	81	23	104
1993	77	18	76	17	93
1994	102	22	105	19	124
1995	108	24	114	29	143
1996	159	26	173	31	204
1997	149	28	160	34	194
1998	226	44	228	54	282
1999	181	39	191	65	256
2000	264	63	302	72	374
2001	286	52	327	78	405
2002	166	44	240	67	307
2003	134	38

Note*: Dødsårsaksstatistikken bygger på WHO's internasjonale sykdomsklassifikasjoner (ICD) fra 1951. Kodesystemet har blitt revidert flere ganger og tallene fra og med 1996 er klassifisert og kodet etter 10.revisjon. Dette gjør at tallene før og etter 1996 ikke er direkte sammenlignbare. Inklusjonskriteriene er i tillegg endret ved at selvmord der narkotiske stoffer er benyttet er inkludert fra og med 1996, noe som medfører ytterligere diskrepans i forhold til KRIPOS tallene.

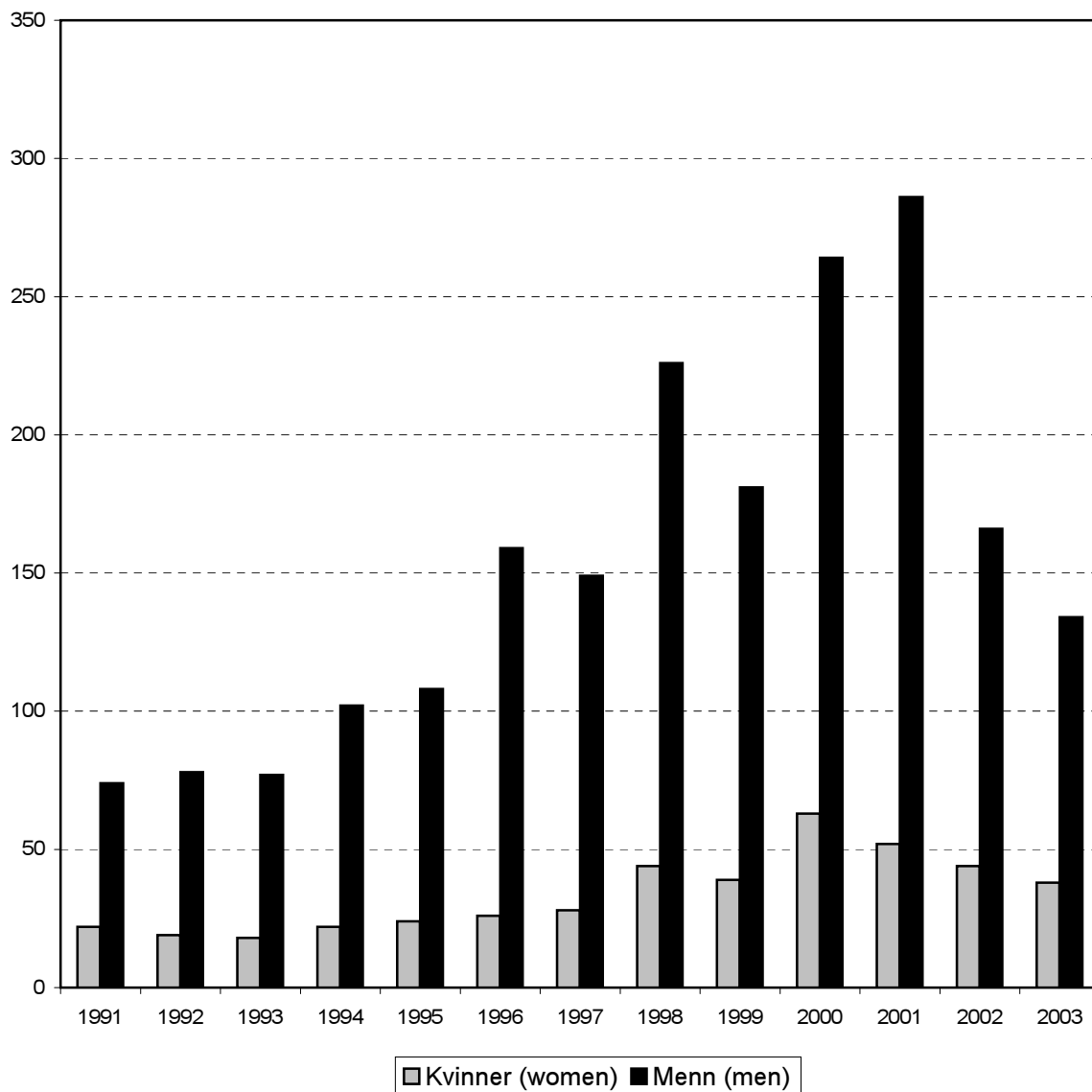
Note*: The causes of death statistics are from WHO's international Statistical Classification of Diseases and Related Health problems from 1951. The codesystem has been revised several times and the numbers from 1996 are classified after the 10. Revision. The numbers from before and after 1996 are therefore not comparable. Inclusion criteria have been amended for cases of suicide from 1996. Divergence from KRIPOS figures is thus widened further.

Kilder: Kriminalpolitisen og Statistisk sentralbyrå
Sources: The National Bureau of Crime Investigation and Statistics Norway

Figur 2.1

Dødsfall som skyldes bruk av narkotika fordelt på kjønn ifølge KRIPOS 1991-2003

Deaths caused by use of drugs by gender according to KRIPOS 1991-2003

Kilde (Sources): Kriminapolitisentralen
(The National Bureau of Crime Investigation)

Dødsfall og sykdom knyttet til bruk av narkotika

Deaths and illnesses associated with use of narcotics

Tabell 2.2

Dødsfall som skyldes bruk av narkotika fordelt på alder ifølge

KRIPOS 1995-2003

Deaths caused by use of drugs by age according to KRIPOS 1995-2003

	15-20	21-25	26-30	31-35	36-40	41-45	46-50	51-60	60+	Totalt <i>Total</i>
1995	4	16	20	39	38	11	3	1	0	132
1996	1	15	45	48	41	18	7	7	2	184
1997	1	23	37	48	28	23	13	4	0	177
1998	4	27	47	70	59	39	14	7	3	270
1999	9	21	55	45	38	28	14	10	0	220
2000	29	45	67	77	61	31	8	8	1	327
2001	20	54	60	68	58	42	31	4	1	338
2002	11	41	45	45	35	15	11	7	0	210
2003	7	25	29	39	23	22	13	8	6	172

Kilde: Kriminalpolitisen

Source: *The National Bureau of Investigation*

Tabell 2.3

Dødsfall som skyldes bruk av narkotika (underliggende årsak) fordelt på kjønn og alder ifølge Statistisk sentralbyrå 2000-2002

Deaths caused by use of drugs (underlying cause of death) by gender and age according to Statistics Norway 2000-2002

Alder <i>Age</i>	2000			2001			2002		
	Menn <i>Men</i>	Kvinner <i>Women</i>	Totalt <i>Total</i>	Menn <i>Men</i>	Kvinner <i>Women</i>	Totalt <i>Total</i>	Menn <i>Men</i>	Kvinner <i>Women</i>	Totalt <i>Total</i>
15-24	37	17	54	59	14	73	32	10	42
25-34	130	20	150	119	25	144	101	18	119
35-44	105	23	128	104	18	122	67	24	91
45-54	29	7	36	39	15	54	32	7	39
55-59	1	5	6	4	1	5	3	4	7
60+	0	0	0	2	5	7	5	4	9
Totalt	302	72	374	327	78	405	240	67	307

Note: Dødsårsaksstatistikken bygger på WHO's internasjonale sykdomsklassifikasjoner (ICD-10). Selvmord der narkotiske stoffer er benyttet er inkludert i statistikken.

Note: The causes of death statistics are from WHO's international Statistical Classification of Diseases and Related Health problems (ICD-10). Cases of suicides involving drugs is included.

Kilder: Kriminalpolitisenralen og Statistisk sentralbyrå
Sources: The National Bureau of Crime Investigation and Statistics Norway

Dødsfall og sykdom knyttet til bruk av narkotika

Deaths and illnesses associated with use of narcotics

Tabell 2.4

**Dødsfall som skyldes bruk av narkotika (underliggende årsak)
fordelt på fylke ifølge Statistisk sentralbyrå 1996-2002**

*Deaths caused by use of drugs (underlying cause of death)
by county, Statistics Norway 1996-2002*

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Østfold	6	11	12	14	27	30	16
Akershus	21	31	41	31	28	26	30
Oslo	85	73	112	83	105	107	78
Hedmark	1	6	5	5	9	16	14
Oppland	1	2	5	5	14	5	8
Buskerud	17	16	17	20	28	38	26
Vestfold	13	5	7	17	20	24	7
Telemark	5	12	11	11	13	16	18
Aust-Agder	2	2	3	4	4	8	8
Vest-Agder	5	4	5	5	17	9	17
Rogaland	11	7	20	16	27	44	25
Hordaland	16	10	22	24	43	28	28
Sogn og Fjordane	0	1	0	1	0	5	2
Møre og Romsdal	2	1	3		10	9	9
Sør-Trøndelag	11	6	9	7	13	9	7
Nord-Trøndelag	0	0	2	3	3	5	3
Nordland	3	5	5	5	8	13	5
Troms	3	2	3	1	4	7	5
Finnmark	2	0	0	0	1	6	1
Hele landet	204	194	282	252	374	405	307

Note: Dødsårsaksstatistikken bygger på WHO's internasjonale sykdomsklassifikasjoner (ICD-10).
Selvmord der narkotiske stoffer er benyttet er inkludert i statistikken.

Note: The causes of death statistics are from WHO's international Statistical Classification of Diseases and Related Health problems (ICD-10).

Cases of suicides involving drugs is included.

Kilder: Kriminalpolitisen og Statistisk sentralbyrå

Sources: The National Bureau of Crime Investigation and Statistics Norway

Tabell 2.5

Narkotikadødsfall i Oslo og resten av landet, antall og prosent i følge KRIPOS 1986-2003

Deaths caused by use of drugs in Oslo and the rest of the country, number and percent according to KRIPOS 1986-2003

	Oslo politidistrikt (antall)	Oslo politidistrikt (%)	Andre politidistrikt (antall)	Andre politidistrikt (%)	Totalt antall narkotika-dødsfall	Antall politidistrikt med narkotika-dødsfall*	Prosent av politidistrikt med narkotikadødsfall
	<i>Oslo police district (number)</i>	<i>Oslo police district (%)</i>	<i>Other police district (number)</i>	<i>Other police district (%)</i>	<i>Number of drug deaths</i>	<i>Number of police districts with drug deaths</i>	<i>Percent of police districts with drug deaths</i>
1986		55	12	22
1987	25	42	35	58	60	15	28
1988	30	48	33	52	63	12	22
1989	24	38	40	63	64	16	30
1990	43	57	32	43	75	14	26
1991	55	57	41	43	96	16	30
1992	73	75	24	25	97	14	26
1993	48	51	47	49	95	15	28
1994	81	65	43	35	124	22	41
1995	79	60	53	40	132	19	35
1996	104	56	81	44	185	29	54
1997	95	54	82	46	177	26	48
1998	134	50	136	50	270	29	54
1999	104	47	116	53	220	37	69
2000	131	40	196	60	327	36	67
2001	109	32	229	68	338	41	76
2002*	79	38	131	62	210	23	85
2003	53	31	119	69	172	20	74

T.o.m 2001 er tallene innrapportert etter tidligere politidistriktsinndelinger (54 distrikter). Tallene fra 2002 er basert på ny inndeling i 27 politidistrikter.

**Pre-2001 data were reported on the basis of the 54 former police authority districts..
Data from 2002 are based on the 27 new, larger police authority districts*

Kilde: Kriminalpolitisenralen

Source: The National Bureau of Investigation

Dødsfall og sykdom knyttet til bruk av narkotika

Deaths and illnesses associated with use of narcotics

Tabell 2.6

Antall registrerte personer med HIV-infeksjon fordelt på risikofaktor og diagnoseår 1984-2003

Number of persons registered as HIV- positive by risk factor and year of diagnosis 1984-2003

	Heteroseksuell		Homo-/biseksuell		Sprøytemisbruk		Andre risikofaktorer		Totalt
	<i>Heterosexual</i>		<i>Homo-/bisexual</i>		<i>Intravenous drug use</i>		<i>Other risk factors</i>		
	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	
	<i>No.</i>		<i>No.</i>	<i>No.</i>		<i>No.</i>			
1984-90	205	20,8	388	39,4	337	34,2	54	5,5	984
1991	59	41,5	59	41,5	16	11,3	8	5,6	142
1992	57	54,3	28	26,7	12	11,4	8	7,6	105
1993	53	46,9	44	38,9	13	11,5	3	2,7	113
1994	33	35,1	37	39,4	12	12,8	12	12,8	94
1995	47	44,8	45	42,9	11	10,5	2	1,9	105
1996	63	54,3	35	30,2	9	7,8	9	7,8	116
1997	67	59,3	30	26,5	11	9,7	5	4,4	113
1998	58	59,2	30	30,6	8	8,2	2	2,0	98
1999	92	62,6	36	24,5	12	8,2	7	4,8	147
2000	131	74,9	32	18,3	7	4,0	5	2,9	175
2001	106	67,1	39	24,7	8	5,1	5	3,2	158
2002	151	73,7	30	14,6	16	7,8	8	3,9	205
2003	152	63,9	57	23,9	13	5,5	16	6,7	238

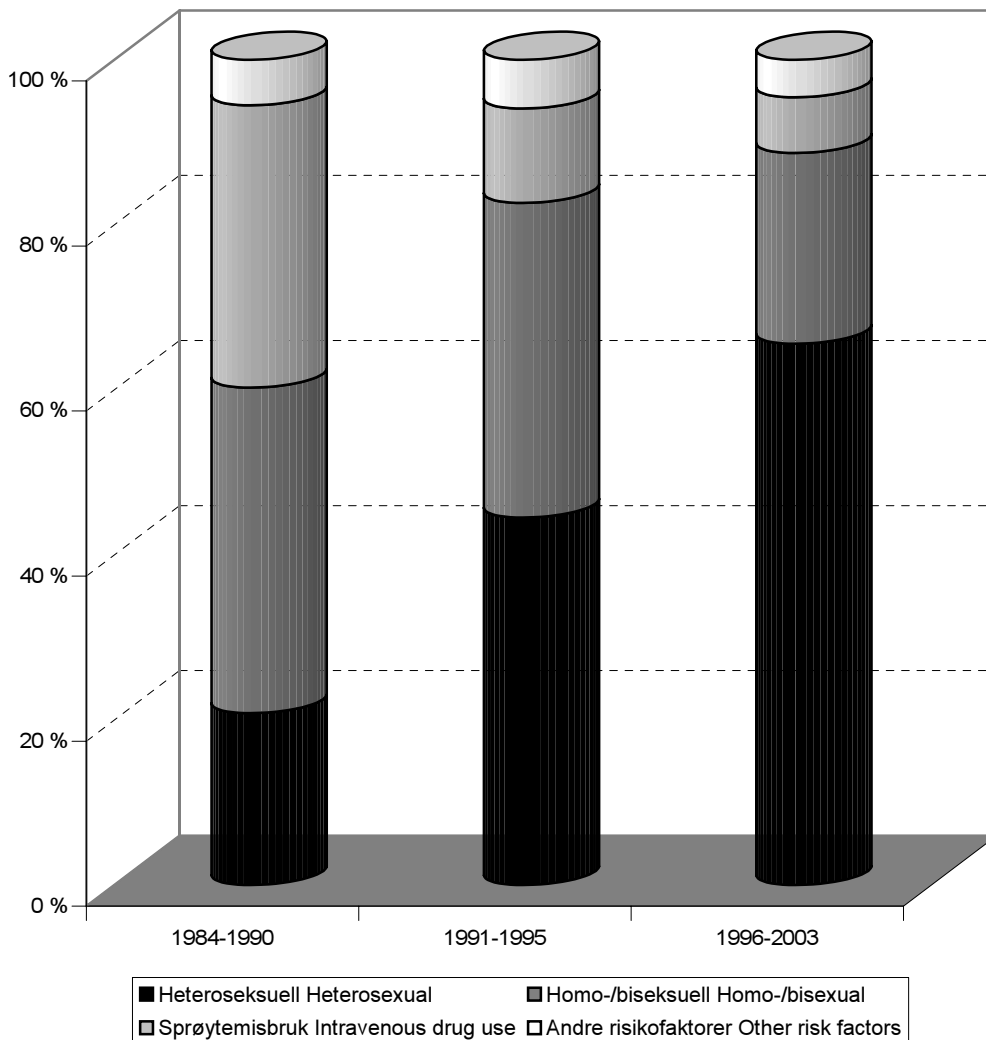
Totalt og prosent (total and percent)

	Heteroseksuell		Homo-/biseksuell		Sprøytemisbruk		Andre risikofaktorer	
	<i>Heterosexual</i>		<i>Homo-/bisexual</i>		<i>Intravenous drug use</i>		<i>Other risk factors</i>	
	Totalt	%	Totalt	%	Totalt	%	Totalt	%
1984-1990	205	21	388	39	337	34	54	5,5
1991-1995	249	45	213	38	64	11	33	5,9
1996-2000	411	63	163	25	47	7	28	4,3
2001-2003	409	68	126	21	37	6	29	4,8

Kilde: Nasjonalt folkehelseinstitutt

Source: Norwegian Institute of Public Health

Figur 2.6
Prosent registrerte personer med HIV-infeksjon fordelt på risikofaktor
Percentage of persons registered as HIV-positive by risk factors

Kilde (Source): Nasjonalt folkehelseinstitutt
(Norwegian Institute of Public Health)

Dødsfall og sykdom knyttet til bruk av narkotika

Deaths and illnesses associated with use of narcotics

Tabell 2.7

Antall nye AIDS diagnostiserte tilfeller fordelt på risikofaktor, meldeår og antall døde av AIDS 1983-2003

Number of new cases of AIDS diagnosed by risk factor, year of notification and number of deaths from AIDS 1983-2003

	Heteroseksuell <i>Heterosexual</i>	Homo-/biseksuell <i>Homo-/bisexual</i>	Sprøytemisbruk <i>Intravenous drug use</i>	Andre risikofaktorer <i>Other risk factor</i>	Nye tilfeller i alt <i>New cases Total</i>	Døde av AIDS <i>Deaths of AIDS</i>
1983	0	2	0	0	2	2
1984	0	4	0	0	4	0
1985	0	11	1	3	15	9
1986	2	14	0	4	20	12
1987	3	27	2	3	35	22
1988	3	17	1	4	25	23
1989	3	32	4	4	43	28
1990	12	30	13	4	59	38
1991	7	32	16	4	59	39
1992	14	22	8	6	50	57
1993	11	38	13	2	64	72
1994	16	33	19	6	74	54
1995	22	35	8	2	67	58
1996	15	24	12	5	56	47
1997	14	11	8	1	34	23
1998	17	13	5	4	39	26
1999	10	12	7	0	29	13
2000	22	9	6	1	38	18
2001	14	8	5	0	27	11
2002	25	6	3	0	34	11
2003*	25	11	7	0	43	10
Totalt	235	391	138	53	774	573
%	30	51	18	7	100	

* foreløpige tall

* preliminary numbers

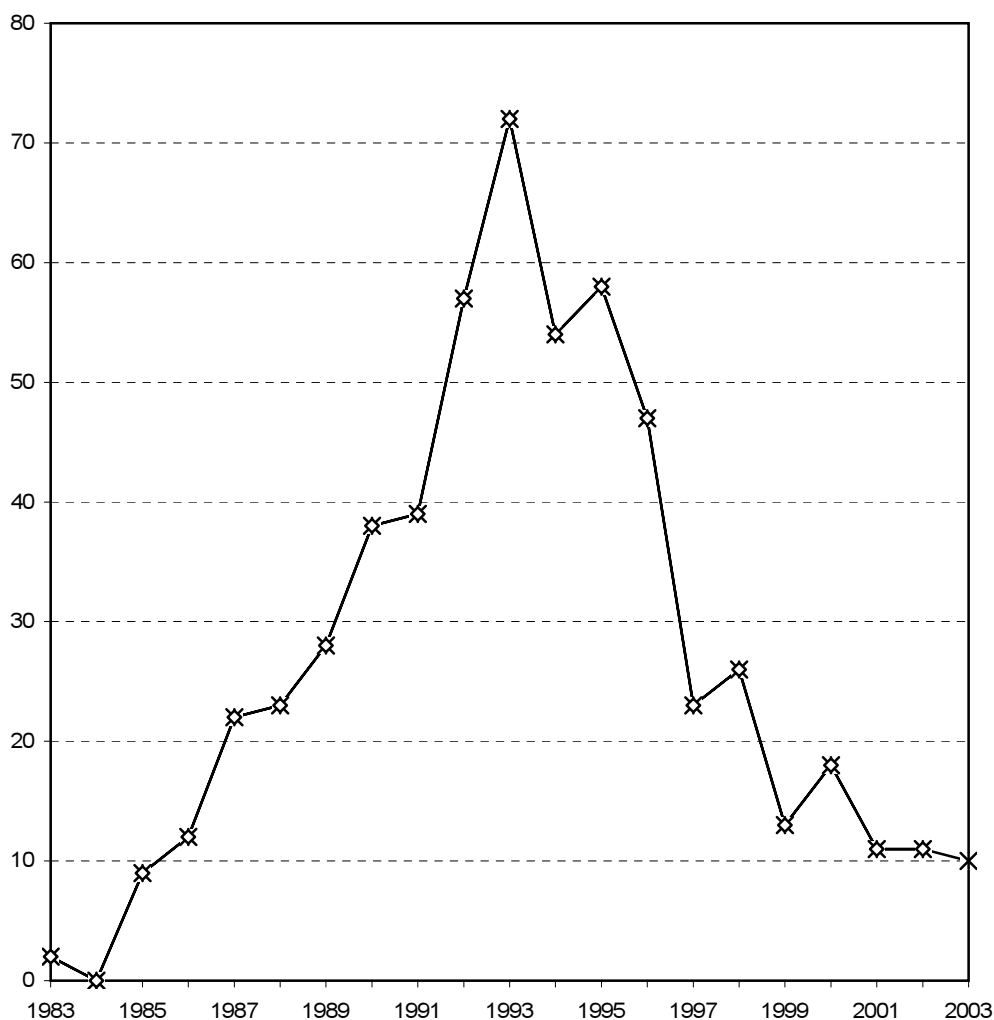
Kilde: Nasjonalt folkehelseinstitutt

Source: Norwegian Institute of Public Health

Figur 2.7

Antall personer døde av AIDS 1983-2003

Number of people dead from AIDS 1983-2003

Kilde (Source): Nasjonalt folkehelseinstitutt
(Norwegian Institute of Public Health)

Tabell 3.1
Antall opiatmisbrukere i legemiddelassistert rehabilitering fordelt på helseregioner 1999-2003
Number of opiate abusers in medicine assisted rehabilitation by health region 1999-2003

	Nye pasienter* New patients			Avsluttet** Finished			I behandling In treatment			Søknader/venteliste Applications/waiting list										
	1999	2000	2001	2002	2003	1999	2000	2001	2002	2003	1999	2000	2001	2002	2003					
Øst (East)	348	282	343	447	494	71	91	118	202	132	445	636	861	1 106	1 313	431	448	254	130	136
Sør (South)	163	130	185	184	159	5	47	78	100	96	166	249	356	440	495	133	182	124	92	98
Vest (West)	53	77	96	154	219	11	22	30	55	65	65	120	186	285	438	84	108	149	128	176
Midt- og Nord-Norge (Middle- and North Norway)	44	35	58	68	63	1	9	25	15	31	43	69	100	153	185	65	90	122	121	140
Hele landet (The whole country)	608	524	682	853	935	88	169	251	372	331	719	1 074	1 503	1 984	2 431	713	828	649	471	550

*Nye pasienter omfatter: Nyinkluderte og pasienter som er overført fra LAR-tiltak i egen eller annen helseregion.

**New patients includes patients who are included for the first time, reincluded patients and patients who are transferred from a medicine assisted rehabilitation program within the same or another health region

**Avsluttet behandling omfatter: pasienter som av ulike grunner er utskrevet fra behandling (frivillig/ufrivillig/død) og pasienter som er overført til annet LAR-tiltak i egen eller annen helseregion.
***Discharged from treatment includes patients who: who for different reasons are discharged from treatment and patients who have been transferred to another medicine-assisted rehabilitation program within the same or another health region.

Kilde: Senter for medikamentassistert rehabilitering i Oslo

Source: The National Center for Methadone Assisted Rehabilitation in Oslo

Tabell 3.2

Antall opiatmisbrukere i legemiddelassistert rehabilitering fordelt på fylke 2003

Number of opiate abusers in medicine assisted rehabilitation by county 2003

	Nye pasienter* <i>New patients*</i>	Avsluttet behandling** <i>Finished treatment**</i>	I behandling <i>In treatment</i>	Søknader/venteliste <i>Applications/waiting list</i>
Akershus	53	13	267	6
Østfold	49	15	138	24
Hedmark	21	7	111	12
Oppland	25	2	98	10
Oslo	346	95	699	84
Hordaland	97	32	246	113
Rogaland	120	32	186	62
Sogn og Fjordane	2	1	6	1
Aust-Agder	20	15	70	11
Vest-Agder	43	29	151	9
Buskerud	24	24	76	34
Telemark	46	16	127	26
Vestfold	26	9	71	18
Møre- og Romsdal	8	5	22	14
Sør- Trøndelag	23	28	79	67
Nord-Trøndelag	5	1	20	19
Nordland	18	4	46	32
Troms	9	3	16	5
Finnmark	0	0	2	3
Hele landet	935	331	2431	550

*Nye pasienter omfatter: Nyinkluderte, reinkluderte og pasienter som er overført fra LAR-tiltak i egen eller annen helseregion.

**New patients includes patients who are included for the first time, reincluded patients and patients who are transferred from a medicine assisted rehabilitation program within the same or another health region*

**Avsluttet behandling omfatter: pasienter som av ulike grunner er utskrevet fra behandling (frivillig/ufrivillig/død) og pasienter som er overført til annet LAR-tiltak i egen eller annen helseregion.

***Discharged from treatment includes patients who: who for different reasons are discharged from treatment and patients who have been transferred to another medicine-assisted rehabilitation program within the same or another health region.*

Kilde: Senter for medikamentassistert rehabilitering i Oslo

Source: The National Center for Methadone Assisted Rehabilitation in Oslo

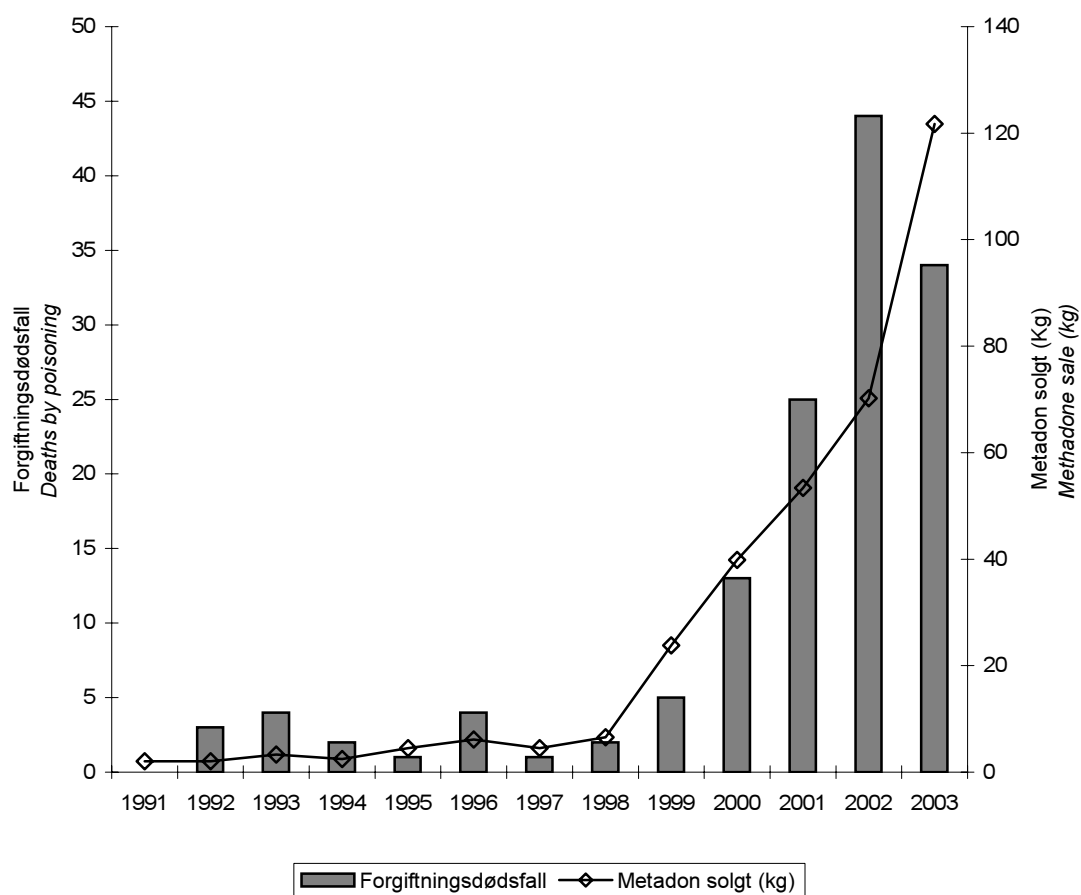
Tabell 3.3**Forgiftningsdødsfall hvor det er gjort funn av metadon relatert til metadonomsetning 1991-2003***Deaths by poisoning where methadone is detected relative to methadone sale 1991-2003*

	Forgiftnings- dødsfall Deaths by poisoning	Metadon solgt (kg) Methadone sale (kg)
1991	0	2,1
1992	3	2,1
1993	4	3,3
1994	2	2,5
1995	1	4,5
1996	4	6,2
1997	1	4,5
1998	2	6,6
1999	5	23,8
2000	13	39,8
2001	25	53,4
2002	44	70,2
2003	34	121,7

Kilde: Nasjonalt folkehelseinstitutt

Source: Norwegian Institute of Public Health

Figur 3.3
Forgiftningsdødsfall relatert til metadonomsætning 1991-2003
Deaths by poisoning relative to methadone sale 1991-2003

Kilde (Source): Nasjonalt folkehelseinstitutt
(National Institute of Public Health)

Tabell 3.4**Vedtak i fylkesnemndene for sosiale saker med hjemmel i sosialtjenesteloven § 6-2 og 6-2a 1996-2003***Decisions by County Social Welfare Boards pursuant to the Act on Social Services § 6-2 and 6-2a 1996-2003*

	§ 6-2	§ 6-2, midlertidige vedtak (Temporary decisions)	§ 6-2a*	§ 6-2a, midlertidige vedtak* (Temporary decisions)
1996	22
1997	22	..	10	18
1998	31	2	17	30
1999	64	33	24	42
2000	24	31	10	19
2001	31	44	13	11
2002	36	35	34	27
2003	39	30	14	24

*Gravide (Pregnant)

Note: Antall vedtak er ikke lik antall saker eller antall personer som er holdt tilbake, da det kan ha vært fattet flere vedtak mot samme person.
Note: Number of decisions is not equal to the number of cases or the number of persons who has been withheld, because more than one decision may affect the same person/case

Kilde: Statens institutt for rusmiddelforskning

Source: Norwegian Institute for Alcohol and Drug Research

Salg av avhengighetsskapende legemidler

Sales of Dependence Inducing Substances

Tabell 4.1

Salg av avhengighetsskapende legemidler angitt i definerte døgndoser (DDD) per 1000 innbyggere per døgn 1975-2003

Sale of addictive medication given in defined daily doses per 1000 inhabitants per day 1975-2003

	Anxiolytika		Hypnotika og sedativa		Opioider			
	Benzo-diazepiner	Øvrige preparater (other)	Benzo-diazepin-derivater	Øvrige preparater (other)	Morfin	Petidin	Metadon	Kodein
1975	24,0	1,5	17,3	12,8	0,04	0,12	0,10	..
1976	23,7	1,4	19,6	11,0	0,05	0,13	0,05	..
1977	24,3	1,0	22,3	10,2	0,05	0,07	0,02	..
1978	25,9	0,9	27,8	9,8	0,07	0,07	0,03	..
1979	25,7	0,9	32,5	9,0	0,07	0,07	0,04	..
1980	22,0	0,7	33,6	7,2	0,07	0,07	0,05	..
1981	21,7	0,60	32,5	6,4	0,11	0,07	0,09	..
1982	22,5	0,59	30,4	5,8	0,12	0,07	0,09	..
1983	22,2	0,56	31,1	5,3	0,16	0,07	0,12	..
1984	22,0	0,55	30,7	4,6	0,27	0,07	0,14	..
1985	23,0	0,57	31,4	4,0	0,44	0,07	0,13	..
1986	23,5	0,55	37,8	3,5	0,49	0,07	0,08	10,50
1987	24,3	0,51	40,6	3,0	0,59	0,07	0,05	11,00
1988	24,4	0,48	42,3	2,7	0,67	0,06	0,05	11,20
1989	23,7	0,47	42,7	2,3	0,80	0,06	0,04	10,90
1990	23,3	0,48	39,9	2,1	0,87	0,06	0,05	11,10
1991	22,3	0,33	35,2	0,5	0,90	0,06	0,05	..
1992	21,4	0,36	29,7	0,0	1,00	0,06	0,05	11,40
1993	19,7	0,41	27,4	0,0	1,06	0,06	0,08	11,30
1994	19,1	0,44	25,4	0,8	1,04	0,05	0,06	11,30
1995	18,3	0,64	21,7	4,2	1,10	0,05	0,11	11,10
1996	17,5	0,45	19,9	7,0	1,10	0,05	0,15	11,20
1997	17,4	0,61	18,4	9,9	1,10	0,05	0,11	11,50
1998	17,7	0,72	17,0	12,5	1,30	0,04	0,16	11,70
1999	17,9	0,85	15,1	15,2	1,40	0,05	0,58	11,80
2000	18,0	0,97	13,7	18,1	1,40	0,04	0,97	11,90
2001	18,3	1,03	13,1	20,9	1,40	0,05	1,30	12,50
2002	18,8	1,08	12,3	23,5	1,50	0,05	1,70	12,90
2003	19,3	1,11	9,2	27,7	1,50	0,04	2,93	13,00

Note: En definert døgndose tilsvarer den mengden av legemiddelet som normalt anvendes i løpet av et døgn ved den type lidelse legemiddelet vanligvis anvendes mot.

Note: A defined daily dose is defined as the assumed average dose per day, used for the main indication of the preparation

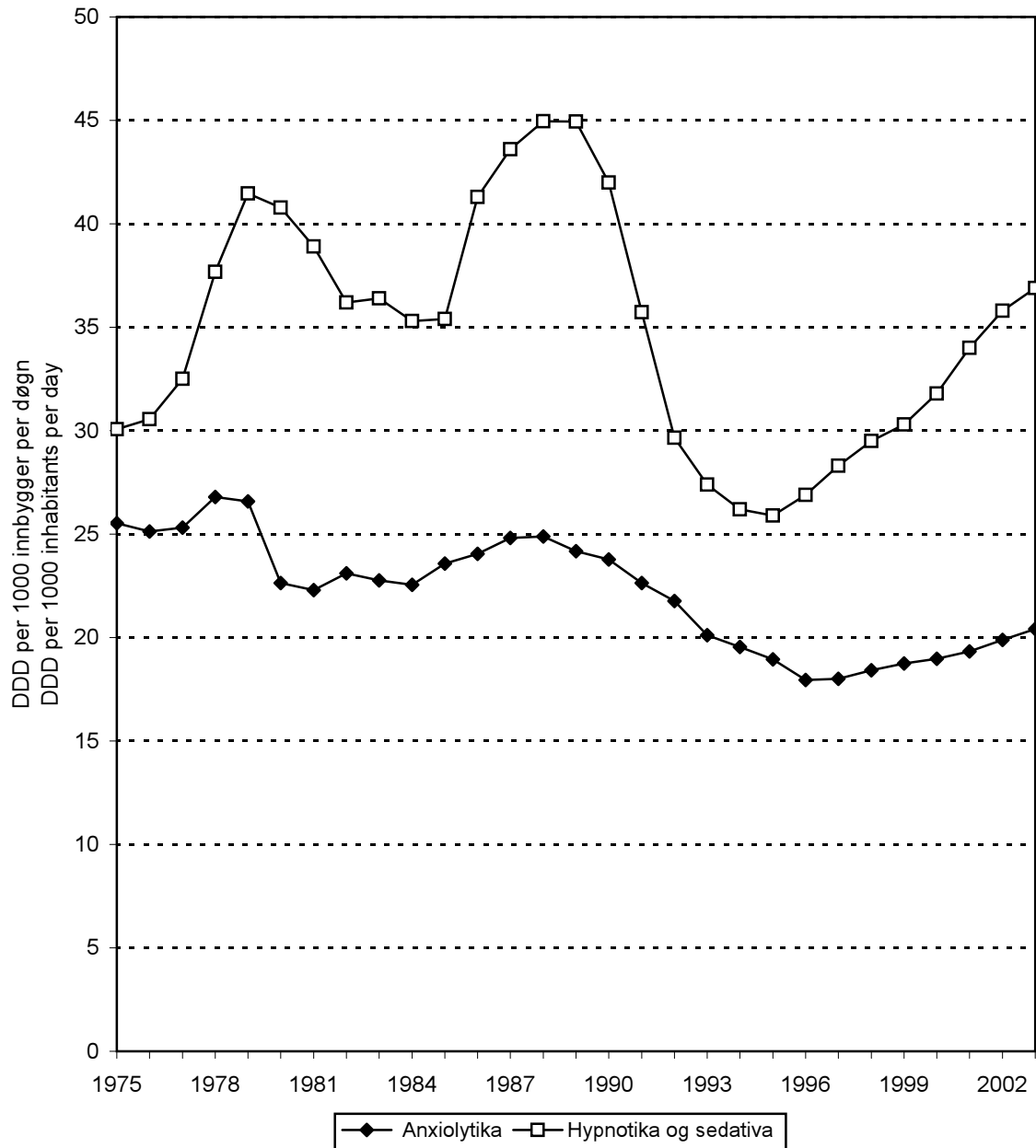
Kilde: Norsk medisinaldepot. Legemiddelforbruket i Norge.

Source: The Norwegian Medical Depot. Use of medication in Norway.

Figur 4.1

Salg av benzodiazepiner og benzodiazepinderivater 1975-2003

Sales of benzodiazepines and benzodiazepine derivatives 1975-2003

Kilde (Source): Norsk Medisinaldepot
The Norwegian Medical Depot

Tabell 4.2
Salg av anxiolytika (benzodiazepiner og øvrige preparater)
fordelt på fylke, angitt i definerte døgndoser per 1000 innbyggere per døgn 1988-2003
Sale of tranquilisers (benzodiazepines and similar substances) by county
given in defined daily doses per 1000 inhabitants per day 1988-2003

Fylke County	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Østfold	39,5	37,6	36,3	34,2	31,8	30,9	30,3	28,7	28,3	28,3	28,7	28,5	28,7	28,3	28,6	29,5
Akershus	17,6	17,5	17,6	18,0	17,7	16,5	16,2	15,6	14,8	14,8	15,1	15,3	15,1	15,5	15,8	16,4
Oslo	32,5	32,3	30,4	27,6	27,2	24,1	24,1	24,9	21,8	21,9	22,0	22,2	21,7	21,7	22,0	22,3
Hedmark	23,8	24,4	24,7	22,6	21,6	20,7	19,8	18,7	17,2	17,0	17,5	18,2	17,8	17,7	18,3	18,2
Oppland	24,2	24,2	24,1	23,1	21,3	20,3	20,1	20,2	18,6	19,8	19,9	20,3	20,5	21,1	22,2	22,1
Buskerud	26,6	25,6	25,9	25,2	23,8	22,0	21,3	20,6	21,4	20,6	21,1	21,2	21,5	22,2	23,2	24,6
Vestfold	32,6	30,1	29,0	26,6	23,7	22,7	22,4	21,7	20,7	20,2	20,2	20,5	21,2	22,1	22,7	23,0
Telemark	26,5	25,7	26,8	25,9	24,5	23,0	23,0	23,0	22,8	23,7	25,6	27,4	28,7	29,0	30,1	30,5
Aust-Agder	30,7	30,5	30,9	30,7	30,0	27,7	24,7	23,8	23,1	23,2	24,0	24,6	24,2	24,2	25,6	26,5
Vest-Agder	35,7	34,2	32,8	32,1	32,2	29,2	27,7	25,3	23,5	22,9	23,5	23,2	23,3	24,1	25,6	28,2
Rogaland	27,6	26,9	26,5	25,2	24,7	22,1	21,0	20,2	19,6	19,4	19,7	19,8	19,6	19,9	20,1	20,0
Hordaland	21,5	20,7	19,4	17,6	16,9	16,4	15,8	15,1	14,5	14,6	15,0	15,6	16,1	16,9	17,6	18,7
Sogn og Fjordane	14,6	14,9	14,8	14,4	13,8	12,7	11,9	10,9	10,5	10,4	10,7	11,1	11,2	11,2	11,6	11,6
Møre og Romsdal	17,9	17,4	17,4	17,5	17,0	15,8	15,3	14,9	13,8	14,2	14,3	14,5	14,7	15,4	16,1	15,9
Sør-Trøndelag	22,3	21,9	21,8	21,6	20,9	18,8	17,7	16,5	15,4	15,9	16,8	16,4	17,1	18,1	17,7	17,2
Nord-Trøndelag	20,3	20,6	20,2	19,0	18,0	16,0	15,2	14,6	13,3	13,4	13,7	14,0	14,4	14,8	15,2	15,3
Nordland	18,3	17,9	18,0	17,8	16,9	15,6	14,6	13,7	13,4	13,6	14,0	14,8	15,7	16,3	16,7	16,5
Troms	16,0	15,3	15,3	14,7	14,7	13,5	13,4	13,3	12,5	12,5	12,9	13,7	13,7	14,2	15,3	15,9
Finmark	13,2	11,2	11,4	11,1	11,2	9,9	9,1	8,9	9,3	9,9	10,9	12,0	12,6	12,7	13,7	14,8
Hele landet	24,8	24,2	23,7	22,7	21,8	20,1	19,5	18,9	17,9	18,0	18,4	18,8	19,0	19,4	19,9	20,4

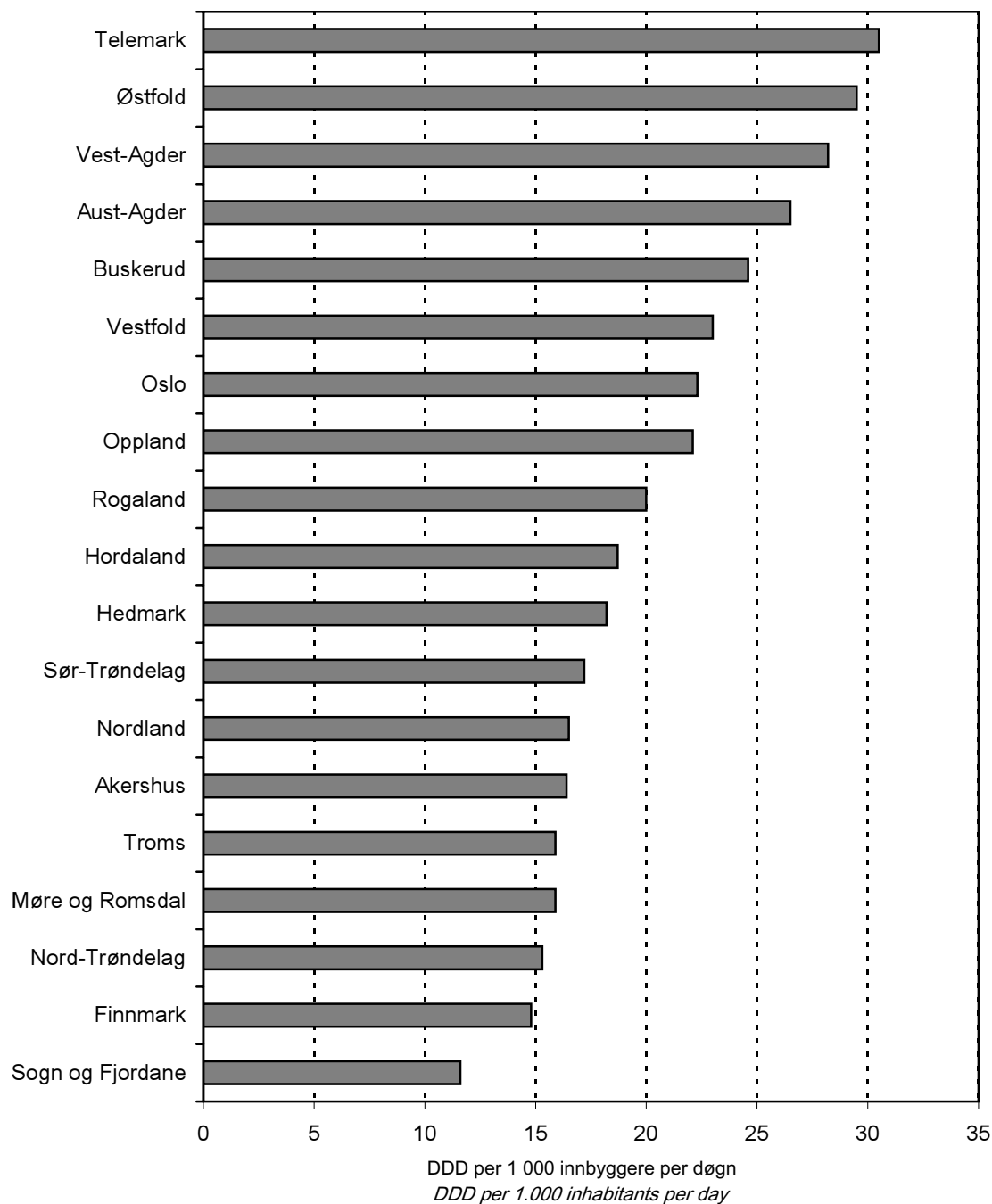
Note: En definert døgndose tilsvarer den mengden av legemiddelet som normalt anvendes i løpet av et døgn ved den type lidelse legemiddelet vanligvis anvendes mot.

Note: A defined daily dose is defined as the assumed average dose per day, used for the main indication of the preparation

Kilde: Norsk Medisinaldepot. Legemiddelforbruket i Norge.

Source: The Norwegian Medical Depot. Use of medication in Norway

Figur 4.2
Salg av anxiolytika fordelt på fylke 2003
Sale of tranquillizers by county 2003

Kilde (Source): Norsk Medisinaldepot The Norwegian Medical Depot

Tabell 4.3

Salg av hypnotika og sedativa (benzodiazepinderivater og øvrige preparater) fordelt på fylke, angitt i definerte døgndoser per 1000 innbyggere per døgn 1988-2003

Sale of hypnotics and sedatives (benzodiazepine derivatives and similar substances) by county given in defined daily doses per 1000 inhabitants per day 1988-2003

Fylke County	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Østfold	49,6	49,6	46,7	39,3	31,8	30,1	28,8	29,5	32,3	34,5	36,0	36,0	36,8	39,0	41,7	43,6
Akershus	31,4	31,8	29,4	26,3	21,7	20,7	20,2	20,8	22,4	23,4	24,4	25,5	26,5	29,0	30,7	32,0
Oslo	69,4	68,9	59,2	49,1	40,2	36,5	36,2	35,3	36,4	38,4	40,1	41,1	41,1	43,9	45,7	44,8
Hedmark	39,3	40,8	39,1	32,5	26,9	25,6	24,4	24,2	24,6	25,7	26,6	27,8	28,8	31,2	34,0	35,0
Oppland	42,3	43,8	41,8	36,5	29,5	27,4	26,3	27,4	27,4	32,1	31,9	33,5	35,2	38,1	40,5	42,8
Buskerud	45,2	44,9	42,2	37,1	31,1	28,6	27,4	27,5	30,2	30,5	32,2	32,7	34,3	37,0	39,5	40,5
Vestfold	49,2	47,1	42,5	35,6	29,0	27,5	27,3	28,3	29,7	30,8	31,2	32,4	33,6	36,5	37,6	39,1
Telemark	47,3	45,7	45,0	39,1	33,1	30,7	30,2	30,0	31,0	32,7	34,7	37,4	38,8	42,2	44,8	46,0
Aust-Agder	53,0	53,0	50,3	43,4	39,4	35,2	31,0	32,5	34,5	36,3	38,1	39,3	38,9	41,2	44,4	46,9
Vest-Agder	62,8	60,1	58,1	50,1	46,2	41,2	38,3	35,8	36,6	36,4	37,8	37,3	37,0	40,4	42,3	45,4
Rogaland	54,8	53,9	50,6	42,0	34,6	30,8	29,2	27,7	28,0	28,7	29,2	29,4	30,2	32,3	33,5	34,4
Hordaland	42,2	42,3	39,9	31,5	25,6	24,5	23,0	22,2	22,8	24,0	25	26,3	27,9	30,2	31,8	33,6
Sogn og Fjordane	28,8	30,3	30,5	25,9	20,9	19,4	18,6	17,3	17,4	18,2	18,8	19,6	19,8	21,8	23,4	24,7
Møre og Romsdal	36,0	36,2	35,7	31,4	26,0	24,4	23,3	23,4	24,2	26,4	27,1	28,1	29,5	32,6	34,9	35,9
Sør-Trøndelag	40,9	42,1	39,1	35,3	28,9	26,3	23,8	23,0	23,3	25,1	26,5	27,2	29,3	32,2	32,4	33,4
Nord-Trøndelag	39,5	39,8	38,4	32,2	27,4	25,0	23,8	23,2	23,4	24,9	25,7	27,4	29,5	31,6	33,8	34,8
Nordland	35,6	36,7	36,5	31,8	26,4	25,0	23,2	22,2	22,9	24,6	25	26,4	28,2	30,5	31,5	32,7
Troms	28,0	28,0	27,5	23,0	19,8	19,0	17,8	17,1	17,0	17,6	18,5	20,2	20,8	22,7	24,5	25,0
Finnmark	23,8	22,3	20,1	17,1	14,1	12,6	11,3	11,5	12,1	13,4	14,9	16,5	17,1	18,4	19,6	20,4
Hele landet	45,0	44,9	42,0	35,7	29,7	27,5	26,2	25,9	26,9	28,3	29,4	30,4	31,8	34,0	35,8	36,9

Note: En definert døgndose tilsvarer den mengden av legemiddelet som normalt anvendes i løpet av et døgn ved den type lidelse legemiddelet vanligvis anvendes mot.

Note : A defined daily dose is defined as the assumed average dose per day, used for the main indication of the preparation

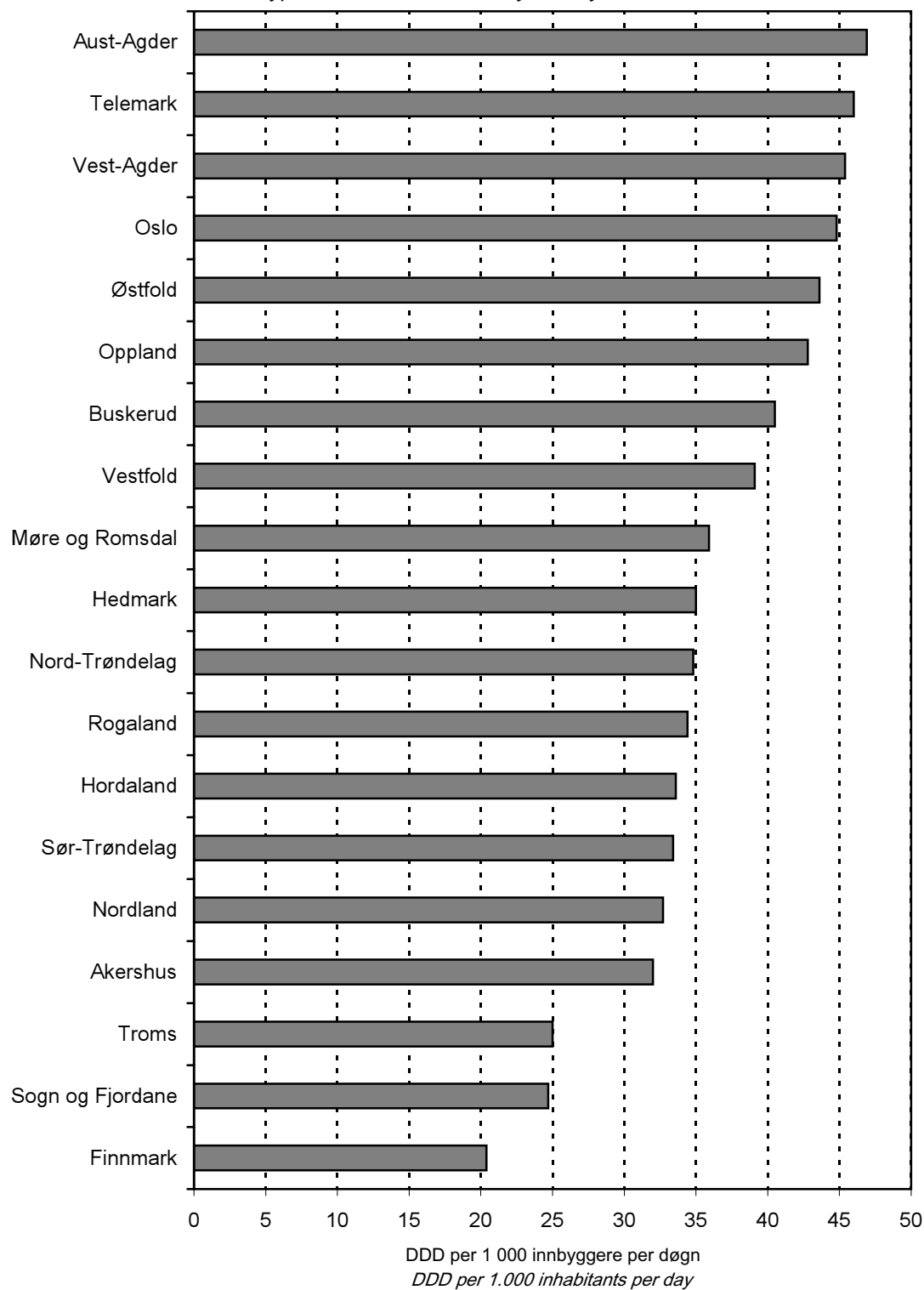
Kilde: Norsk Medisinaldepot. Legemiddelforbruket i Norge.

Source: The Norwegian Medical Depot. Use of medication in Norway.

Figur 4.3

Salg av hypnotika og sedativa fordelt på fylke 2003

Sale of hypnotics and sedatives by county 2003

Kilde (Source): Norsk Medisinaldepot The Norwegian Medical Depot

Salg av avhengighetsskapende legemidler

Sales of Dependence Inducing Substances

Tab. 4.4

Forbruk av anxiolytika, hypnotika og sedativa i ulike land angitt i definerte døgndoser per 1000 innbyggere per døgn i gjennomsnitt for årene 2000-2002

Consumption of tranquilisers, hypnotics and sedatives in different countries given in defined daily doses per 1000 inhabitants per day. Mean figures for 2000-2002

Land <i>Country</i>	Anxiolytika		Hypnotika og sedativa		Totalt <i>Totalt</i>
	Benzo- diazepiner	Øvrige preparater <i>(other)</i>	Benzo- diazepin- derivater	Øvrige preparater <i>(other)</i>	
Irland <i>Ireland</i>	99,2	0,0	26,4	2,5	128,0
Belgia <i>Belgium</i>	38,9	0,0	74,0	1,1	114,0
Portugal <i>Portugal</i>	90,6	0,0	16,5	0,2	107,3
Spania <i>Spain</i>	58,1	0,0	21,6	0,4	80,1
Frankrike <i>France</i>	65,9	0,0	9,6	1,3	76,8
Italia <i>Italy</i>	38,0	0,1	28,8	2,9	69,8
Finland <i>Finland</i>	44,3	0,0	24,8	0,2	69,4
Sveits <i>Switzerland</i>	23,1	0,0	41,1	3,8	68,0
Norge <i>Norway</i>	37,6	0,0	19,4	1,1	58,1
Island <i>Iceland</i>	30,2	4,2	20,8	0,8	55,9
Danmark <i>Denmark</i>	28,5	0,0	16,4	9,8	54,8
Tyskland <i>Germany</i>	35,4	0,1	13,1	0,7	49,4
Kroatia <i>Croatia</i>	44,3	0,0	4,7	0,0	49,0
Ungarn <i>Hungary</i>	25,2	8,2	14,4	1,0	48,7
Nederland <i>Netherlands</i>	20,6	0,0	22,7	1,4	44,6
Hellas <i>Greece</i>	26,3	0,0	7,0	0,1	33,3
Slovakia <i>Slovakia</i>	19,6	0,0	12,8	0,1	32,5
Tsjekkia <i>Czech Republic</i>	22,1	0,0	9,7	0,3	32,1
Israel <i>Israel</i>	15,6	0,1	10,9	0,4	27,0
Jugoslavia <i>Yugoslavia</i>	60,6	0,0	25,6
Slovenia <i>Slovenia</i>	21,3	0,0	4,1	0,1	25,5

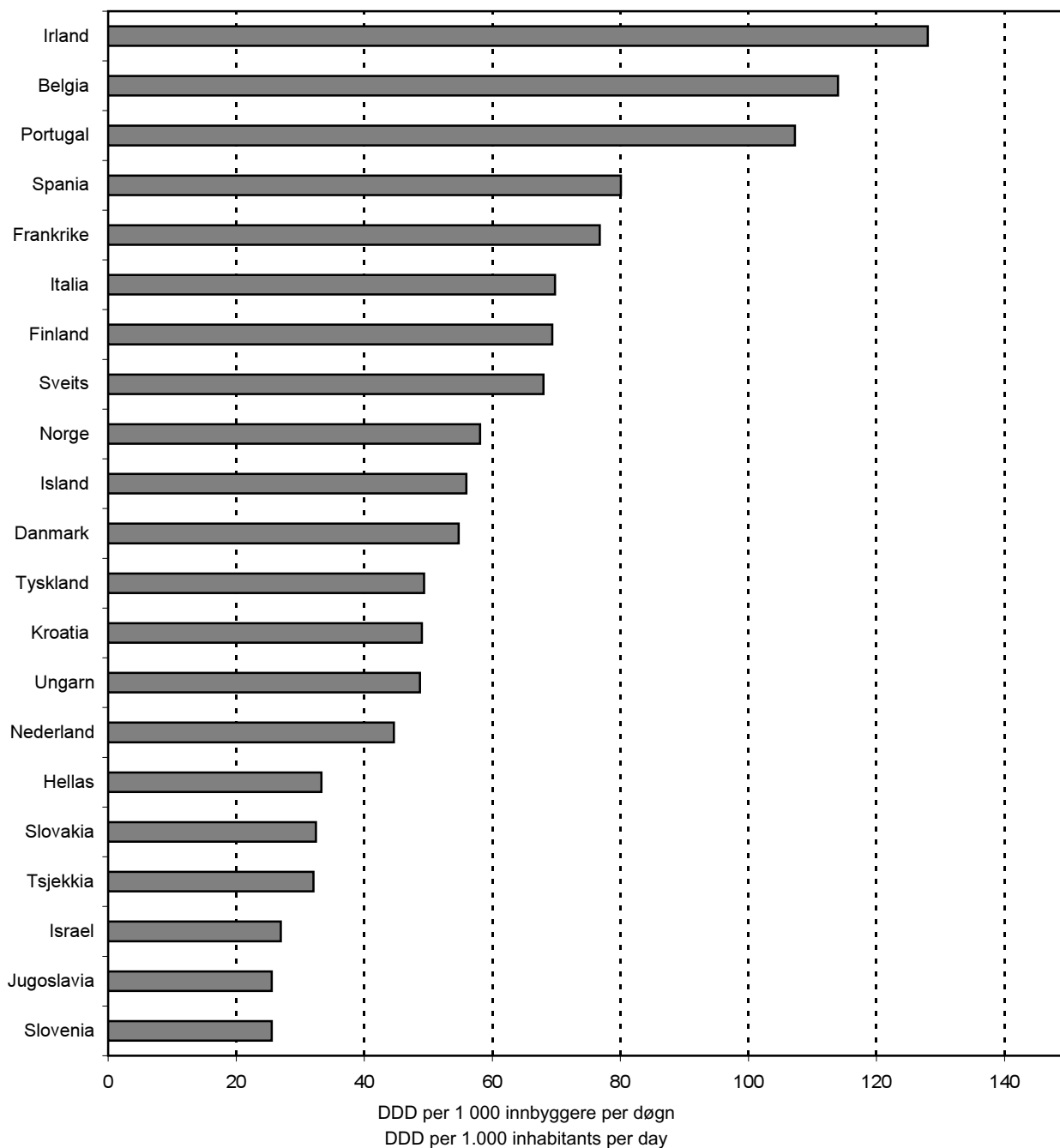
Kilde: United Nations. International Narcotics Control Board:
Psychotropic Substances, Statistics for 2003

*Source: United Nations. International Narcotics Control Board:
Psychotropic Substances, Statistics for 2003*

Fig. 4.4

**Forbruk av anxiolytika, hypnotika og sedativa i ulike land
i gjennomsnitt for årene 2000-2002**

*Consumption of tranquillisers, hypnotics and sedatives in different countries. Mean
figures for 2000-2002*

Kilde (Source): Norsk Medisinaldepot The Norwegian Medical Depot

Tabell 5.1
Prosent av ungdom i Norge i alderen 15-20 år som oppgir at de noen gang har brukt forskjellige stoffer 1990-2004
Percentage of young people in Norway aged 15-20 years who say that they have at some time used different drugs 1990-2004

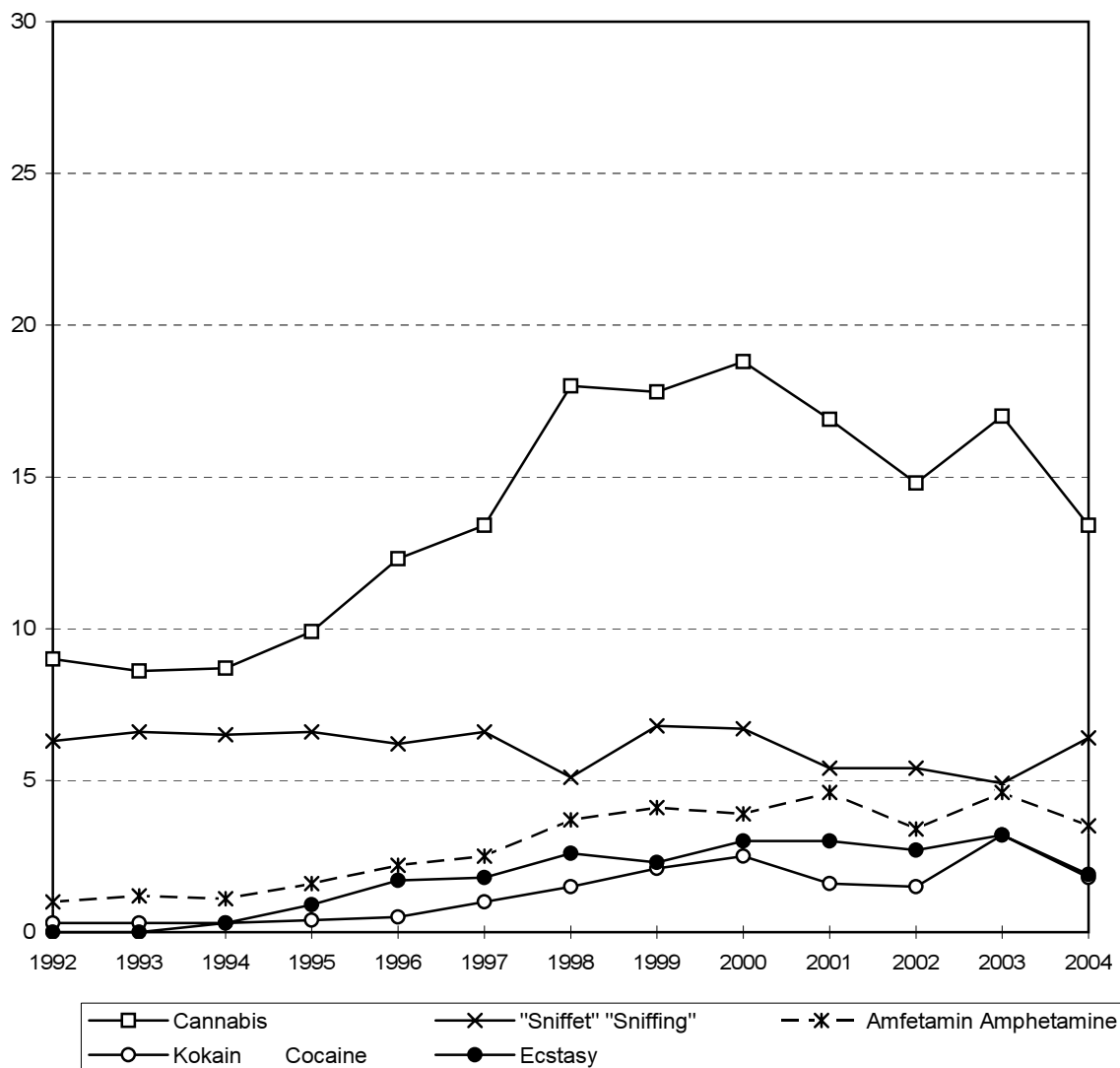
Cannabis	"Sniffet" "Sniffing"	Amfetamin o.l. stoffer and similar substances	Kokain eller "crack" Cocaine or "crack"	LSD	Ecstasy	GHB	Heroin o.l. stoffer and similar substances	Tatt stoff med sprøyte Injected drugs	Antall i alt Total number
8,0	8,3	1,2	0,5	0,5	0,3	2 901
8,3	7,6	0,9	0,3	0,5	0,2	3 105
9,0	6,3	1,0	0,3	0,9	0,4	2 897
8,6	6,6	1,2	0,3	0,8	0,6	2 658
8,7	6,5	1,1	0,3	0,4	0,3	..	0,6	0,3	2 469
9,9	6,6	1,6	0,4	0,3	0,9	..	0,8	0,4	2 263
12,3	6,2	2,2	0,5	0,8	1,7	..	0,6	0,3	2 043
13,4	6,6	2,5	1,0	0,9	1,8	..	0,7	0,3	1 971
18,0	5,1	3,7	1,5	1,6	2,6	..	0,7	1,4	1 636
17,8	6,8	4,1	2,1	1,6	2,3	..	1,5	1,1	1 771
18,8	6,7	3,9	2,5	1,8	3,0	..	0,6	1,6	1 706
16,9	5,4	4,6	1,6	1,1	3,0	1,1	0,8	1,0	1 727
14,8	5,4	3,4	1,5	0,8	2,7	0,6	0,4	0,7	1 636
17,0	4,9	4,6	3,2	0,8	3,2	0,8	0,9	0,8	1 789
13,4	6,4	3,5	1,8	0,6	1,9	0,6	0,8	0,6	1 654

Kilde: Statens institutt for rusmiddelforskning
Source: Norwegian Institute for Alcohol and Drug Research

Figur 5.1

Prosent av ungdom i Norge i alderen 15-20 år som oppgir at de noen gang har brukt forskjellige stoffer 1992- 2004

Percentage of young people in Norway aged 15-20 years who say that they have at some time used different drugs 1992-2004

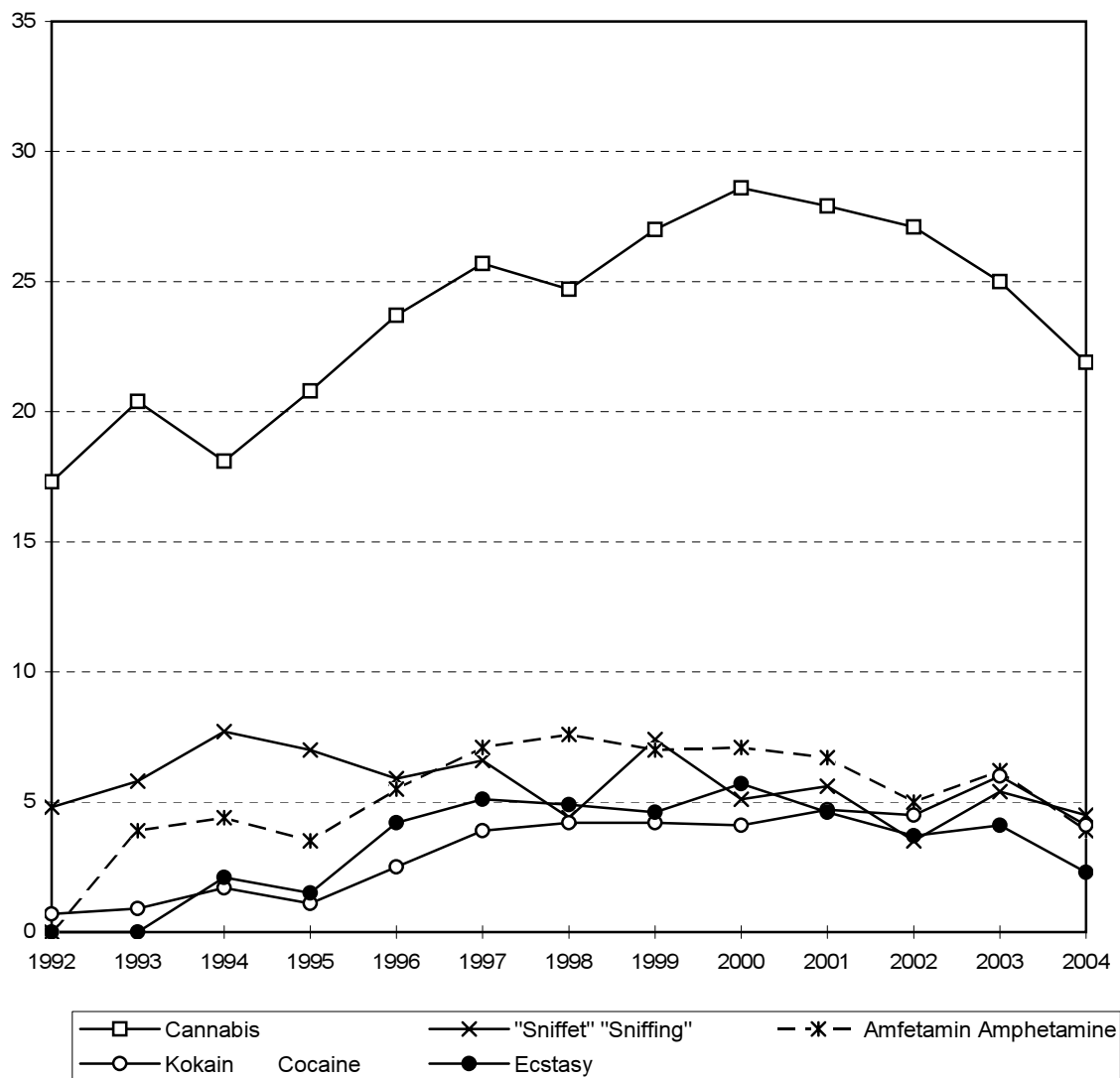
Kilde (Source): Statens institutt for rusmiddelforskning
 (Norwegian Institute for Alcohol and Drug Research)

Tabell 5.2
Prosent av ungdom i Oslo i alderen 15-20 år som oppgir at de noen gang har brukt forskjellige stoffer 1975-2004
Percentage of young people in Oslo aged 15-20 years who say that they have at some time used different drugs 1975-2004

	Cannabis	"Sniffet" "Sniffing"	Amfetamin o.l. stoffer Amphetamine and similar substances	Kokain eller "crack" Cocaine or "crack"	LSD	Ecstasy	GHB	Heroin o.l. stoffer med sprøyte Heroin and similar substances	Tatt stoff Injerted drugs	Antall i alt Total number
1975	18,7	8,0	5,9	..	3,4	1,9	785
1976	16,5	6,4	4,8	..	2,2	1,5	775
1977	18,1	10,3	3,9	..	1,2	1,4	0,6	771
1978	17,5	9,3	3,2	..	1,6	1,2	0,4	739
1979	22,5	12,8	4,1	..	2,3	2,2	1,8	729
1980	19,5	12,4	3,1	..	0,6	1,7	0,7	707
1981	22,5	9,9	3,0	..	1,2	1,2	0,8	770
1982	21,5	10,9	3,4	..	1,4	1,3	1,1	743
1983	19,8	9,7	2,4	..	0,9	1,6	0,9	681
1984	21,8	13,2	4,0	..	0,6	1,4	0,7	695
1985	19,5	10,3	1,8	..	0,7	1,3	1,2	678
1986	16,5	9,8	2,2	..	0,6	0,5	0,5	623
1987	17,3	11,2	3,3	..	0,7	1,6	0,9	578
1988	16,0	9,8	2,5	1,5	0,5	1,0	0,7	1 257
1989	18,1	8,0	2,3	1,5	0,3	1,4	0,6	1 260
1990
1991	16,6	5,8	2,3	0,8	0,6	0,7	829
1992	17,3	4,8	2,2	0,7	1,4	0,9	765
1993	20,4	5,8	3,9	0,9	2,5	1,0	686
1994	18,1	7,7	4,4	1,7	1,9	2,1	..	1,3	0,6	481
1995	20,8	7,0	3,5	1,1	1,3	1,5	..	0,9	0,0	457
1996	23,7	5,9	5,5	2,5	1,7	4,2	..	0,9	0,1	768
1997	25,7	6,6	7,1	3,9	2,8	5,1	..	1,2	0,4	808
1998	24,7	4,4	7,6	4,2	2,8	4,9	..	1,2	1,3	822
1999	27,0	7,4	7,0	4,2	2,8	4,6	..	1,2	1,3	1 146
2000	28,6	5,1	7,1	4,1	2,5	5,7	..	0,9	1,6	1 180
2001	27,9	5,6	6,7	4,7	1,6	4,6	1,3	1,1	1,7	1 204
2002	27,1	3,5	5,0	4,5	1,4	3,7	0,5	1,0	0,6	1 153
2003	25,0	5,4	6,2	6,0	1,2	4,1	0,9	1,1	1,0	1 381
2004	21,9	4,5	3,9	4,1	0,6	2,3	0,1	0,3	0,5	1 193

Kilde: Statens institutt for alkohol- og narkotikaforskning
Source: Norwegian Institute for Alcohol and Drug Research

Figur 5.2a
 Prosent av ungdom i Oslo i alderen 15-20 år som oppgir at de noen gang har
 brukt forskjellige stoffer 1992-2004
*Percentage of young people in Oslo aged 15-20 years who say that they have at
 some time used different drugs 1992-2004*

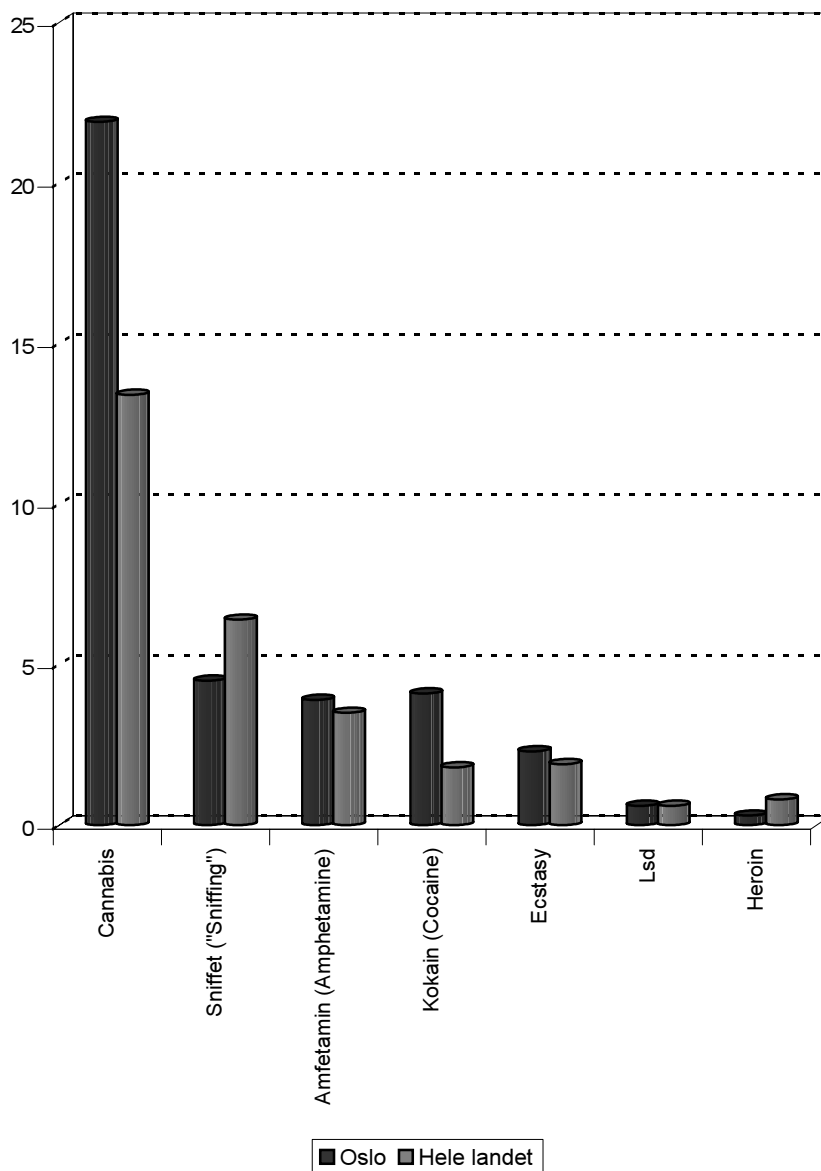

Kilde (Source): Statens institutt for rusmiddelforskning
 (Norwegian Institute for Alcohol and Drug Research)

Figur 5.2b

Prosent av ungdom i Oslo i alderen 15-20 år og hele landet som oppgir at de noen gang har brukt forskjellige stoffer 2004

Percentage of young people in Oslo and Norway who say that they have at some time used different drugs 2004

Kilde (Source): Statens institutt for rusmiddelforskning
(Norwegian Institute for Alcohol and Drug Research)

Tabell 5.3

Prosent av ungdom i Norge i alderen 15-20 år som sier at cannabis bør kunne selges fritt og som kunne tenke seg å prøve hvis det ikke var fare for å bli arrestert 1990-2004

Percentage of young people in Norway aged 15-20 years who mean that cannabis should be sold freely and who would try it if there were no danger of being arrested 1990-2004

	Selges fritt <i>Sold freely</i>	Ville prøve <i>Would try</i>
1990	2,4	4,7
1991	2,6	5,5
1992	3,3	5,7
1993	3,8	6,7
1994	5,0	7,2
1995	5,5	8,3
1996	9,0	11,3
1997	10,8	12,1
1998	12,1	14,5
1999	11,9	13,2
2000	9,9	13,1
2001	10,8	13,1
2002	10,3	11,1
2003	9,6	11,3
2004	8,9	10,3

Kilde: Statens Institutt for rusmiddelforskning

Source: Norwegian Institute for Alcohol and Drug Research

Tabell 5.4

Prosent av ungdom i Oslo i alderen 15-20 år som sier at cannabis bør kunne selges fritt og som kunne tenke seg å prøve hvis det ikke var fare for å bli arrestert 1968-2004

Percentage of young people in Oslo aged 15-20 years who mean that cannabis should be sold freely and who would try it if there were no danger of being arrested 1968-2004

	Selges fritt <i>Sold freely</i>	Ville prøve <i>Would try</i>
1968	3,2	7,3
1969	3,1	5,3
1970	2,9	8,4
1971	6,4	12,1
1972	8,2	14,2
1973	3,8	11,5
1974	5,7	11,5
1975	4,2	9,9
1976	4,3	8,6
1977	4,6	8,9
1978	6,4	8,9
1979	6,8	13,3
1980	8,6	13,7
1981	7,4	14,8
1982	4,6	13,1
1983	4,3	10,6
1984	5,4	11,3
1985	3,2	8,9
1986	4,0	9,8
1987	5,2	8,7
1988	3,5	9,0
1989	4,1	9,5
1990	-	-
1991	3,2	7,5
1992	6,1	8,8
1993	7,5	12,0
1994	9,2	12,7
1995	10,7	14,9
1996	11,4	16,6
1997	16,0	19,9
1998	16,4	19,4
1999	14,4	18,9
2000	13,9	19,3
2001	17,0	19,0
2002	13,1	17,4
2003	13,1	16,3
2004	9,8	14,3

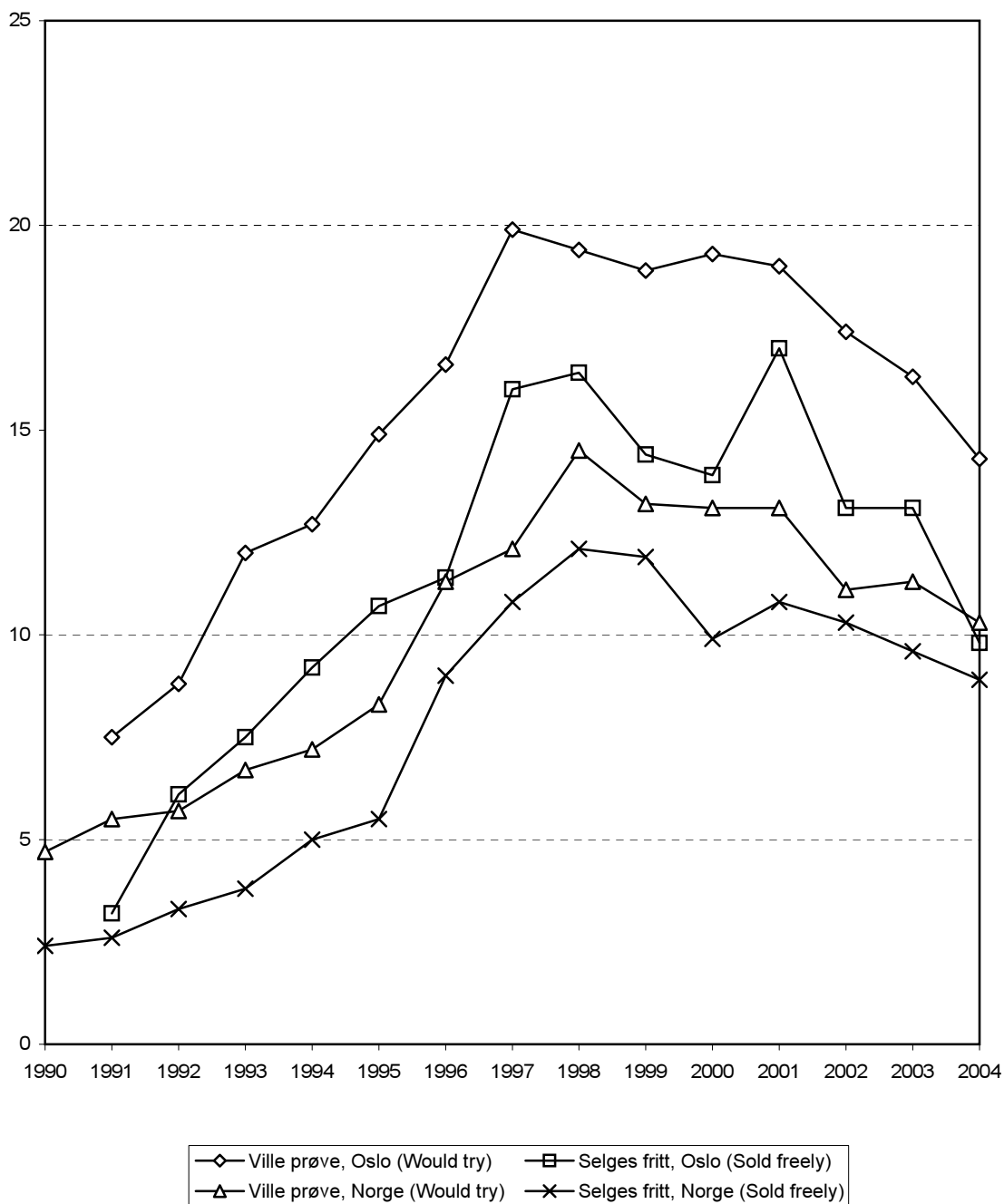
Kilde: Statens institutt for rusmiddelforskning

Source: Norwegian Institute for Alcohol and Drug Research

Figur 5.4

Prosent som sier at cannabis bør kunne selges fritt og som kunne tenke seg å prøve hvis det ikke var fare for å bli arrestert

Percentage who mean that cannabis should be sold freely and who would try if there was no danger of being arrested

Kilde (Source): Statens institutt for rusmiddelforskning
 (Norwegian Institute for alcohol and Drug Research)

Tabell 6.1

Årlig omsetning av alkohol i Norge totalt i 1 000 vareliter og i 1 000 liter ren alkohol 1980-2003
Annual sales of alcohol in Norway in total in 1,000 litres and in 1,000 litres of pure alcohol 1980-2003

	1 000 vareliter 1,000 litres				1 000 liter ren alkohol 1,000 litres of pure alcohol				
	Brennevin	Vin	Øl	Frukt- drikk*	I alt	Brennevin	Vin	Øl	Frukt- drikk*
	<i>Spirits</i>	<i>Wine</i>	<i>Beer</i>	<i>Fruit drink*</i>	<i>Total</i>	<i>Spirits</i>	<i>Wine</i>	<i>Beer</i>	<i>Fruit drink</i>
1980	18 376	17 979	196 097	.	18 944	7 791	2 373	8 780	.
1981	15 494	17 107	183 389	.	16 994	6 570	2 221	8 203	.
1982	11 926	14 174	193 328	.	15 556	5 045	1 832	8 679	.
1983	12 574	16 529	185 819	.	15 793	5 306	2 123	8 364	.
1984	12 710	18 132	193 591	.	16 332	5 325	2 321	8 686	.
1985	14 229	21 212	197 001	.	17 278	5 848	2 714	8 716	.
1986	13 021	21 541	211 593	.	17 541	5 351	2 750	9 440	.
1987	13 462	24 739	214 718	.	18 154	5 506	3 151	9 497	.
1988	12 041	26 973	220 369	.	17 839	4 925	3 284	9 630	.
1989	11 097	27 815	218 583	.	17 353	4 539	3 310	9 504	.
1990	10 384	27 231	221 753	.	17 139	4 248	3 257	9 634	.
1991	9 450	27 484	225 307	.	16 882	3 857	3 214	9 811	.
1992	8 477	27 131	217 202	.	16 163	3 465	3 162	9 536	.
1993	8 268	27 256	213 673	.	15 813	3 330	3 200	9 283	.
1994	8 678	29 315	222 083	.	16 507	3 476	3 443	9 588	.
1995	8 761	30 759	222 463	.	16 776	3 504	3 648	9 624	.
1996	8 986	33 124	229 868	1 522	17 733	3 579	3 952	10 122	80
1997	9 578	37 927	237 125	2 851	18 885	3 803	4 515	10 416	151
1998
1999	9 491	44 855	230 456	4 252	19 403	3 730	5 313	10 135	225
2000	9 578	48 762	232 676	5 295	20 292	3 764	5 794	10 496	238
2001	9 132	48 579	229 730	5 556	19 762	3 589	5 778	10 146	250
2002	10 234	54 953	236 391	5 884	21 298	4 034	6 547	10 452	265
2003	11 243	56 160	227 088	17 732	21 963	4 432	6 691	10 042	798**

*Inkluderer rusbrus (*includes alcopops*)

**Fra 2003 ble rusbrus t.o.m. 4.75 alkoholprosent tillatt solgt i dagligvareforretning (*from 2003 alcopops with percentage of alcohol up to 4.75 prosent was allowed sold in grocery shops*)

Noter: Tallene omfatter registrert omsetning av alkohol. Omsetningstallene inkluderer lettøl.

Det uregistrerte forbruk i form av hjemmeproduert alkohol, turistimport og smuglervarer omfattes ikke.

Statistisk sentralbyrå publiserte ikke omsetningstall i 1998.

Notes: The figures are based on registered sales of alcohol. The figures includes light beer.

Unregistered consumption, such as home-produced alcohol, tourist import and smuggled alcohol, is not included.

The figures from 1998 are not available from Statistics Norway.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Source: Statistics Norway

Tabell 6.2

Årlig omsetning av alkohol i Norge per innbygger 15 år og over i vareliter og i liter ren alkohol 1980-2003

Annual sales of alcohol in Norway per inhabitant aged 15 years and over in litres and in litres of pure alcohol 1980-2003

	Vareliter				Liter ren alkohol				
	Litres				Litres of pure alcohol				
	Brennevin	Vin	Øl	Frukt-drikk*	Totalt	Brennevin	Vin	Øl	Frukt-drikk*
	<i>Spirits</i>	<i>Wine</i>	<i>Beer</i>	<i>Fruit drink</i>	<i>Total</i>	<i>Spirits</i>	<i>Wine</i>	<i>Beer</i>	<i>Fruit drink</i>
1980	5,80	5,68	61,93	.	5,98	2,46	0,75	2,77	.
1981	4,85	5,36	57,43	.	5,32	2,06	0,69	2,57	.
1982	3,70	4,40	59,99	.	4,83	1,57	0,57	2,69	.
1983	3,87	5,08	57,45	.	4,85	1,63	0,65	2,57	.
1984	3,87	5,53	59,01	.	4,98	1,62	0,71	2,65	.
1985	4,30	6,41	59,54	.	5,22	1,77	0,82	2,63	.
1986	3,91	6,46	63,45	.	5,27	1,61	0,83	2,83	.
1987	4,00	7,35	63,86	.	5,38	1,63	0,93	2,82	.
1988	3,55	7,95	64,92	.	5,26	1,45	0,97	2,84	.
1989	3,25	8,13	63,93	.	5,08	1,33	0,97	2,78	.
1990	3,03	7,93	64,61	.	4,99	1,24	0,95	2,81	.
1991	2,74	7,98	65,41	.	4,90	1,12	0,93	2,85	.
1992	2,45	7,84	62,78	.	4,67	1,00	0,91	2,76	.
1993	2,38	7,84	61,50	.	4,55	0,96	0,92	2,67	.
1994	2,49	8,40	63,65	.	4,74	1,00	0,99	2,75	.
1995	2,50	8,78	63,49	.	4,79	1,00	1,04	2,75	.
1996	2,56	9,42	64,27	0,43	5,04	1,02	1,12	2,88	0,02
1997	2,71	10,75	67,19	0,81	5,28	1,01	1,28	2,95	0,04
1998
1999	2,66	12,59	64,68	1,19	5,45	1,05	1,49	2,84	0,06
2000	2,67	13,61	64,92	1,48	5,66	1,05	1,62	2,93	0,07
2001	2,54	13,49	63,80	1,54	5,49	1,00	1,60	2,82	0,07
2002	2,83	15,19	65,34	1,63	5,89	1,12	1,81	2,89	0,07
2003	3,09	15,42	62,35	4,87	6,03	1,22	1,84	2,76	0,22

*Inkluderer rusbrus (includes alcopops)

**Fra 2003 ble rusbrus t.o.m. 4.75 alkoholprosent tillatt solgt i dagligvareforretning (*from 2003 alcopops with percentage of alcohol up to 4.75 was allowed sold in grocery shops*)

Noter: Tallene omfatter registrert omsetning av alkohol.

Det uregistrerte forbruk i form av hjemmeproduisert alkohol, turistimport og smuglervarer omfattes ikke.

Omsetningstallene inkluderer lettøl, slik at tallene avviker fra tall i tabell 5.1

Statistisk sentralbyrå publiserte ikke omsetningstall i 1998

Notes: The figures are based on registered sales of alcohol.

Unregistered consumption, such as home-produced alcohol, tourist import and smuggled alcohol, is not included.

The figures includes light beer, therefore the figures will differ from figures in table 5.1

The figures from 1998 are not available from Statistics Norway

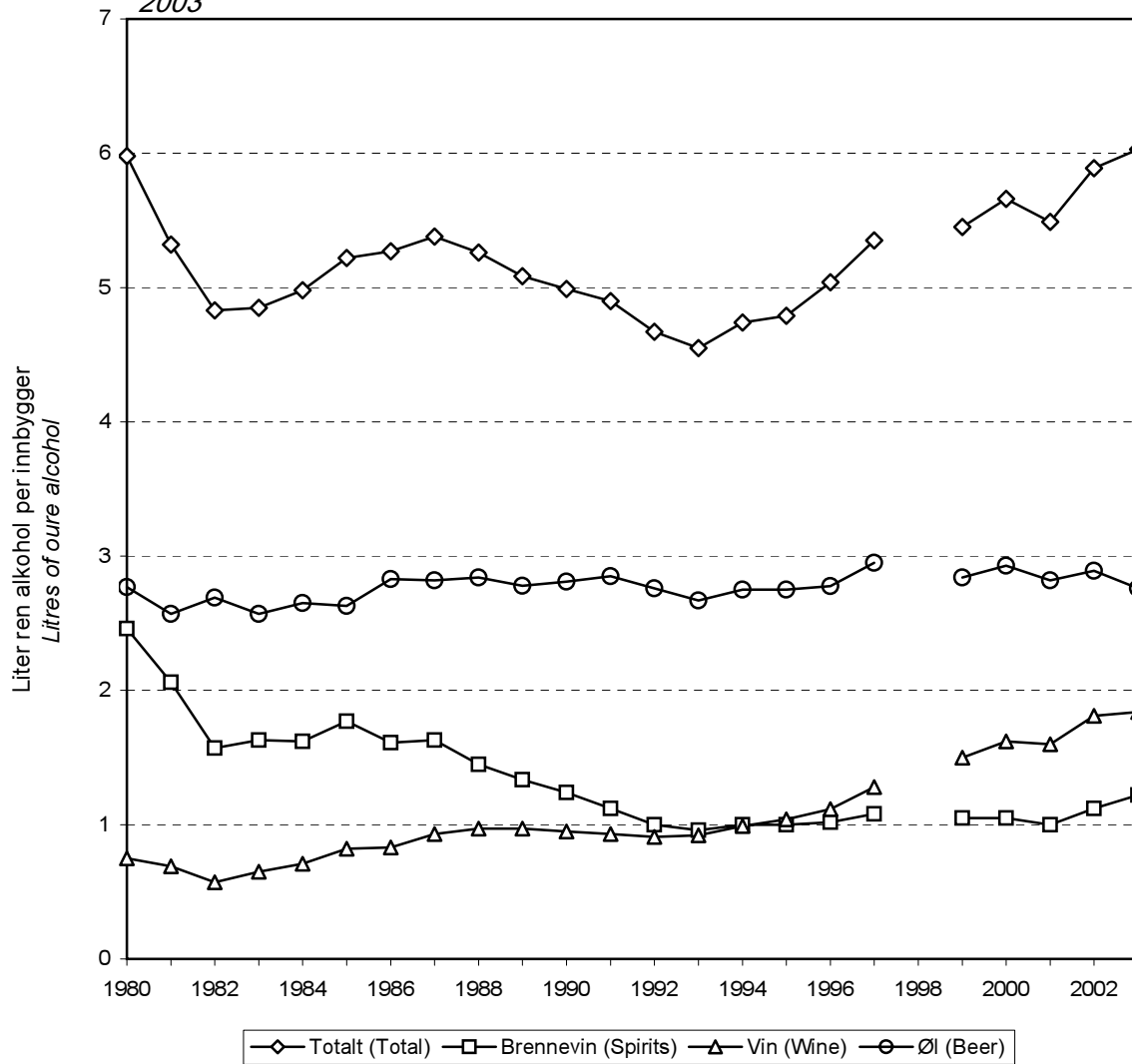
Kilde: Statistisk sentralbyrå

Source: Statistics Norway

Figur 6.2a

**Årlig omsetning av alkohol i Norge per innbygger 15 år og over
1980-2003**

Annual sales of alcohol in Norway per inhabitant aged 15 years and over 1980-2003

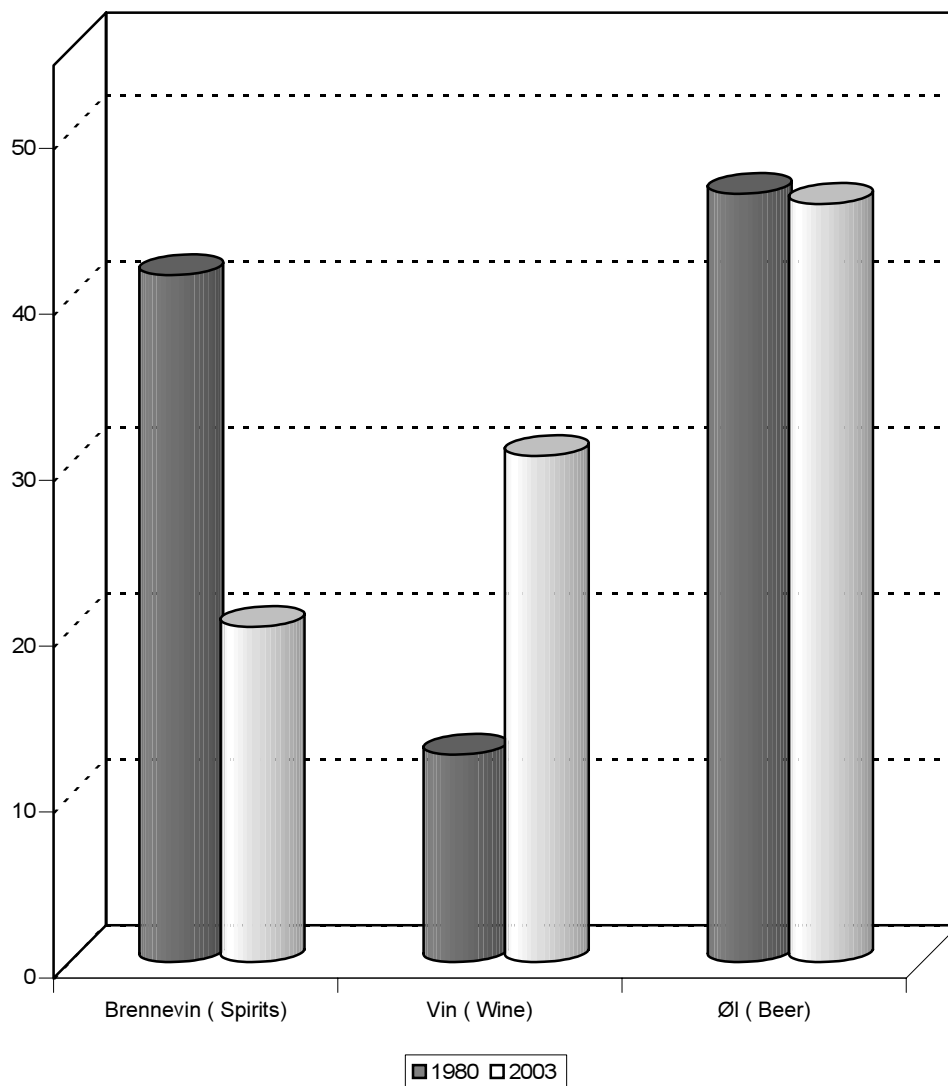

Kilde (Source): Statistisk Sentralbyrå
(Statistics Norway)

Figur 6.2b

Prosent av omsetning for de forskjellige drikkesortene i Norge
1980 og 2003

Percentage of sales for the different types of alcohol in Norway 1980 and 2003

Kilde (Source): Statistisk Sentralbyrå
(Statistics Norway)

Tabell 6.3

Antall salgssteder for alkohol fordelt på bevillingskombinasjon 1980-2003
Number of establishments licensed to sell alcohol by type of licence 1980-2003

	Brennevin og vin (og sterkøl fra 1993)	Vin	All slags øl	Middels sterkt øl	Totalt
	<i>Spirits and wine (and strong beer from 1993)</i>	<i>Wine</i>	<i>All kinds of beer</i>	<i>Medium beer</i>	<i>Total</i>
1980	87	5	1 768	2 869	4 729
1981	88	5	1 721	2 768	4 582
1982	88	4	1 684	2 800	4 576
1983	88	4	1 685	2 744	4 521
1984	90	2	1 795	2 828	4 715
1985	92	1	1 877	3 128	5 098
1986	94	0	1 940	3 236	5 270
1987	98	0	1 993	3 183	5 274
1988	104	0	1 869	3 202	5 175
1989	106	0
1990	106	0	1 722	3 239	5 067
1991	110	0	1 837	3 123	5 070
1992	109	0	1 865	3 027	5 001
1993	110	0	.	4 775	4 885
1994	110	0	.	4 665	4 775
1995	112	0	.	4 524	4 636
1996	112	0	.	4 676	4 788
1997	114	0	.	4 565	4 679
1998	120	0	.	4 448	4 568
1999	130	0	.	4 411	4 541
2000	140	0	.	4 413	4 554
2001	156	0	.	4 430	4 586
2002	176	0	.	4 325	4 501
2003	188	0	.	4 299	4 487

Note: Salgssteder for kun lettøl er ikke tatt med.

Fra 1. mars 1993 ble sterkøl bare tillatt solgt fra AS Vinmonopolet.

Statistisk sentralbyrå samlet ikke inn oppgaver over antall salgssteder for øl i 1989.

Note: Sales outlets for light beer only are not included.

Since 1 March 1993 strong beer can only be bought from the Norwegian Wine and Spirit Monopoly.

In 1989 Statistics Norway did not collect data on number of establishments licenced to sell beer.

Kilder: Statistisk sentralbyrå, AS Vinmonopolet og Statens institutt for rusmiddelforskning

Sources: Statistics Norway, Vinmonopolet and

Norwegian Institute for Alcohol and Drug Research

Tabell 6.4

**Antall skjenkesteder for alkohol med kommunal bevilling
fordelt på bevillingskombinasjon 1980-2003**

*Number of establishments with a municipal licence to serve alcohol
by type of licence 1980-2003*

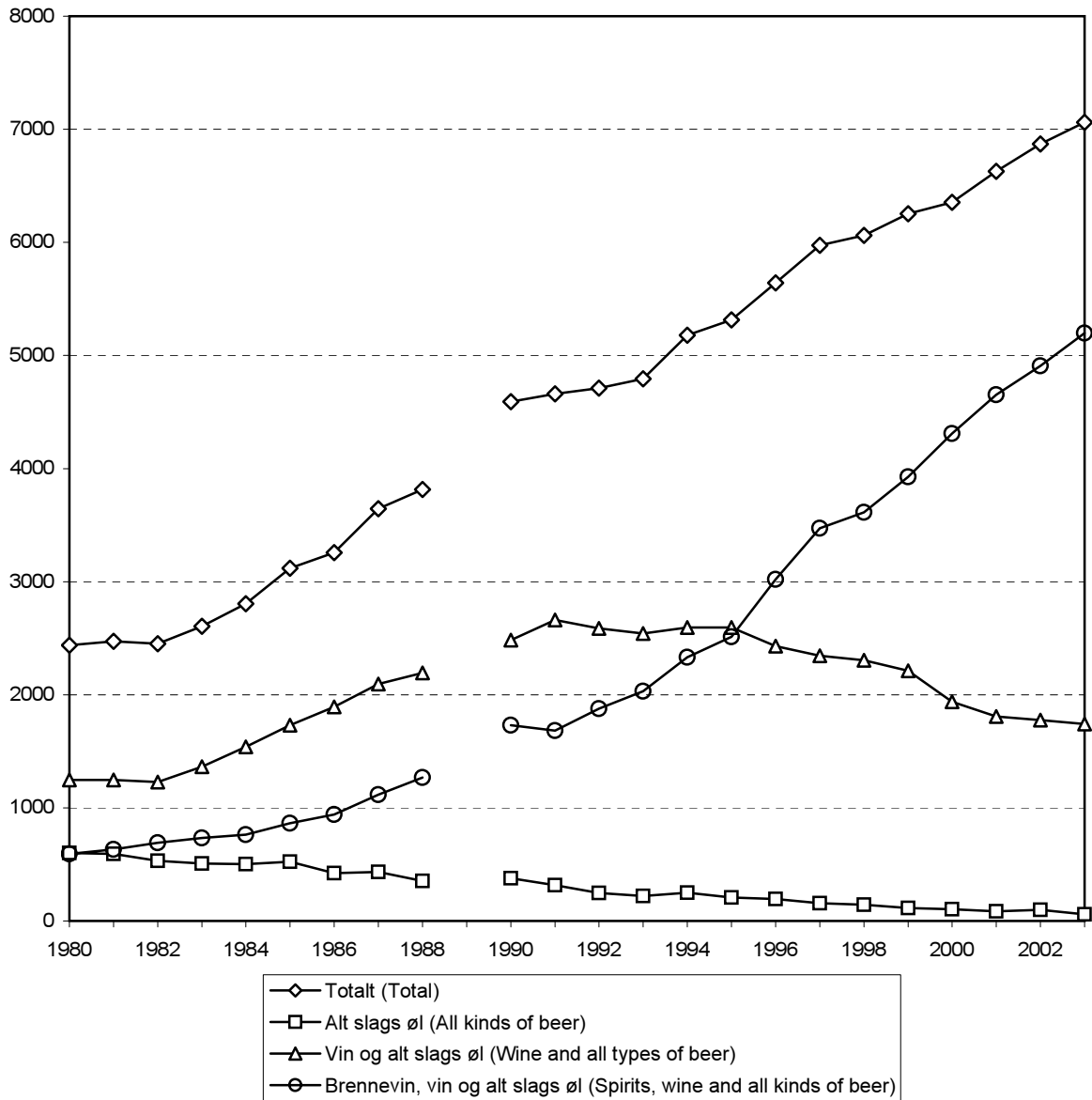
	Brennevin, vin og alt slags øl <i>Spirits, wine and all kinds of beer</i>	Brennevin, vin og mid- dels sterkt øl <i>Spirits, wine and medium beer</i>	Vin og alt slags øl <i>Wine and all types of beer</i>	Vin og middels sterkt øl <i>Wine and medium beer</i>	Alt slags øl <i>All kinds of beer</i>	Middels sterkt øl <i>Medum beer</i>	Totalt <i>Total</i>
1980	474	118	555	692	54	546	2 439
1981	502	130	510	736	59	535	2 472
1982	519	172	517	712	53	478	2 451
1983	547	186	570	795	54	454	2 606
1984	567	196	642	897	75	428	2 805
1985	630	233	771	961	88	436	3 119
1986	684	257	787	1 107	51	371	3 257
1987	736	381	937	1 158	42	392	3 646
1988	783	484	827	1 366	72	282	3 814
1989
1990	1 056	674	1 081	1 386	60	317	4 574
1991	1 099	584	1 276	1 368	46	271	4 644
1992	1 302	576	1 354	1 215	62	184	4 693
1993	1 354	676	1 270	1 254	63	158	4 775
1994	1 517	816	1 282	1 295	69	182	5 161
1995	1 649	863	1 315	1 274	46	161	5 308
1996	2 240	779	1 339	1 085	53	140	5 636
1997	2 676	797	1 347	992	53	105	5 970
1998	2 899	714	1 336	968	55	89	6 061
1999	3 115	810	1 318	895	46	68	6 252
2000	3 498	814	1 166	773	47	57	6 355
2001	3 872	781	1 195	613	42	44	6 629
2002	4 273	635	1 135	641	38	60	6 871
2003	4 515	683	982	759	24	35	7 062

Note: Skjenkesteder for kun lettøl, kortids og ambulerende bevillinger (skjenking ved spesielle høve) er ikke tatt med. Statistisk sentralbyrå samlet ikke inn oppgaver over antall skjenkesteder for brennevin, vin og øl i 1989. Statistikken omfatter også skjenkesteder på turist-og høyfjellshoteller, som inntil 1997 hadde statlig bevilling

Note: Places where only light beer is served and licences for serving alcohol on special occasions are not included. In 1989 Statistics Norway did not collect data on number of establishments with licence to serve alcohol. The figures include numbers of licences to serve alcohol in tourist-mountain hotels, which had state licence until 1997

Kilder: Statistisk sentralbyrå og Statens institutt for rusmiddelforskning
Sources: Statistics Norway and Norwegian Institute for Alcohol and Drug Research

Figur 6.4
Antall skjenkesteder for alkohol 1980-2003
Number of premises licensed to serve alcohol 1980-2003

Kilde (Source) :Statens institutt for rusmiddelforskning
(The Norwegian Institute for Alcohol and Drug Research)

Tabell 6.5

Antall kommuner uten salgs- eller skjenkesteder for alkohol 1980-2003

Number of municipalities without establishments licensed to sell or serve alcohol 1980-2003

	Totalt antall kommuner <i>Total number of municip.</i>	Uten salgs- steder <i>Without sale</i>	Uten skjenke- steder <i>Without serving</i>	Uten salgs- eller skjenkesteder <i>Without sale or serving</i>
1980	454	213	111	91
1981	454	210	105	86
1982	454	213	108	88
1983	454	209	99	81
1984	454	184	86	66
1985	454	142	71	43
1986	454	123	55	33
1987	454	109	53	27
1988	448	83	51	23
1989
1990	448	53	34	13
1991	448	53	26	11
1992	439	40	26	9
1993	439	26	18	5
1994	435	24	13	3
1995	435	21	12	2
1996	435	6	9	1
1997	435	6	8	1
1998	435	4	11	1
1999	435	4	8	1
2000	435	4	9	1
2001	435	2	8	1
2002	434	2	9	0
2003	434	0	7	0

Note: Tabellen omfatter kommuner som hverken har salgs- eller skjenkesteder med kommunal bevilging.

Statistisk sentralbyrå samlet ikke inn oppgaver over antall salgs- og skjenkesteder i 1989

Note: This table shows number of municipalities without license to sell or serve alcohol.

In 1989 Statistics Norway did not collect data on number of establishments licence to sell or serve alcohol.

Kilder: Statens institutt for rusmiddelforskning

Sources: Norwegian Institute for Alcohol and Drug Research

Tabell 6.6

Prosentvis andel av befolkningen som bor i kommuner uten bevilling for salg eller skjenking av alkohol 1980-2003

Percentage of the population who live in municipalities without establishments licensed to sell or serve alcohol 1980-2003

	Uten salgsbevilling <i>Without sale</i>	Uten skjenkebevilling <i>Without serving</i>	Uten bevilling <i>Without sale or serving</i>
1980	20,7	10,0	8,00
1981	20,5	9,9	7,70
1982	20,7	9,5	7,60
1983	20,1	9,3	7,10
1984	18,4	8,0	5,90
1985	13,2	5,9	2,70
1986	11,0	3,9	2,00
1987	9,7	3,9	1,70
1988	7,5	3,8	0,90
1989
1990	5,4	2,7	0,90
1991	5,1	2,3	0,80
1992	4,6	1,7	0,50
1993	3,1	1,5	0,30
1994	3,0	1,1	0,20
1995	1,9	0,8	0,10
1996	0,6	0,7	0,04
1997	0,6	0,8	0,04
1998	0,3	1,0	0,03
1999	0,3	0,8	0,03
2000	0,2	0,8	0,03
2001	0,1	1,4	0,03
2002	0,2	1,2	0
2003	0	0,4	0

Note: Tabellen omfatter kommuner som hverken har salgs eller skjenkesteder med kommunal bevilling. Statistisk sentralbyrå samlet ikke inn oppgaver over antall salgs og skjenkesteder i 1989.

Note: This Table shows municipalities without establishments licensed to sell or serve alcohol. In 1989 Statistics Norway did not collect data on number of establishments licenced to sell or serve alcohol.

Kilder: Statens institutt for rusmiddelforskning

Sources: Norwegian Institute for Alcohol and Drug Research

Tabell 6.7

Antall engros- og tilvirkningsbevilgninger fordelt på alkoholtype 1999-2003
Number of wholesale and production licences by type of alcohol 1999-2003

	1999		2000		2001		2002		2003	
	Engros (Wholesale)	Tilvirkning (Production licence)	Engros (Wholesale)	Tilvirkning (Production licence)	Engros (Wholesale)	Tilvirkning (Production licence)	Engros (Wholesale)	Tilvirkning (Production licence)	Engros (Wholesale)	Tilvirkning (Production licence)
Øl	49	12	40	12	43	13	24	11	21	9
Øl og vin	3	5	3	3	3	3	3	2	2	2
Vin	5	5	6	6	7	7	7	7	6	7
Vin og brennevin	9	1	12	1	16	1	18	2	26	2
Øl, vin og brennevin	112	0	112	0	122	0	141	4	163	5
Total	178	23	173	22	191	24	193	26	218	25

Note: Tabellen viser til bevilgningshavere som har lov til å drive tilvirkning og de som kan drive engrossalg av alkoholholdige drikker. I en tilvirkningsbevilgning ligger også rett til engrossalg, dermed vil disse bevilgningene også være registrert under engrossalgbevilgningens rettigheter.

Note: The table refers to licensed dealers permitted to produce and engage in wholesale of products containing alcohol. Included in the production licence is the permission to wholesale of these products. The licences will therefore also be registered as a part of the wholesale owner's rights

Kilde: Sosial- og helsedirektoratet
 Source: Directorate for Health and Social Affairs

Tabell 6.8

Realprisindekser for brennevin, sterkvin, svakvin og øl 1979-2003 (1998=100)

Real price indices for spirits, fortified wines, table wines and beer 1979-2003 (1998=100)

	Brennevin	Sterkvin	Svakvin	Øl
	<i>Spirits</i>	<i>Fortified wines</i>	<i>Table wines</i>	<i>Beer</i>
1979	87,2	83,7	82,2	74,0
1980	80,8	78,8	76,8	69,3
1981	90,0	90,8	87,7	76,4
1982	91,6	91,4	90,7	79,1
1983	93,4	91,7	92,7	82,2
1984	88,1	88,0	88,0	85,7
1985	84,0	86,7	86,7	86,1
1986	85,1	84,9	87,3	86,9
1987	85,7	85,8	86,7	87,0
1988	87,1	87,4	83,2	87,8
1989	89,9	86,1	85,9	87,6
1990	92,7	86,6	90,1	89,2
1991	97,7	92,8	91,3	92,0
1992	101,6	100,2	93,3	96,2
1993	98,2	100,6	96,5	97,2
1994	90,2	96,9	92,9	98,4
1995	90,5	93,4	93,0	96,1
1996	91,7	94,5	92,7	96,3
1997	95,6	96,1	95,5	97,7
1998	100,0	100,0	100,0	100,0
1999	97,1	97,9	100,5	100,1
2000	96,6	71,8	98,5	101,6
2001	96,0	71,7	97,6	100,6
2002	84,9	71,4	94,3	99,4
2003	79,2	72,5	93,0	97,9

Note: Prisnivået i 1998 er satt lik 100. Lettvinn (under 2,5 prosent alkohol) er ikke inkludert.

Realprisindeksene viser hvordan prisene for de ulike drikkesortene har utviklet seg i forhold til det generelle konsumprisnivået.

Note: The level of prices is set at 100 in 1998. Low alcohol wine (less than 2.5% alcohol) is not included.

Real price indices show how prices for different types of alcoholic drink have changed in relation to the consumer price index.

Kilder: Statistisk sentralbyrå og AS Vinmonopolet

Sources: Statistics Norway and Vinmonopolet

Tabell 6.9

Indeks for forholdet mellom nominell prisindeks for ulike drikkesorter og indeks for lønn pr normalårsverk fra Nasjonalregnskapet 1979-2003

Index for the relationship between nominal price index for different types of alcoholic beverages and index for nominal wages and salaries from the National Account 1979-2003

	Brennevin <i>Spirits</i>	Sterkvin <i>Fortified wines</i>	Svakvin <i>Table wines</i>	Øl <i>Beer</i>
1979	104,5	100,4	98,5	88,7
1980	98,1	95,7	93,3	84,2
1981	110,7	111,6	107,8	93,9
1982	112,7	112,4	111,6	97,3
1983	114,4	112,2	113,6	100,6
1984	106,7	106,6	106,5	103,7
1985	99,8	103,0	103,0	102,3
1986	99,3	99,2	101,9	101,4
1987	100,0	100,1	101,2	101,5
1988	102,4	102,8	97,8	103,2
1989	105,8	101,4	101,2	103,1
1990	108,5	101,4	105,5	104,5
1991	112,3	106,7	105,0	105,9
1992	115,1	113,7	105,9	109,1
1993	110,2	112,8	108,2	109,0
1994	99,5	107,0	102,6	108,6
1995	99,1	102,2	101,8	107,0
1996	97,5	100,4	98,5	103,4
1997	99,4	100,0	99,3	101,4
1998	100,0	100,0	100,0	100,0
1999	94,4	95,1	97,6	97,2
2000	93,4	69,0	94,6	97,6
2001	92,9	67,4	91,8	94,6
2002	76,8	64,6	85,3	89,8
2003	70,6	64,6	82,9	87,2

Note: Indeksene viser hvordan prisene for de ulike drikkesortene har utviklet seg i forhold til det gjennomsnittlige lønnsnivået. Jo høyere indekstallene er jo større del av lønnen må man benytte - eller sagt på en annen måte, jo lengre må man arbeide - for å kunne kjøpe en bestemt mengde av de ulike drikkesortene. Det er ikke tatt hensyn til endringer i skatteregler, gjeldsbyrde, rentenivå o.l. som har betydning for folks disponible inntekter.

Note: The indices show how prices for different types of alcoholic beverages have changed in relation to the average wage level. The higher the level of the index, the more salary one must use - or to put it a different way, the longer one must work - in order to be able to buy a certain amount of an alcoholic beverage. No account is taken of changes in factors such as taxation, debt, interest levels etc. which affect disposable income.

Kilde: Statistisk sentralbyrå
Source: Statistics Norway

Tabell 6.10

Forbrukernes nominelle utgifter til brennevin, vin og øl.

Totale utgifter i millioner kroner og alkoholutgiftenes andel av konsum i husholdninger (prosent) 1988-2003

Consumers' nominal expenditure on spirits, wine and beer.

Total expenditure in millions of Norwegian kroner and expenditure on alcohol as a percentage of household consumption 1988-2003

	Totale utgifter (millioner kroner)				Prosentandel av konsum i husholdninger
	<i>Total expenditure (millions of NOK)</i>				
	Brennevin	Vin	Øl	I alt	<i>Percentage of household consumption</i>
	<i>Spirits</i>	<i>Wine</i>	<i>Beer</i>	<i>Total</i>	
1988	3 684	2 858	7 590	14 132	4,6
1989	3 665	3 062	7 896	14 623	4,6
1990	3 888	3 175	8 442	15 504	4,6
1991	3 843	3 270	9 315	16 429	4,6
1992	3 619	3 305	9 457	16 380	4,4
1993	3 513	3 549	9 463	16 525	4,2
1994	3 484	3 680	10 070	17 233	4,2
1995	3 629	4 029	10 161	17 819	4,1
1996	3 771	4 390	10 521	18 682	4,0
1997	4 191	5 132	11 011	20 334	4,1
1998	4 364	5 804	11 112	21 280	4,1
1999	4 218	6 366	10 964	21 548	3,9
2000	4 234	6 935	11 237	22 407	3,9
2001	4 011	6 881	10 979	21 871	3,5
2002	3 978	7 538	12 291	23 808	3,6
2003	4 074	7 617	12 889	24 580	3,6

Kilder: AS Vinmonopolet og Statistisk sentralbyrå

Sources: Vinmonopolet and Statistics Norway

Tabell 6.11

Forbrukernes nominelle utgifter til brennevin, vin og øl per innbygger 18 år og over i kroner 1988-2003

Consumers' nominal expenditure on spirits, wine and beer per inhabitant aged 18 years and over in Norwegian kroner 1988-2003

	Brennevin	Vin	Øl	I alt
	<i>Spirits</i>	<i>Wine</i>	<i>Beer</i>	<i>Total</i>
1988	1 152	893	2 373	4 418
1989	1 136	949	2 448	4 533
1990	1 198	979	2 602	4 779
1991	1 177	1 002	2 854	5 033
1992	1 101	1 005	2 877	4 983
1993	1 061	1 072	2 859	4 992
1994	1 047	1 105	3 025	5 177
1995	1 085	1 204	3 037	5 327
1996	1 124	1 298	3 158	5 579
1997	1 244	1 515	3 250	6 008
1998	1 295	1 722	3 322	6 339
1999	1 238	1 868	3 242	6 349
2000	1 236	2 023	3 303	6 561
2001	1 165	1 999	3 189	6 353
2002	1 151	2 181	3 556	6 888
2003	1 172	2 191	3 707	7 070

Kilde: Statens institutt for rusmiddelforskning

Source: Norwegian Institute for Alcohol and Drug Research

Tabell 6.12

Statens inntekter på omsetningen av alkohol i millioner kroner 1980-2003

Government revenue from the sale of alcohol in millions of Norwegian kroner 1980-2003

	Alkohol- avgifter	Emballasje- avgifter	Merverdi- avgift	AS Vin- monopolet	Avgifter av salgs- og skjenke- bevillinger	Totalt
	<i>Taxes on alcohol</i>	<i>Duty on disposable packing materials</i>	<i>Value added tax</i>	<i>Vin- monopolet</i>	<i>Excise from licences to sell and serve alcohol</i>	<i>Total</i>
1980	2 618	-	1 160	30	7	3 815
1981	3 193	-	1 294	30	7	4 524
1982	2 817	-	1 355	30	8	4 211
1983	3 301	-	1 545	-	9	4 855
1984	3 614	-	1 688	60	11	5 373
1985	4 016	-	1 889	30	12	5 947
1986	4 226	-	2 122	30	13	6 391
1987	5 035	-	2 397	50	14	7 497
1988	5 116	-	2 548	70	17	7 751
1989	5 224	68	2 637	70	2	8 000
1990	5 580	70	2 796	106	1	8 553
1991	5 681	54	2 963	118	2	8 818
1992	5 822	63	2 954	122	2	8 963
1993	5 590	59	3 090	126	1	8 866
1994	5 876	190	3 223	213	1	9 502
1995	6 028	165	3 332	326	0	9 851
1996	6 539	194	3 502	154	0	10 390
1997	7 106	245	3 787	53	1	11 192
1998	7 433	232	4 135	22	1	11 823
1999	8 251	356	4 045	27	1	12 680
2000	8 493	177	4 205	41	1	12 917
2001	8 471	-	4 090	19	1	12 581
2002	8 199	-	4 452	31	1	12 683
2003	8 559	-	4 596	24	1	13 180

Note: Emballasjeavgift innført fra 1989. I 2000 ble avgiften lagt om slik at man ikke lenger kan skille mellom avgifter for drikker med og uten alkohol.

Note: The 1989 packaging duty was amended in 2000. One consequence was that it was no longer possible to distinguish between duties on alcoholic and non-alcoholic beverages

Kilder: St. meld. nr. 3. Statsregnskap og Statens institutt for rusmiddelforskning

Sources: Report to the Storting no. 3. National Accounts and Norwegian Institute for Alcohol and Drug Research

